

W. C.
SLINGSBY

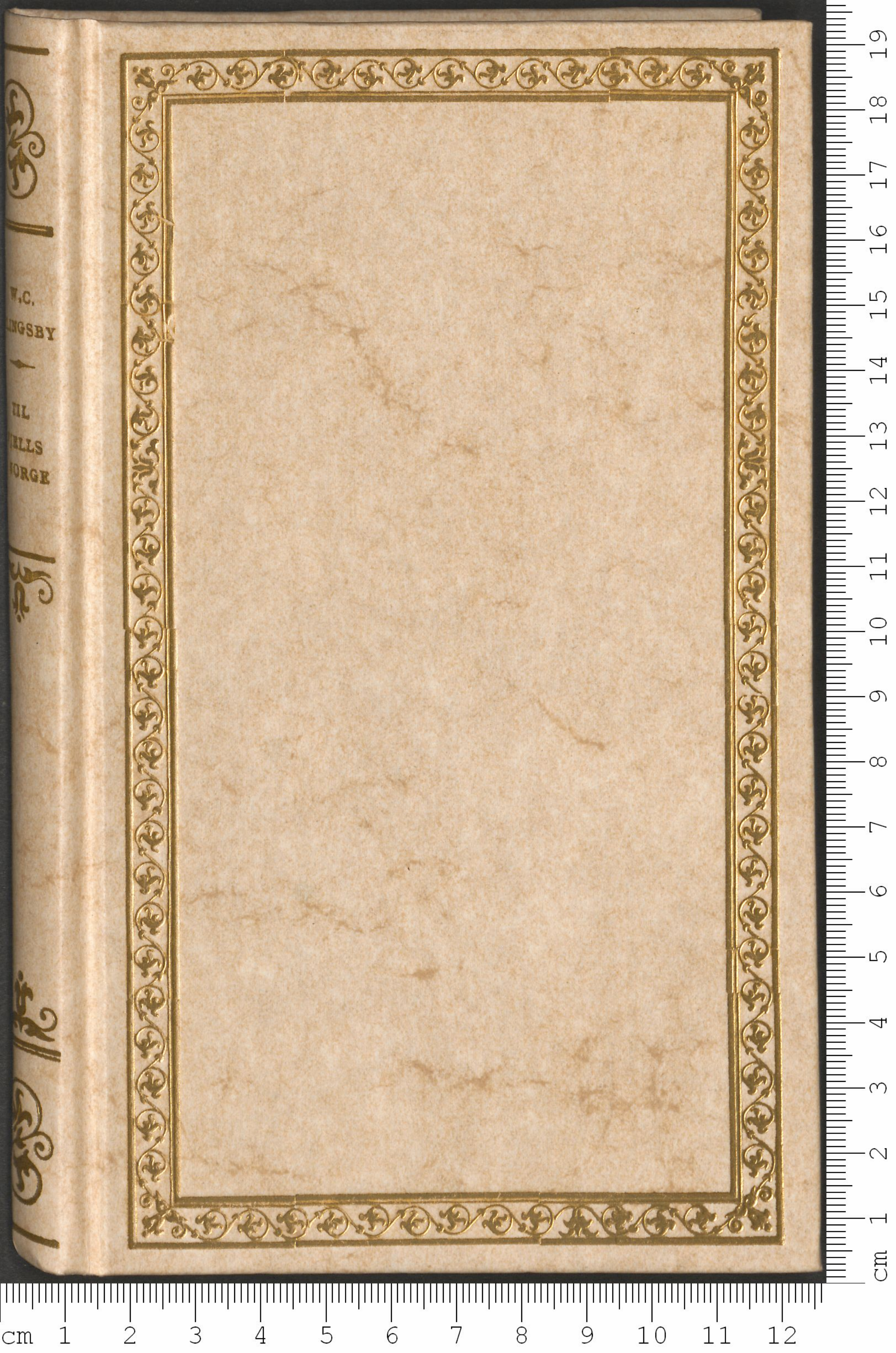
TIL
FJELLS
I NORGE

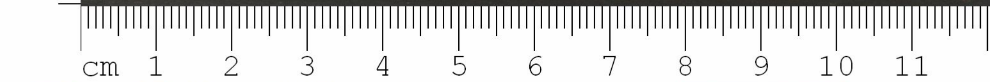

W.C.
LINGSBY
TIL
HELLS
BORGE

cm 1 2 3 4 5 6 7 8 9 10 11

BIBLIOTHEQUE
SAINTE
GENEVIEVE

TIL FJELLS
I NORGE

WILLIAM
CECIL SLINGSBY

TIL FJELLS I NORGE

TIL NORSK VED
THOR BRYN

J. W. CAPPELENS FORLAG
OSLO 1966

Originalens tittel: Norway, The Northern Playground.
Utgitt første gang i Edinburgh i 1904. Den norske
oversettelsen bygger på den forkortede utgave av 1941.

Omslag tegnet av Elisabeth Brochmann
Trykt i a.s Joh. Nordahls Trykkeri, Oslo 1979
ISBN 82-02-04307-7 (ib)
3. opplag

Innhold

1.

Første gang til Norge i 1872

"To travel hopefully is a better thing than to arrive."
R. L. STEVENSON

*"A plague on your languages, German and Norse!
Let me have the song of the kettle."*
WORDSWORTH

Fra min tidligste barndom da jeg under ledelse av en guvernante fikk vite litt om Dovrefjell, og frem til den mer modne alder da frøken Martineau's fortryllende lille bok FEATS ON THE FJORD lå åpen foran meg, lengtet jeg efter å reise til Norge. I 1872 gikk ønsket første gang i oppfyllelse. Før avreisen gikk jeg inn til en bokhandler i nabobyen. Bak disken sto en hyggelig gammel dame, og jeg spurte om hun hadde en reisehåndbok for Norge. Hun så på meg, og sa ganske troskyldig: «Norge? Hm – nei det tror jeg ikke, men her er Black's «Reisefører til de engelske innsjøer». Jeg tror kanskje den gjør samme nytten.»

Omsider utrustet min ledsager Chris. Sidgwick og jeg oss med litt passende lesestoff, deriblant en magasinfortelling om en ferd til Vørings- og Skjeggedalsfossene, og en reise til «Midnattssolens strøk». De vanskeligheter og farer som var forbundet med å besøke Vøringsfossen, var enormt overdrevet, og den maleriske skjønnhet ved hele turen opp til Skjeggedalsfossen ble utropt som så storartet, at vi besluttet å se de to fosser og reise til Nordkapp. Hovedsakelig, såvidt jeg erindrer, for å svi huller i våre hatter med brennglass ved midnattstid. Så ville vi prøve fisket og gjøre det vi hadde lyst til, og reise hjem igjen – før eller senere.

Men ikke bare det. Jeg visste litt om klatring, og hadde alt klatret litt i åsene i Yorkshire og Cumberland. Sammen med mine brødre og søstre hadde jeg drevet skisport, stående, sittende og – skal vi si rullende? Jeg hadde aldri sett en isbre. Der var mange av dem i Norge. Jo. Vi skulle også klatre.

Den tyvende juni ble vi ombord på «Argo» først kjent med det ubehagelige ved en klam tåke, sakte fart og den avskyelige tåkelur, og senere med alle gledene ved en tur over damstille sjø. Så fulgte en stiv kuling, som ødela likevekten for de fleste av passasjerene. Men freden ble gjenopprettet da vi seilte inn i stille vann i nærheten av Stavanger. Forslukne som tigre gikk vi løs på neste måltid, og hva som var enda rarere, det falt liksom naturlig for oss alle å gjøre det. Nordsjøen er egensindig og ustadig, og jeg for min del lengter efter den tid da turen fra Newcastle eller Hull til Bergen kan gjøres på 24 timer.

Da denne reise førte oss til noen av Norges mest charmerende distrikter, skal jeg gi en kort orientering.

Vannets klarhet og hærskarer av maneter er noe de fleste legger merke til i Stavangers havn. Langs kysten, på værhårde pynter og skjær, vidner lysmalte fyrtårn og tallrike små hvite ringer, malt på berget for å antyde trygge fortøyningsplasser, om at det selv her i skjærgården kan være både stygt og pent vær.

Bergen, gamle dagers Bjørgvin – «bjergbeitet» –, bevoktet av sine syv fjell, er selv idag, til tross for at man pietetsløst har erstattet de pittoreske gamle gavlhus med prosaiske kalkede bygg, en av verdens vakreste byer. La den som tviler gå opp på Løvstakken en fin dag og se en ubeskrivelig skjønnhet nær innpå seg, og langt borte på den ene side Folgefonnens sne, og i nord fjellet Alden ved innseilingen til Sognefjorden.

Dagen efter vår ankomst var sankthansaften, en stor festdag i Norge, men egentlig snarere en levning fra hedenska-

pet enn en kristen fest. Brenningen av guden Balder på likbål ombord i hans skib HRINGHORN blir faktisk hvert år feiret sankthansaften med «Balders-bål», som tennes i åsene over hele landet. Gamle båter blir ofte beslaglagt til bålene. Jeg er glad for å kunne si at i avsides daler, hvor den nesten allestedsnærværende telefon ennu ikke har vist seg, henger det fremdeles igjen adskillig overtro, og det håper jeg det lenge vil gjøre.

Fra Bergen dampet vi i seks herlige timer til Bolstadøren med den vesle båten «Voss». De siste ti, tolv miles legger sterkt beslag på oppmerksomheten. Hele naturen er trolsk, og gir minnelser om alfer, féer, vannymfer, havfruer og jeg vet ikke hva. Fjorden er hele tiden smal, og en skal huske at i Norge er det gjerne slik at jo trangere fjorden er, og jo lenger den skjærer seg inn i hjertet av landet, desto vakrere er naturen. Bolstadfjorden er på sine steder bare vel femti meter bred. Bergveggene er ikke særlig høye, men nesten loddrette. Mørke furutrær, som åpenbart setter sin stolthet i å vokse ut av smale sprekker i berget, løfter sine kroner på mangt et utilgjengelig sted. De trosser tiden, elementene, magert utkomme og det værste av alt, den fryktelige skogsarbeiders øks. Hist og her pynter elegante bjerkeklynger eller klumper av digre, hvite bergsildrer og den grønneste mose opp i landskapet. Små oaser av dyrket land ved utløp av sidedaler dukker opp når vi stopper og bytter varer med småbåtene.

På ett sted blir båten rodd av en ung rødhåret amasone i grønt kjoleliv med røde ermer og det vanlige blå vadmelsskjørt. Et annet sted kommer tre båter bemannet med hvithårete veteraner opp langs siden. Båtene blir hurtig lastet med fulle og tomme fat og taukveiler. Og endelig, efter meget slit, blir en ku heist opp i kranen og svinget over rekken, for så å bli firt ned i en av båtene. Lossing og lasting av varer inne i landet er alltid et fornøyelig syn. Engang så jeg i Hjørundfjord en liten «fjording» bli firt ned i sjøen, da der

ikke var noen brukbar båt langs siden. Den prustet og blåste noen sekunder, og svømte så glad i land.

Kløfter og fjordarmer kommer til syne hvor de minst kunne ventes, og blir like fort borte. Ett sted ser det ut som om fjorden er stengt av en høy bergvegg som vi styrer mot. På noen få meters avstand åpenbarer det seg på høyre side et nytt farbart stykke, og vi legger roret hårdt over og stopper, tett ved en klynge småhus med gresstekkede tak, som ser ut til å være stedets frodigste enger. Så opptrer fjorden i rollen som elv, og da det er fjære sjø, øyner vi forut noen fossestryk som er vanskelige å befare. Vi stopper for å få dampen opp, og går så til angrep. Kursen blir anvist av stolper på land, og flytebøyer på vannet. Da båten må styres over bøyene, melder tanken om å «sparke bøtten» seg. Spisse stener, ikke så langt under overflaten, viser tydelig at dette sted ikke er til å spøke med.

Elven innerst inne er velkjent av laksefiskere, og for få år siden var en av de engelske forpaktere så heldig å lande en toogfemti punds fisk efter tre timers kamp i elven. Tre år efter rodde min søster og jeg nedover strykene her, en strekning på nesten to miles, og frydet oss stort over turen.

I Evanger var vi så heldige å få se to brudeferder, et meget malerisk syn, da de fleste av deltagerne kom til festen i farverike drakter, med fint pyntede båter. Noen dager senere så vi tre bryllupet i Odda. Juni og begynnelsen av juli er den mest populære tid for bryllupet, fordi det da er lite å gjøre før høyonn og skuronn. Norske bønder er av naturen selskapelige, så langt det lar seg gjøre. De blir døpt buntevis, gift buntevis, og – hva som er enda rarere – av og til begravet sammen, når de stivfrosne lik efter en hård vinter i snesmeltningen blir ført fra fjerne avkroker til sitt siste hvilested, og jordfestet samtidig. Jeg kjente en gutt som omkom ved en akeulykke om vinteren langt nord i Norge. Han ble ikke begravet før i juni, fordi marken helt til da var dekket av sne, og telen var hård som jern.

Samme dag dro vi videre til Eide og kjørte for første gang i karjol. Avstanden fra Evanger var omkring toogtredve miles, og landskapet er avvekslende og pent. Vi så meget rart på veien: en barhodet råtamp i karjol som raste i vanvittig fart utfor bakkene, og nådeløst brukte sin nye svepe. Vi passerte dusinvis av pene små bygdekverner, laget av tre, og vanndrevne. Takene var bestandig tekket med torv, og ofte vokste det bjerketrær på toppen. På den tid hadde hver bonde sin egen kvern, og dyrket sitt eget korn. Nutildags fortrenger meieridrift og beitemarker de gamle former for jordbruk i de fleste deler av Norge. Som følge av dette forsvinner de koselige kverner langsomt men sikkert, og importen av korn fra Russland og andre land øker årlig års.

I nærheten av Gravensvannet så vi for første gang «løypestrengen», en storartet oppfinnelse. Den ene ende er festet til en sten eller et tre i dalen, den andre langt oppe i berget. Den er rett og slett en ny slags høykjerre. Det er knapt med gress i Norge, og det er dyrt. Derfor gjelder det å gjøre mest mulig ut av det, eftersom hester og kuer trives dårlig både på fiskehoder og tørket løv. Gresset blir derfor slått på de små hyller og i bratte hellinger på nesten utilgjengelige steder. Å slå er én ting, å bære i hus noe annet, et vanskelig og farlig arbeide i skogvokste bergvegger. Derfor har en eller annen oppfinnsom sjel, en samfunnets velgjører, hittet på måten med løypestreng. Gresset buntes med bjerke- eller hamperep, og henges på strengen i en krok. Et puff i starten – og noen sekunder efter er lasten på gården, kanskje 1500 fot nedenunder, og så blir det tørket til høy. Trevirke og never, som brukes til taktekking og til å gjøre opp varme med, og som i tørr tilstand brenner nesten som papir, blir også sendt ned. På sine steder blir gresset strenget ned hele 3000 fot. I Hansens koselige lille gjestgiveri i Eide så vi for første gang eføy som var ledet langs innerveggene i rommene.

På den tid var det svært få dampbåter i Hardangerfjorden, som nu er den mest turistredne fjord i Norge, og lange båtturer var ikke til å unngå. For å slippe en lang tur til Vik, besluttet vi å fare over fjellet til Ulvik. Da min ledsager gjerne ville ri og prøve en norsk hest, leiet vi et par, et eksperiment jeg aldri har gjentatt. Norske sadler er noen reddsomme torturinstrumenter, med høye sadelknapper og stigbøylene for langt bak, så rytteren blir tvunget fremover. Bisselet er ofte bare et tau festet til en rusten rund jernpinne med en ring i hver ende. Det hender også at jernpinnen sløyfes, og at det bare brukes enten et taubitt eller nesebånd og grime av tau. Slike bitt er ikke stort tess, men det vanlige «ptroooo» får alltid hesten til å stoppe, selv i den bratteste utforbakke.

Efter tre timers ritt var vi to lathanser fremme i Ulvik, det deiligste sted i Hardanger. Ulvene som har gitt viken dens navn, er heldigvis ikke lenger å se.

For oss var Ulvik bare en hvileplass på veien til Vøringsfossen, den store foss som nu er almindelig kjent, men som før hadde noe mystisk over seg, da de som i gamle dager besøkte den, måtte bøye seg ut over avgrunnen for å se den. Da vi nådde frem, møtte vi et selskap på tre damer som hadde tre hester. I kløften ovenfor måtte vi over flere skrøpelige broer. Når en hest kom frem til en av broene, snuste den først på den, og stakk mulen helt ned i bakken. Så gikk den noen få skritt, og hvis det fantes en planke som var mer enn almindelig råtten, stakk hesten langsomt og sindig et av forbena frem og trykket forsiktig på den. Dyret kjente faktisk efter om planken var sterk nok, før det gikk utpå. Og når hesten følte seg trygg, gikk den over. Alle hestene gjorde det samme. Vi var noen av de første som så fossen nedenfra, og jeg var den første turist som gikk over elven under fossen på en bro som var slått over elven en snau time før vi kom.

Neste besøk gjaldt Odda, som nu er et yndet tilholdssted.

INTERIØR FRA HOEL GÅRD, VØRINGSFOSS

Her prøvet vi litt bunnfiske, men ble snart lei av det, og jeg besluttet å ta en tur opp til en sneflekk ovenfor fjorden. Jeg sa at det ville ta meg en times tid. Min venn holdt på to timer. Jeg la i vei, opp gjennem en slepe efter en fordums isbre, i et fem kvarters jag fra fjorden. Det var mitt første stormløp i Norge, og det viste meg en gang for alle hvilken storslått målestokk fjellene i Hardanger er bygget efter.

Så fulgte en tur til Skjeggedalsfossen. Det er en av de mest interessante utflukter turister kan gjøre i Norge, og den gamle sti på nordsiden av Tyssedal er den morsomste fjellsti jeg har gått. Jeg gjør ikke noe forsøk på å beskrive denne berømte foss, som efter min mening ikke har sin like i Norge, og altså heller ikke i Europa.

Fra Odda foretok vi vår første brevandring over Folgefonnen og tilbake igjen. Som størsteparten av Jostedalsbreen har Folgefonnen ingen tinder. Den høyeste rygg, sett på av-

stand, danner en horisont av bølgende skjønne linjer. Oppe på selve vidden ser den ut som om den består av en rad av veldige hvite og glitrende kupler, skjønne å skue. På ruten over breen ser man som regel ingen sprekker, men de er der. Og efter min oppfatning er det slett ikke utenkelig at det før eller senere, et år med sterk snesmeltning, vil kunne inntreffe at en av de sleder som fører glade turistselskaper over breen, kan forsvinne med alle sine passasjerer i en eller annen hittil uanet sprekk.

For noen år siden var det truffet forberedelser til start av kjøring med rein over breen. Fra Bergen og andre steder kom det mange storfolk for å overvære innvielsen. Men den ensomme rein som var fremskaffet til bruken, hadde ikke smak for reklame, og spolerte moroen ved å stikke av. Det er å håpe at den senere slo seg sammen med sine villere brødre på Hardangervidda, hinsides fjorden.

Tidlig i syttiårene var digre hoteller ukjent, selv i Odda, men der var to koselige gjestgiverier med massevis av god og sunn norsk kost, plettfritt dekketøy og hårde men rene senger.

På steder uten et virkelig hotell er landhandleren forpliktet til å skaffe de reisende kost og losji, som om han var gjestgiver. Stort sett liker han det. Det er litt avveksling for ham og hans hustru, og det kaster litt av seg. Men den hensynsfulle reisende bør på sin side ikke glemme at man til en viss grad gjør ham en tjeneste. Jeg har bodd i flere kjøpmannshus hvor jeg kunne merke at det å ta gjester i forpleining var en byrde som eieren på ingen måte satte pris på. I slike tilfeller har jeg alltid prøvet å gjøre oppholdet så kort som mulig, og være minst mulig til bry. Men som regel blir en veloppdragen engelskmann hilst hjertelig velkommen hos en hvilken som helst landhandler han måtte ty inn til. Og oftest føler han ved avreisen at han tar farvel med virkelige venner.

Efter å ha utforsket Hardanger temmelig grundig, reiste vi tilbake til Bergen, og dro for alvor på reise til Nordkapp

med d/s MICHAEL KROHN. Vi fikk høre at båten skulle gå klokken ett. Her gikk vi nesten i fellen, fordi ordet «ett» uttales som vårt engelske «eight». Restauratørens engelsk var om mulig enda dårligere enn vår norsk. Vi luftet derfor vår norsk, og ved frokosten utmerket jeg meg ved å bruke ordet «straks» istedenfor «laks», og forhøre meg om muligheten for å «fiske straks».

Intet kan være bekvemmere og behageligere enn en tur gjennem den lune skjærgård langs norskekysten ombord i et godt, rent og hyggelig skib, – i godvær. En glorie av eventyr synes å hvile over hver eneste barsk pynt, hver lun vik, og hver dyp fjord. Og det vrimler av stedsnavn som knytter seg til historiske begivenheter.

Se hvor mange steder det er som er forbundet med Harald Hårfagre. Haugesund, hvor han døde, og hvor det i 1879 ble reist en stor støtte for å feire tusenårsdagen for hans seier over andre konger. Se Hornelen, den stolteste av alle havklipper, som stiger tre tusen fot inn i skyene fra det blå hav, og tenk på Olav Trygvesson.

Ved Molde fikk vi det første glimt av tindene i Romsdal, og alt dengang følte jeg meg tiltrukket av Vengetindene, hvis uhyggelige topper jeg skulle bestige noen år senere.

Lenge før vi kom til Trondhjem, besluttet vi å avskrive turen til Nordkapp og begi oss inn i landet. Selv på en reise gjennem vakker natur føler jeg at oppholdet ombord holder meg innesperret, og denne følelse er faktisk meget sterkere enn når jeg er langt til havs. Visselig er naturen storartet, fjellene trolske og farvene utsøkt vakre, men – det er noe som mangler: Du kan ikke gripe det med hendene eller sette foten på det, og det betyr ganske meget.

Kort efter at vi har rundet Stadt, seiler vi inn i det gamle kongerike Sunnmøre, og hvis det ikke blåser fra sydvest, pleier passasjerene fra dekket å få noen deilige men fjerne glimt av de forrevne Sunnmørstinder, som vinker fristende til dem og får dem til å lengte efter friheten.

Allikevel er en tur langs kysten til Nordkapp med de gode dampbåter sterkt å anbefale for folk som trenger hvile. I begynnelsen av forrige århundre var det andre greier, og de få som besøkte Hammerfest og Tromsø, reiste som regel om vinteren, via den Botniske Bukt til Torneå, og derfra med slede til Alta. En slik reise fra Trondhjem til Nordkapp kunne ta førti dager.

Trondhjem, det fordums Nidaros, er så velkjent at jeg bare kort vil omtale den. Byen har ofte spilt en viktig rolle i urolige tider. Det var her det veldige juvelprydede bilde av Thor ble knust av Kolbein den Sterke, på Kong Olavs befaling og i nærvær av tusener av hedninger, som hadde tatt frem sin store avgud for lettere å oppveie kongens argumenter til fordel for kristendommen. Det var også her Hellig Olavs sølvskrin gjennem mange menneskealdre lokket til seg hundrevis av pilegrimer fra hele Europa.

Domkirken er uten sammenligning Skandinavias interessanteste byggverk, og vel verd et besøk. Byen virker renslig og har mange særpregede trebygninger. Naturen på disse kanter er pen men ikke storslått. Noen av åsene rundt byen er i senere år viselig blitt beplantet med furu- og løvskog, og det er en stor forbedring.

Vi dro videre den vanlige vei over Dovre til Gudbrandsdalen, reiste meget langsomt med karjol, og stoppet mange steder for å prøve ørretfisket. I en av elvene var fisken latterlig troskyldig. Sidgwick brukte et kast med fire fluer, og fikk én gang fire fisk i slengen. Jeg landet dem for ham. Tretten ganger fikk han to fisk ad gangen. Det ble snart et ork å ta dem av kroken, og selv jeg, som var en nybegynner i den edle kunst, ønsket at fisken hadde vært mindre forsluken og en god del større.

På Kongsvoll råket vi bort i en hel invasjon av lemen, noen frekke og stridbare små skapninger. Å bli hjemsøkt av disse pene skadedyr er en ren svøpe, og de eter opp planter og gress nesten som en sverm av gresshopper. Et lemen lar ikke et

menneske komme nærmere den gresstust den skjuler seg i, enn et par meter, uten å gi fra seg en skarp piping og vise tenner. En kjent norsk fjellklatrer har fortalt at lemen bokstavelig talt kan sprekke av raseri.

Noen av de folkelige myter om lemenvandringer blir nu betvilt, men det fortelles mange merkelige historier om disse underlige vandringer i flokk, som utvilsomt er sanne. Selv har jeg funnet hundrevis av døde og noen få levende lemen på Jostedalsbreens snedekkede kupler, langt borte fra all vegetasjon. Engang så jeg en liten stakkar springe frem og tilbake på en stor firkantet snefonn på et isfall i en bre i Horungene. Den hadde åpenbart ingen chanse til å berge seg, for der var dype revner på alle kanter. Samme dag fant noen av våre et levende lemen på toppen av et 7000 fot høyt fjell. Sikkert drukner tusener av lemen under forsøk på å svømme over strie elver. Det har en sjelden gang hendt at propellen på dampbåter er blitt stoppet i en grøt av utallige lemen som har prøvet å svømme over fjorden. Til en viss grad er det antagelig sant at de vandrer vestover. Men vi behøver vel ikke nettopp å tro at de, når de kommer til havet i vest, legger utpå og begår selvmord?

På Dombås møtte vi for første gang myggen. Sydpå, og midt i landet, er den som regel ikke særlig plagsom, skjønt jeg engang nesten ble spist opp av mygg under en to dagers elgjakt i en myrlendt furuskog i Hallingdal. I det arktiske Norge er den på sine steder en fryktelig plage, men ikke tiendeparten så ille som på viddene i Lappland. Det har ofte, i forbindelse med mygg, knott og andre insekter, slått meg, at på de steder hvor det er tettest av dem, har forsynet heldigvis sørget for en motgift i form av talløse insektetende planter, flere arter soldugg, og tettegress, som vokser side om side på myrmark langs de fleste veier i Norge.

Ned gjennem den flotte Rusten-kløften kjørte vi til Laurgård, hvor vi fisket og fikk mange harr. Derefter «Westward Ho» til Våge, langs Vågevannets trebare strender. Her,

og i Skjåk, og på de øde høysletter mot Raudal og Grotli, ser man de onde følger av den uvettige utplyndring av skogene i det sekstende og syttende århundre. Gårder som Mørk, engang fruktbare rydninger i skogen, ligger nu udyrket, fordi der ikke lenger er noe vern mot den strie og iskolde vind som blåser over breene i vest. Når en skog av furu hugges ut, vokser det ikke ny furuskog, – marken blir snart dekket av unyttige enerbusker. Fornuftige skoglover har nu satt en stopper for en slik masseødeleggelse.

I Lom snudde vi sydover og fulgte Bever-elven, oppkalt efter de bevere som, for ikke så svært lenge siden, holdt til i elven, og dro til Rødsheim, nordporten inn til Jotunheimen.

Rødsheim er en gård eller en klynge vakkert beliggende gårdsbygninger ved foten av Galdhø, fjellet som skiller to fine fjelldaler, Beverdal og Visdal. Den er et utmerket eksempel på en stor fjellgård. Eieren, Ole Rødsheim, var i mange år typen på en dristig fjellmann, og en erfaren fører over Jotunheimens ødevidder. Rødsheim er, og vil alltid bli, startstedet for bestigning av Galdhøpiggen, som nu ansees som det høyeste fjell i Nordeuropa. Jeg har tilbragt mange lykkelige dager der, og er godt kjent på stedet. Våningshuset og de mange uthus ligger oppe i bakken, like ovenfor det vilde, trange og vannslitte gjel som Bever bruser igjennem. I berget er der dusinvis av store runde huller, uthult av vannet, såkalte jettegryter. En gammel trebro setter spiss på omgivelsene, og på det ene rekkverk er der en tut som leder vannet til et stort tretrau, hvor storvasken besørges.

På den andre siden av elven er flere store akre med poteter, som nesten alltid blir vannet. Tretuter leder vannet til kanaler, som sprer seg nedover i alle retninger. Med passende mellemrom er der dammer, og her står vanningsmennene, hver bevepnet med en treskuffe. Selv i tordenvær skuffer de vann utover avlingen.

Hver kveld kommer en bøling på seksti, sytti gjeter til gårds. Hvor de kommer fra er for meg en gåte. Budeien gir

dem salt, og så følger alltid en turnering mellem dem på det stenete tun. Det er antagelig bare litt erting i all vennskapelighet, men de stanger hverandre av hjertens lyst, og attpåtil efter rasjonelle prinsipper. Litt senere blir hunngjetene lukket inn for å bli melket, og resten sprer seg.

RØDSHEIM

Som for så mange andre, gikk vår første tur i Jotunheimen fra Rødsheim til Skjolden, og vår første seter var Bevertun, som ligger vakkert til i øvre ende av et stort vann.

Noen få miles ovenfor seteren kom vi forbi en stor, bred isbre: Seks fine tinder – Smørstabbreen med sine tinder – gir vandreren et varsel om Horungenes herligheter. De dukket

plutselig og uventet opp for oss da vi nærmet oss toppen av passet.

Horungtindene er utvilsomt den fineste fjellkjede i Norge. Vi hadde nesten ikke hørt om dem, og vår begeistring var derfor desto større. Aldri så lenge jeg lever skal jeg glemme mitt første syn av Skagastølstind. Vår fører fortalte at fjellet var Norges høyeste, og sikkert ubestigelig. Er det rart at jeg ved synet av denne trolske fjellkjempe, som i sommersol med hode og skuldre tårnet seg over sine kamerater, besluttet – hvis mulig – en gang i fremtiden å bestige den som førstemann?

Inntil for et dusin år siden var det delte meninger om høyden på de forskjellige topper i Jotunheimen. Nu er det alment godtatt at Store Skagastølstind er 7874 fot over havflaten, og bare nummer otte blant de høyeste i Norge.

Fra en høyde nær det sted hvor vi første gang øynet Horungene – den kalles nu Oscarshaug efter Kong Oscar, som krysset Sognefjell i 1860 – så vi Helgedals sarte grønne skjønnhet blande seg harmonisk med de mer dystre omgivelser. Skjønt denne utsikt er storslått, kommer den ikke opp mot utsikten til samme fjellkjede fra høyere deler av Vettismarken, på motsatt side.

Mens vi sto der, kunne jeg se tre fine brepass til Skagastølstind som innbød til nærmere utforskning. Da jeg pekte dem ut for vår fører, ble fjeset hans, som i forveien var langt og tynt, synbart lenger, og ordet «umogeleg» var alt det vi hørte.

Efter en fin nedstigning havnet vi på det koselige gjestgiveri i Fortun. Dalen her er så trang, og fossene så høye, at et gammelt ordtak sier at: «hvis en mann fra Fortun vil se solen, må han ligge på ryggen».

Eftersom fiske og flakking var vårt hovedformål, forlot vi Horungene, skjønt for mitt vedkommende med gremmelse. Men jeg gjorde da fire små oppstigninger, hvorav tre på egen hånd, for å undersøke forholdene.

Først en ås nord for Skjolden. Derefter en fin liten topp som heter Okken, fra Husum, mens min venn fisket en kurv full med fin ørret nedenunder. Så klatret vi sammen opp på Stugunøset fra Nystuen på Fillefjell.

Til slutt, under et par dagers opphold i et fortryllende lite gjestgiveri ved Vangsmjøsen, ble jeg lokket av et bratt berg ovenfor gården Berge, og det vakre vannet nedenfor. Snart efter var jeg på ilmarsj over markene, og en bjerkekledd skråning førte meg opp til et fjellbeite, hvor det mellem stenene vokste en overflod av kristtorn, bregner og langstilket hvit ranunculus. Høyere oppe fant jeg under en sten det mosgrodde skjelett av en rein. Hvem kan si hvor mange år det er siden dette edle dyr la seg til å dø der, alene og skjult for sine feller?

Efter tre timers meget hurtig gange fra gjestgiveriet nådde jeg det punkt som var mitt mål, et hjørne av Sognefjell, hvor en ørliten stenrøys vidnet om tidligere besøk.

Utsikten var uten tvil den mest varierte jeg har sett i Norge, og i noen timer nød jeg den i fullt monn. Nesten tredve miles borte tårnet Horungene seg opp bak de nærere fjell i Koldedal. Hinsides Bygdinvannet sto snekledde fjell i gull i solefallet. Og da eftergløden ble fulgt av de kjølige grønnlige toner og det svake purpurskjær, fikk mange tinder en overjordisk skjønnhet over seg, et pust av «noli me tangere», som henrykket meg. Rad bak rad av tinder dukket frem, og lette skylag la enda større skjønnhet over fjellheimen. Men den fagre jomfruelige Skagastølstind var den mest dragende, og jeg ble enda mer forelsket i henne.

Like under meg, tre tusen fot eller mer, lå et av Norges vakreste vann, og i syd tonet traktene i Valdres frem. Som på så mange andre steder i fjellet fant jeg også her et leie av dyp, fjærende renlav, som jeg gjerne benyttet meg av. Mens jeg lå der, så lang jeg var og bare halvt våken, hørte jeg en lyd over meg. Jeg kikket opp og fikk se en av disse elendige gråsorte kråker flakse førti femti fot over meg.

Den pønsket åpenbart på å gå til angrep. Den frekke fanten som ikke kunne se forskjell på en levende brite og et åtsel! Mine livstegn viste den skuffede fugl at den hadde tatt feil, og borte ble den.

Som på veien mellem Trondhjem og Dovre stoppet vi på hver eneste innbydende stasjon mellem Lærdal og Christiania, og vi ble temmelig godt kjent i Valdres. Et sted plukket vi en masse blåbær, og bestemte oss for å spise blåbærterte, for min venn sa at han kunne lage bakverk, og at han skulle gi den nødvendige rettledning. Vår vert ble tilkalt. «Hvetemel, vann, egg etc.» «Er du sikker på eggene?» «Ja, naturligvis.»

Efterat grunnvollen var lagt, ble tingen båret inn til oss for å bli gransket. «Jo, så langt er alt i orden, men det må legges et tak.» Vår vert svarte: «Hvis den får tak over seg, kan dere ikke spise den.» Da tiden var inne, ble middagen servert. Kjøttet ble spist, og så kom turen til terten. Inn kom en lunken deig, med ukokte blåbær på toppen. En klisterpudding med blåbær, en avveksling i den daglige kost ganske visst, men neppe noe bakverk. Smakte ikke de ville jordbær med fløte som var neste rett, lekkert?

Av de tre ruter som forbinder Valdres med Christiania, vil jeg anbefale den som går over Spirillen som den peneste. Men mot midten av august blir vannstanden i Begna for lav til at elven kan befares, selv av den lille leketøysbåten som tidligere på sommeren – efterat damptrykket er drevet opp i 125 lbs. – så uforferdet og heldig går løs på strykene.

Vår første tur i Norge endte selvsagt i Christiania. Den hadde vært makelig og svært vellykket. Vi hadde sett en god del av landet, og var flyktig blitt presentert for Jotunheimen, eller rettere sagt for grensestrøkene til disse øde trakter. Ikke rart at den ene av oss besluttet ved første leilighet å utforske deres daler, kløfter og isbreer, og prøve å bestige de fineste topper, som steiler så bratt fra breene ved deres føtter.

2.

ÅRDAL
FOR FØRSTE GANG OVER EN ISBRE I HORUNGENE
GALDHØPIGGEN OG TRE NYE BESTIGNINGER

"Thou, Nature, art my goddess . . .
. . . . . .
To northern climes my happier course I steer,
Climes where the goddess reigns throughout the year."
CHURCHILL

Hvem husker kuldevinteren 1872/73? Det gjør jeg, for jeg vrikket ankelen stygt da jeg prøvet å skøyte baklengs, og kunne ikke reise til Norge om sommeren, som jeg gjerne hadde villet.

Men i 1874 dro min venn Dewhurst og jeg avsted, vel forsynt med klatreutstyr, blant annet et Whymper-telt, kokekar, suppeblokker, hermetikk og en mengde slike overflødige ting som så ofte hemmer unge klatreres bevegelsesfrihet, og øker deres bekymringer.

Ombord på ARGO møtte vi pastorene Girdlestone og Worsley, begge bevepnet med isøks. De skulle gjøre en lyntur gjennem landet, og bestige Galdhøpiggen underveis. Det ble snart bestemt at vi skulle reise sammen en del av veien. Vi ilte gjennem Hardanger, derefter til Voss og Nærødal. Her traff vi en nordmann som drev geografisk oppmåling for staten i Sognefjorden. Han spurte hvor høy jeg trodde Keelfossen var. Jeg sa «ikke under 3500 fot». Hans sekstant viste at den var 4200 norske fot over fjorden, og at det første fall var over 800 fot. Den hvite bergveggen lenger oppe i dalen er adskillig høyere, ja nesten en mile høy.

Årdal var den port vi skulle igjennem for å komme inn i Jotunheimen, og her la vi efter oss endel bagasje. Da jeg tidligere hadde vært her og ved Vettisfossen, ble jeg for anledningen utnevnt til sjefsfører.

Jeg kan ikke nevne Årdal uten å omtale min gamle venn Jens Klingenberg, som drev en liten butikk og gjestgiveri, rodde turister over Årdalsvannet, og nu og da opptrådte som fører i fjellet. Av folk som bodde i nærheten av Horungene var det bare Store-Jens – som han ble kalt – og Thorgeir Sulheim (en stedlig skogeier og gårdbruker) som såvidt ville gå med på at der var en ørliten mulighet for å bestige Skagastølstind. Men den rute Jens antydet, var umulig. Imidlertid trodde han at fjell var til for å bestiges, og det er en god innstilling. Jeg sa en gang til Jens at jeg syntes han hadde fin utsikt til fjorden og fjellene, han ristet på hodet og sa filosofisk: «Ikke så fruktbart». Han hadde rett. Det fjell jeg sto og beundret i kveldsolen, var så å si blottet for vegetasjon.

Årdal, eller Aurdal, betyr urenes dal, dalen med stenrøyser efter bergskred eller breer. Årdal, Vettisgjelet og Store Utladal er forskjellige strekninger av samme dalføre. Den del av Utladal som fører oppover fra Vormeli, er så totalt avskåret fra Årdal at alle setre der tilhører folk i Fortundalen på nordsiden av Horungene. Derfor må buskapen drives over det høye Keiserpass for å komme til sommerbeitene.

Stien opp til Vetti kan nu befares med hester, men i adskillige år efter at jeg ble kjent der, var den bare en kronglet og mer eller mindre farlig fotsti. Ovenfor hølen åpner gjelet seg gradvis, slik at det på Vetti er rom for kanskje otti mål engmark. Det enslige våningshus på gården Vetti ligger på en grønn haug, et par hundre fot over elven Utla. Bakenfor reiser de virkelige fjell seg i all sin velde.

Selv nu kommer få turister til Vetti. Det gir et visst begrep om hvor avstengt gården tidligere har vært, når man hører fortalt at for litt over tredve år siden kom et selskap

på fem, seks engelske reinjegere uventet over Anfind Vetti og noen av hans husfolk i skogen. Folkene løp sin vei og gjemte seg bak stenene, – de trodde jegerne var røvere. Anfind har selv fortalt meg det. I hele hans levetid var det bare kommet et eneste menneske til Vetti, en mann fra Bergen. Jeg vet ikke om det hadde lykkes Anfind og hans forgjengere å unngå å betale skatt, fordi hans eiendom var så håpløst utilgjengelig.

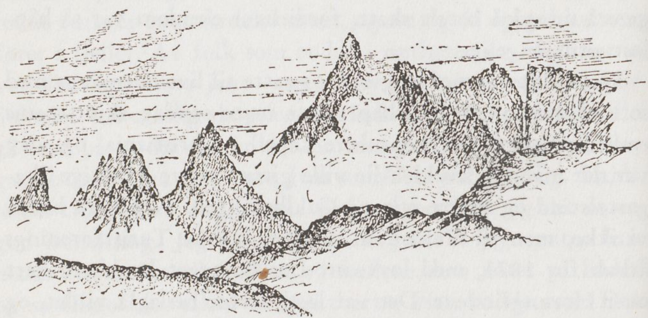
Her holdt vi stort krigsråd, og satte til livs noen krus med sort øl. En av vårt selskap måtte neste søndag skjøtte sine embedsplikter i det konsulære kapell i Christiania, og idag var det mandag kveld. Alle ville gjerne prøve å bestige Skagastølstind og klatre opp på Galdhøpiggen. Noe kart hadde vi ikke, men på Vetti fant vi Den norske Turistforenings årbok for 1871, med løytnant Lunds meget brukbare kart over Horungtindene. Det var løst, derfor beslagla vi det, og leverte det tilbake noen uker senere. Efter dette kart skulle vi kunne krysse fjellkjeden gjennem et brepass, få, i det minste, et nært utsyn til Skagastølstind, og i hvert fall komme inn på stien fra Skjolden til Rødsheim.

Så fortalte vi Anfind om vår plan, og han og tre norske turister ga oss mange verdifulle opplysninger. Men de sa bestemt at den rute vi hadde planlagt, ikke kunne gjennemføres, og at der var en stor isbre full av sprekker som aldri kunne passeres av mennesker. Kunne man gi eventyrlystne engelskmenn et bedre budskap?

Vi trengte en stedkjent mann til å hjelpe oss med å ta fatt på bergveggen mot Vetti på den andre siden av Utla, og leiet derfor en kraftig ung mann som het Thomas, til å føre oss så langt som til breen, og bære to ryggsekker. Telt og bagasje lot vi ligge igjen.

Neste morgen la vi i vei klokken 7.40, og krysset snart elven på en malerisk men høyst gebrekkelig bro. Og så, ovenfor jordbærtuene, hvor vi kunne plukke en håndfull av de herlige bær på et øyeblikk, begynte det virkelige basketak.

Skrenten kalles Brændstigen, og folk hadde tatt seg frem her tidligere. Selv har jeg nu gått der tre ganger. Oppstigningen på 2200 fot foregår i renner fulle av løse stener mellem råtne grener og grønne bjerker, som vokser horisontalt ut av uren, slått ned av vintersneen.

HORUNGTINDENE

På en mosgrodd knaus høyt oppe i berget tok vi en vel fortjent rast med fin utsikt til Vettisfossen og Uranostind.

På toppen kom vi inn i en horisontal dal, Støls-Maradalen. Tre av de fire daler på sydøstsiden av Horungene heter Maradal, merrenes dal. Det tyder på en merkelig mangel på fantasi hos dem som har vært ansvarlig for stedsnavnene i dette område. For at man kan skjelne dem fra hverandre, kalles de henholdsvis Maradal, Midt-Maradal og Støls-Maradal.

Når man ser på Horungtindene og de nærliggende fjellkjeder på begge sider av Utladal, fester man seg ved at hver kjede har ett karakteristisk trekk, og det er «nåsi». Som regel er «nåsi», eller fremspringet, en flattoppet, avrundet, snedrysset fjellmasse, som strekker seg nesten frem til randen av de steile stup mot Utla. Hver «nås» er tilgjengelig fra den butte enden, fra en sidedal, men få av dem kan bestiges fra siden, og det går ofte sneskred i dem.

I noen få tilfeller går toppene opp direkte fra disse fremspring, men oftest er de adskilt fra dem av dype kløfter eller brebelter. Noen steder gir dette fremspring, og breen øverst i sidedalen, adkomst til toppene. Den innfødte vil nesten uten unntagelse velge fremspringet, mens en engelskmann vil følge dalen opp til breen. Dette skyldes at den første misliker is og sne, og gjerne i timevis sliter seg frem gjennem løs ur, hvis han kan unngå en bre. Den britiske klatrer betrakter en bre som en naturens landevei som fører til topps.

Vi brukte to timer fra Vetti til seteren, og her rastet vi et kvarters tid og brygget Liebig. Efter tre timers gange på flat mark sto vi ved foten av isfallet som avslutter Støls-Maradalsbreen. Vi begynte å klatre oppover i dyp sne ved siden av isfallet, og ett sted haglet en skur av sten ned på tråkket like efter at vi hadde passert. Thomas var standhaftig ennu to tre hundre fot oppover, helt til han fikk teften av sprekker, men da gjorde han vendereis, og skled som en gal nedover på sneen, og holdt øye med oss nedenfra.

Snart tok vi tauet på og gikk i gang med isøksene. Sprekkene, som intet sted var vanskelige å komme over, var tallrike, og ruten var vrien nok til å være morsom, uten å være farlig. Da tiden var inne, vek isen plassen for sne, og hellingen ble slakere.

Det begynte å regne, og de høyeste topper ble borte i dimmen. Efter kartet hadde vi valget mellem to ruter, en på hver side av østre Riingstind. Den vestlige så mest lovende ut, så vi valgte den. Efter tre og en halv time fra brefoten nådde vi toppen av Riingsskar, det første brepass som – såvidt vites – noensinne er blitt krysset i Horungtindene. Efter mitt barometer var høyden 5757 fot.

To flotte topper våker over passet, og hvis vi hadde vært sikre på vår fremtidige rute, hadde vi sikkert besteget den østlige. Som det var, bygget vi en varde ved foten av den istedenfor på toppen. Jeg kom ikke tilbake til dette pass igjen før nesten femogtyve år senere.

Efter en rast og et måltid brøt vi opp prestissimo og fikk oss snart en fin sklitur nedover sneen midt i et isfall, til en flat del av breen. Det er mer moréne på denne bre enn vanlig i Norge.

Snaue tre timer senere satt vi i det solblekede gress ovenfor Riingsseteren og drøftet våre planer. Så gikk vi inn på seteren og ble gjestfritt bevertet med seterkost av de piker og menn vi traff der. Vi festet oss ved at beboerne var usedvanlig vennlige og høflige. Noen år efter fikk jeg høre at da de så oss stige ut gjennem Riingsbreens dystre portaler, hvor intet levende vesen før hadde gått inn eller ut, ble vi tatt for huldrefolk. Det er folk som bor langt inne i berget. De er styrtrike og velsignet med haler, som i regelen holdes godt skjult under klærne. Det antas at huldrefolk nu og da gifter seg med mennesker. Her på seteren tror jeg at sporen til å knytte ekteskapelige forbindelser må ha vært liten, skjønt alle de fire fremmede den gang var ungkarer. Sikkert er det at alle kom fra det uten hjertesorg. Akk! Borte er disse frydefulle overtroens dager, og folk er blitt hverdagsgrå og velstående. Isøksen og tauet som før vakte slik nysgjerrighet og interesse, blir nu på selvsamme seter sett på som nødvendig reiseutstyr, og den engelske turist i Jotunheimen kan være så eksentrisk han bare vil, uten å vekke synderlig oppsikt.

Efter to og en halv times gange var vi på Optun, og her endte denne minneverdige dag.

Neste dag krysset vi Sognefjell til Rødsheim. I Rustenseteren la vi oss inn for natten, og stuet oss sammen som sauer i en kve. Da vi ba om melk, ble vi først ikke forstått. Så gikk det et lys opp for en av beboerne, og han sa: «Å, mjølk, – ja!»

På Rødsheim traff vi en engelsk dame med en norsk venninne, som var kommet for å gå over fjellet til Skjolden. Den norske var høyvokst og slett ikke noen lettvekter. Veien

var dessverre lang, og stien kronglet. Efter noen rideforsøk over korte avstander ble det klart at Ole i sin stall ikke hadde noen hest sterk nok til å frakte den høye dame over snevid-dene. Like sikkert var det at hun ikke ville greie å gå så langt. Planen ble derfor forkastet, og de besluttet å gå rundt, den gang en tur på omtrent 300 miles.

Våre prestevenner forlot oss på Rødsheim, og Dewhurst og jeg ba derfor veteranen Ole om å bli med oss i fjellet en uke eller to, og vi ble snart enige. Han beundret våre isøkser, begge hjemmelaget og fine å se på. Skaftet på den ene var faktisk fransk polert, og eggen var nesten så skarp som en barberkniv. Ole prøvet å klyve oppover husveggen med et par tyrolske broddesko som vi hadde med oss, men han kom ikke langt.

Vi avtalte at vi først skulle bestige Galdhøpiggen og gå ned til Spiterstulen, den øverste seter i Visdal, sove der, an-gripe en eller annen ubesteget tind neste dag, og så gå ned til Turistforeningens bekvemme hytte ved Gjendin. Der-efter skulle vi gå til angrep på en av Gjendinkjempene, og snarest returnere til Vetti, hente telt og proviant og dra til Horungene.

Utrygt vær holdt oss uvirksomme en dag, men under en kort utflukt viste Ole oss det sted hvor et vårskred hadde revet bort et hus et stykke oppe ved en snedekket elv, og kostet otte mennesker livet.

Ole fikk tak i litt proviant til oss, rugbrød, bacon og ost, og da været så ut til å bedre seg, besluttet vi å starte neste morgen. Han hadde litt å gjøre hjemme og følte seg ikke helt frisk. Det ble derfor avtalt at han skulle møte oss på seteren om kvelden med provianten, og at den gamle fører Eilif skulle ta oss opp på Galdhøpiggen.

Neste morgen i strålende vær sto vi opp klokken 5, men kom ikke avsted før 6.15. Fristet av det fine vær kom en ulenkelig innfødt, som ennu ikke hadde foretatt oppstig-ningen, og spurte om han kunne bli med. Det sa vi ja til, da

vi hørte at den var lett. Han var iført et plagg som minnet om en snippkjole, og en rød ullue.

Klokken 11, omtrent 2000 fot fra toppen, satte vi foten på Styggebreen, og tok tauet på. En snekam med deilige konturer fører østfra helt opp til toppen. Den vanlige rute går langs denne kam. Vår fører ville ta av seg tauet da vi nådde kammen, men da der var en stripe sne og det ennu var breis under føttene, insisterte vi på å ha tauet på. Noen år efter falt en av mine norske venner i en sprekk på denne kammen. Skjønt han gikk i tau, var det med nød og neppe han slapp fra det med livet.

Klokken 13 nådde vi toppen i fint men ikke helt skyfritt vær. Utsikten var praktfull, men jeg vil nøye meg med å si, at alle som ser den, blir slått av den ufattelige storhet ved norsk høyfjell, og den totale mangel på vegetasjon og spor efter mennesker.

På toppen, og strødd utover snevidden under oss, så vi tusener av døde rødflekkete Burnet-svermere, av dem med fem røde pletter på hver av de sorte overvinger. Hvordan, eller hvorfor, de var kommet hit opp for å fryse ihjel, kunne vi ikke ha noen mening om. Noen få dager før hadde vi sett masser av dem i Leirdal. Fire år efter fant jeg en spretten edderkopp på en tind i Alpene. Den så ut til å befinne seg vel og kose seg. Eftersom intet menneske nylig hadde besteget tinden, må vi tro at den klarte det uten fører. Kan den ha blåst dit fra en nabotind, og klamret seg til silketråden sin hele tiden? Hvem vet?

Galdhøpiggen ble første gang besteget fra Spiterstulen i juli 1854 av Steinar Sulheim og to skolelærere. To år efter førte denne heltemodige efterkommer av de gamle norske konger sin sønn Thorgeir, min venn, og flere studenter til topps ad samme rute. Ole Rødsheim var antagelig den første som besteg tinden fra Rødsheim.

Galdhøpiggen er den høyeste topp i Europa nord for Alpene. Høyden oppgis nu til 2560 meter over havet.

GALDHØPIGGEN OG STYGGEBREEN

Mens vi beundret utsikten, forsømte vi ikke å plukke ut en passelig tind til vårt neste eventyr. Det viste seg senere å være en av Memurutindene.

Nutildags ligger der en hytte på toppen av Galdhøpiggen, og den bestiges hvert år av snesevis av patriotiske nordmenn og deres venninner. Sommeren 1899, heldigvis et år med stor sne, tok en entusiastisk Christianiamann en hest med til toppen. Dermed vant han antagelig ry, og satte en «rekord». Men selvom en hest villig trasker i allslags ulendt og stenet mark, synes jeg ikke det er ærlig spill å benytte seg av dens lydighet mot sin herre på dette vis.

Dewhurst og jeg foreslo å returnere nedover Svelnåsbreen. Det hadde vært en lett sak, men våre to ledsageres ansikter uttrykte slik redsel bare ved tanken på denne rute, at vi saktmodig lot tanken falle og fulgte den vanlige rute til Spiterstulen. Nær bunnen av dalen – Visdalen – var der et dryss av forskjellige vakre blomster, og sommerfugler av mange arter flagret fra blomst til blomst.

Datidens Spiterstulen besto av en to roms hytte, som huset en mann, hans hustru og en liten pike. Det stakkars lille barn måtte bo her i to måneder uten både lekekamerater og leketøy. Det eneste hun hadde å underholde seg med, var –

såvidt jeg kunne se – to katekismer, og i dem var det innlagt noen omhyggelig oppbevarte annonsebilder som var klippet ut av Bergens-aviser. Vi var leie for at vi ikke hadde noe å gi henne å more seg med, og jeg noterte i hukommelsen at for fremtiden skulle jeg aldri reise i Norge uten å ha med noen bilder, fortellingsbøker eller litt pyntestas som jeg kunne gi bort på setre og avsides gårder. Slik har jeg skaffet meg mange voksne venner ved å påskjønne barna deres med litt småtteri, og jeg har utallige ganger møtt stor og høyst ufortjent velvilje hvor jeg minst hadde ventet det.

Nu er der på Spiterstulen en liten turisthytte, – et stort gode for klatrere, fordi det ligger en gruppe interessante fjell innen lett rekkevidde.

Alle som har gått opp gjennem det øverste av Visdal i godvær, vil ha lagt merke til en gruppe på fire eller fem pene tinder som reiser seg fra en liten bre med bratte isfall. Mot den midterste av disse – Visbreen – styrte vi våre skritt. Vi fant lettvint frem til isfallet, og i tidens fylde nådde vi skaret på toppen. En fin tind på østsiden ga oss en halv times utmerket klatring i fjell, oppover en bratt vegg og langs en smal kam opp til toppen. Her bygget vi den vanlige varde, og gledet oss over utsikten.

Denne tind kan trygt kalles midtre Uladalstind. I en dyp fjellgryte rett under oss lå et blått tjern, hvor en liten bre badet sin isfot. Denne gryte blir nu, efter mitt skjønn feilaktig, kalt Semmelhullet. Det virkelige Simlehullet, som det før ble kalt og stavet, er utvilsomt den store brefylte grop under østveggen av Simletind. Som det er tilfelle med så mange andre fine fjell, når de sees rett forfra over en trang dal, så Heilstuguhø absolutt ubestigelig ut. Så klatret vi den høyeste av Uladalstindene, hvor jeg tror at det i forveien var reist en varde. Gode sklier bragte oss ned til Langevann, og derfra var veien til Gjendin grei.

Sent på kveld ankom den brave Ole, og stor var vår skuffelse da han forkynte at han følte seg dårlig, hadde skadet

kneet, og var helt ute av stand til å drive hård klatring. Han sa han var svært lei for dette, da han var og – tror jeg – fremdeles er glad i eventyr. Imidlertid hadde han gjort sitt beste ved å ha med seg som stedfortreder Rolf Alfsen, som angivelig var lommekjent i fjellet, og temmelig fortrolig med isbreer. Han skulle opptre enten som fører eller bærer, og vi skulle betale ham to og en halv krone dagen. Som forholdene lå an festet vi ham.

Neste morgen kom det litt regn. Mens vi ventet på fjellvær, spikket Rolf ferdig et ungtre han hadde med seg, og var svært fornøyd med resultatet. Det var hans fjellstav, og den var kløftet i toppen. Stokker med kløft er ofte hendige når elver skal vades.

Ole ga Rolf mange instrukser, og vi tok med dyp beklagelse farvel med ham for å bestige den tind vi hadde plukket ut dagen før, en av Memurutindene.

De første to tre miles gikk vi opp Visdal over et teppe av snesøte. På en time fra seteren nådde vi foten av den store bre, Heilstugubreen. En bekvem snestripe på den ene side tjente som sti opp til isen. Dewhurst ledet, da det var hans tur, og jeg gikk sist. Da det var et år med stor sne, forlot vi snart isen og valgte dens sartere søster, sneen, og måtte gå med stor forsiktighet.

I motsetning til hva det fremgår av de gamle kart, er breen delt i to tydelig adskilte deler av en rekke stup. Det største område, det vestlige, er usynlig fra Galdhøpiggen, men grenen i øst, en sidebre, kan tydelig sees derfra, og jeg tror at den feilaktig er blitt tatt for hovedbreen. Vår rute gikk opp på østgrenen, og bratt var den. I det minste for vår fører var det hårdt slit, for et langt stykke måtte han sparke ut trinn i sneen. På venstre hånd raget det opp truende berghammere, som sendte oss noen advarende hilsener i form av stenras. Vi holdt oss taktfullt unna.

Nær toppen av denne Steilebre kom vi til en fælslig revne, hvor vi var så heldige å finne en beleilig snebro. Ellers ville

vi fått store vanskeligheter, da vi den gang bare var nybegynnere i faget. Efter å ha krysset noen mindre sprekker, nådde vi den svake helling med evig sne, og klokken 14 nådde vi toppen av en kløft. Herfra førte en isarm, som svarte til den vi var kommet opp på, direkte ned til det umåtelige østre område av Memurubreen. Jeg har hørt at denne bre av innfødte kalles Hesteskobreen.

Efter lunsj strevet vi oss opp en bratt fjellkam, og en halv times god klatring førte oss til topps. Her fant vi en tue med deilige issoleier i full blomst.

Vår tind var i den vestre ende av en smal og bratt rygg formet som en hestesko, som begrenser breen. Dengang, og mange år fremover, trodde vi at vi hadde klatret opp på den høyeste Memurutind, og det tredje høyeste fjell i Norge. Men i 1881 gikk Johannes Heftye med Knut Vole som fører gjennem dette område, og vår pene tind ble avsatt som førstemann. Østpiggen var noen fot høyere. Dette var vår første jomfrutind, og vi var mildest talt meget stolte av vår bedrift.

Erfaringsmessig er jeg kommet til det resultat at nye bestigninger er beheftet med to svake punkter. For det første anser man det som en ubrytelig plikt å opptre som gråstensmurer og bygge en varde. Mange er de rare murere og klønete varder jeg har sett. Noen røyser sammen et halvt dusin stener uten å gi akt på at den ene side er dekket av en issvull, som vil smelte og få røysen til å ramle sammen. Eller de setter to tre stener på høykant i renmose og lav, og legger så med stort strev en tung flat helle på toppen, så alt sammen rauser utfor stupet. Andre ofrer hele sin oppmerksomhet på å grave et hull, hvor de kan anbringe den tomme syltetøyboks med visittkortene i. Atter andre bygger varden på et underlag av sne. Men de verste gjør først bakken omhyggelig ren, og bygger derefter med stor faglig innsikt en varde på seks, otte fot, med diameter tre og en halv fot. Disse mennesker er fryktelige å ha med på en fjelltopp, for man

kan vanskelig se på at en mann sliter som en galeislave, uten å føle at man må gi ham skikkelig hjelp.

Det andre svake punkt, og sikkert det svakeste, er som følger: Man finner ut at det er høyst påkrevet å lage en beretning om denne bestigning til «The Alpine Journal», – og saktens også til andre av det utall klatrejournaler som nu utgis. Dette må absolutt gjøres, for har vi ikke Sir Martin Conway's ord for at en «ubeskrevet oppstigning regnes ikke med»? Jeg nevner her en passant at når disse beretninger forfattes, synes mange å tro at pronomener er nesten, om ikke totalt, overflødige. Knapphet, merkelig nok forbundet med unødig bruk av franske gloser, og en nitid punktlighet når det gjelder «tidene», er det eneste som teller. Det følgende er ikke noe sitat, men kan tjene som eksempel: samme parti forlot gîte 5.30 . . . . krysset bergschrund 8.7, vanskelig, fin klatring opp berg til arête . . . . topp 12.24 . . . . brefot 14.49, ankom hytte 16.28.

Utsikten her oppe er overveldende, både hva storhet og skjønnhet angår. Intet sted kommer den kongelige Galdhøpigg bedre til sin rett enn sett herfra, der den i all sin velde tårner seg opp i isødet.

Vi hadde god lyst til å utforske hele raden av Memurutinder, men tiden var for knapp. En tur på fem-seks miles på en smal rygg av fast berg dekket med renlav, og med et bratt stup på den ene side og utsikt til gapende blå bergsprekker på den andre, ville ha vært en stor opplevelse.

En liten mørk sky i nord varslet oss om å komme avsted, og ved 16-tiden dro vi mot Gjendin. Da vi hentet sekkene våre i Hesteskoskaret, ville Dewhurst og jeg gå om østbreen, men Rolf som, efter hva det senere viste seg, ikke hadde noen anelse om saken, sa at det var umulig. Derfor gjorde vi den bommert å følge hans råd, og det var trist. Vi krysset istedet den lille Steilebre, til noen hammere som skiller den fra vestre Memurubre. Jeg var nu fører, og da det så ut til å brygge opp til storm, satte vi farten opp.

Efter å ha jaget omkring på toppen av hammerene en stund, fant vi en våt kløft, og fikk en bratt og ufyselig nedfart på tre–fire hundre fot. Tauet var både en plage og en nødvendig sikring, og vi måtte stadig holde oss fast og flytte på løse sten. Nesten nede fant vi til slutt en snetunge som kunne brukes til å skli på. Først for sent oppdaget vi noen fine snekløfter lenger syd. Vi kom frem til Memurubreen på det sted hvor den var høyest. Den er imidlertid nesten flat, og skråner meget svakt ned mot dalen som vi hadde kurs for. Der var svært få sprekker, men likevel ble den døde kropp av en ypperlig brevandrer, nemlig en rein, en gang funnet i en sprekk på denne del av breen. Da dette fine brepass, som forbinder Visdal med Memurudal, ikke ser ut til å ha noe offisielt navn, dristet jeg meg til å kalle det Reinsdyrskar.

Klokken 18.10 forlot vi isen, og kort efter kom vi på et stenkasts avstand over en hjord på halvhundre reiner. De fleste gikk på et islagt tjern, og resten gnaget på den sparsomme vegetasjon langs stranden. Det var et flott syn. Rolf satte i et hyl, og noen sekunder sto hele flokken som forstenet og stirret på oss i stum forbauselse. Så slo en prektig gammel bukk alarm med et dypt raut, og en del av hjorden samlet seg på isen. To ulydige ungdyr som gikk den gale veien, ble brutalt irettesatt, og han brukte hornene på dem av hjertens lyst. Da han hadde ordnet sin lille hær, gikk det i strak galopp over isen, og snart var de borte. Imens hadde stormen dreiet over fra nord til syd, og litt senere la den seg helt, uten for alvor å bryte løs over våre hoder. Rolf greide å føre oss til toppen av de bratte bergvegger på Memurutungen med utsikt til Gjendin, som vi nu så for første gang. Det klare grønne vann i innsjøen lå fjorten hundre fot under oss, og likevel nesten bare et stenkast borte. Nu vet jeg at vi var ganske nær det høyeste punkt på de svimlende fjellstier Bukkelægeret og Ramstigen, men vi kunne ikke finne dem. Derfor gikk vi istedet milevis rundt, og

kom oss ned i Store Ådal som best vi kunne, gjennem krong-let enerkratt, søkkvåte bregner, mose og løs ur. I midnatts-timens stillhet kom vi til Turistforeningens koselige hytte.

Gjendin er et fengslende sted, og et førsteklasses sentrum for klatrere. Ørreten i vannet er den vakreste jeg har sett, og har nøyaktig samme farve som det blågrønne vann. I fjellene på sydsiden er der flere festlige og ulendte tinder, som kanskje er lettest å se fra Memurutungen. Den fineste er Knutshulltind. En dyp dal – et dystert gjel – som tiden har skåret gjennem fjellkammen mellem Gjendin og Bygdin, bærer med rette sitt navn Svartdalen. Det mest interessante ved traktene rundt Gjendin er kanskje de store botner, Knutshullet, Skarflyen og Kjærnhullet. Breene i disse nifse botner, hvor den stolte bukk holder til, er så store og praktfulle at bare de som har sett dem på nært hold, kan fatte det. Disse kjempemessige amfiteatre er vanskelig tilgjengelige, men eventyrlystne som gir avkall på de vanlige fjellstier, og gjerne vil se noe nytt, får her sin rike belønning. Heller ikke må jeg glemme Leirungsdalen, en vill fjelldal på baksiden av bergveggene til de tre botner. Dit bort kan det foretas spennende breoverganger, av folk som er tilstrekkelig fjellvante.

Fra Gjendin var det en pen fem timers tur til Eidsbu ved Bygdin.

3.

Overgangen Morka—Koldedal
Et frosset vann
Skagastølstind, eller ikke?

"Our doubts are traitors,
and make us lose the good we oft might win,
by fearing to attempt.»
SHAKESPEARE

En deilig dag i siste uke av juli kom Dewhurst og jeg til Eidsbu. Om kvelden gikk jeg med tre nordmenn opp Skineggen, 1400 fot over innsjøen, for å beundre utsikten, og særlig for å studere de fjerne Horungtinder.

Noen minutter efter at vi kom til toppen, begynte solen å gå ned. Men hvor? Bak Norges mest storslåtte fjellmasser, Horungene. Aldri fortonet de seg mer trolske, mer utilgjengelige, og mer trossig utfordrende. Bare fjorten miles borte raget deres skarpe konturer frem i gyldent kveldslys, og kastet lange skygger på de kolde breer nedenfor. På den andre siden av Koldedal øynet jeg i vest en vakker fjellkjede med brebelter, Hjelledalstindene. Den høyeste topp så ut til å være lett å klatre. Derfor laget jeg en skisse av den, prikket opp ruten og besluttet å prøve å bestige den dagen efter på vei til Vetti.

Jeg har hatt mange finere utsikter enn den fra Skineggen, men aldri skal jeg glemme solnedgangen. Vinden hadde lagt seg. Ikke en lyd forstyrret den åndeløse stillhet. Ikke en sky på noen tind, ikke en krusning på Bygdin eller Tyin. Og på Tyins glassblanke flate fløt en skokk av isflak. En stille kveld innvarsler ofte vindig vær, og dette var dessverre in-

gen unntagelse. Dengang var bare én av toppene nord for Tyin blitt besteget.

På Eidsbu hadde flere gamle reinjegere lagt seg inn for natten. Jeg spurte dem ut om ruten til Vetti gjennem Morka–Koldedal, som efter kartet sikkert var den korteste. Alle sa at det ikke var farbart der. På mitt spørsmål om hvorfor det ikke var farbart, hadde de intet svar. De sa bare at ingen hadde forsøkt. Tidlig på sommeren gjør driftekarer nu leilighetsvis bruk av denne snarvei.

Slik det lå an bestemte Dewhurst og jeg oss naturligvis for å klatre Hjelledalstind, gå ned i Morka–Koldedal, og forsere fjellet, hvis det overhodet lot seg gjøre. Vi visste ikke om det var en bre eller et vann som ville skape vanskeligheter.

Neste morgen dro vi avsted ved firetiden, efter et koldt bad i vannet og litt varm kaffe i hytten. Marken var sprø og hård, været det best mulige, og snart kom vi inn i Koldedal. Keilhau har beskrevet dalen slik:

> «Koldedalen ligger omtrent 4 000 fod over havet, og har næsten ingen vegetation; det er kun moser og de højeste fjeldvækster, som trodse det hårde klima. Man er omringet af 5–6 faldjøkler; to overordentlig spidse tinder af Horungene knejse vældigen i det øverste af dalen og se ned i en sø som endnu var belagt med blågrønne isflokker.»
>
> (D.N.T.'s Årbok 1872, s. 62.)

Det eneste vi var redde for når vi skulle klatre Hjelledalstind, var å krysse Koldedøla, som om sommeren går med bulder og brak. Den kunne hverken vades eller svømmes, og over elven gikk bergveggen bratt til værs. Vi kom snart frem til elven, gikk et par kilometer langs bredden, og så foran oss veldige snemasser, som så ut til å ligge tvers over elven. Det blusset opp i oss et sterkt håp om å finne en naturlig snebro. Ovenfor noen stryk, hvor elven delte seg i

flere løp, fant vi virkelig en storartet snebro, tolv, fjorten fot tykk og omtrent like bred. Dette var et hell, for det fantes ingen annen vei over elven. Hadde ikke naturen vist oss denne vennlighet, ville vi allerede nu ha lidt nederlag.

Koldedal svarer til sitt navn. En elv med snebro, et tilfrosset vann, høye topper med blå og hvite isbreer, hist og her en svart stupbratt vegg som får isen og sneen til å se enda hvitere ut, – alt forener seg om å skape et vilt arktisk landskap, en virkelig kold dal.

Broen lå akkurat der den skulle ligge. Vi tok tauet på og satte foten på den bre vi hadde valgt til landevei. Den var bratt og dekket av hård sne, som kostet oss meget strev med isøksene. Men åpne sprekker var det få av. Vi beveget oss skrått oppover mot en bergstripe som skilte denne breen fra en annen, som strekker seg nesten fra toppen av fjellet og til slutt velter sine sneskred utfor en loddrett bergvegg ned på stranden av vannet nedenfor. På dette tidspunkt hadde tinden med jomfruelig blygsel dekket sitt åsyn med et tynt slør, men vi var sikre på at hun ville lette på sløret hvis vi beilet dristig nok til henne.

Før vi nådde bergstripen, måtte vi over en bred kløft. På det sted vi først kom til, var det umulig, og vi strevet en stund med å finne en passende overgang. Rolf likte ikke de blå avgrunner og istappene som hang i kantene av kløften, og det var sandelig også et nifst sted. Efter en spennende klyving i berget nådde vi den øverste bre. Den stenete kjegleformede topp var ennu gjemt i skyer, men ved hjelp av min skisse og kompasspeilinger var det lett å finne veien. Det var tanken å komme opp på en fjellkam noen hundre fot under toppen, spise lunsj der, og vente på at skyene skulle blåse bort. For det var vi sikre på at de snart ville gjøre.

Den andre breen hadde mange flere sprekker enn den første, men var hverken vanskelig eller farlig. De fleste sprekker var dype, men ikke mer enn fem seks fot brede, og gode, solide snebroer var å finne overalt hvor det trengtes. Vi slet

oss seigt og trutt oppover, og seieren syntes nesten å vente bak neste hjørne, da Rolf til vår største forbauselse høytidelig tok av seg tauet og erklærte at han ikke ville fortsette, og ba om oppgjør på stedet. Efter endel lempelig overtalelse fikk vi overbevist ham om at det ikke var noen fare på ferde, og vi la på ny i vei.

Snart ble fjellkammen borte i skyer, og efter mange dramatiske armbevegelser gjorde vår ledsager seg atter fri for tauet, og forkynte at han ville gå ned i dalen alene. Dette ville for alvor ha vært galskap, eftersom vi for øyeblikket befant oss i en nokså innviklet labyrint av sprekker. Vi satte oss alle på sneen, og skjønt Dewhurst og jeg en halv time, på dårlig norsk, prøvet å overtale vår venn, var han ubønnhørlig. Han hadde kone og familie hjemme, og aktet ikke lenger å sette livet på spill med to forrykte engelskmenn. Han ville gå tilbake, og overlate dem til deres sørgelige skjebne. Så holdt vi måltid på flattbrød, ost og kold te, og prøvet å beundre utsikten.

Skjønt det ikke var den ringeste fare for oss, kunne vi ikke med god samvittighet la Rolf bli sittende i sneen mens vi selv gikk oppover for i all hast å bestige toppen. Vi var redde for at han skulle ta ut alene, gå samme vei tilbake, og på den måten, på grunn av tykk uvitenhet om brevandring, utsette seg for virkelig fare, som han selv ikke kunne ane. Efter et tarvelig måltid skrev vi i vårt minne med uutslettelig skrift ordet *nederlag*, og forbauset vår venn med å ruse i et voldsomt tempo nedover de bratte snehellinger. Nær foten av den nederste bre tok vi en snarvei som – i likhet med så mange snarveier – betydde et tidstap, fordi vi måtte hugge en trapp nedover en bratt ishelling, som nesten var hundre fot høy.

Vi nådde Koldedalsvann klokken 9.35. Det var nesten helt dekket av is og sne. Stranden var tett strødd med ruiner av noen små istårn, som voktet foten av den nederste bre. Over vannet så vi de dystre porter til Uradalen og Morka–Kolde-

dal, som er adskilt fra hverandre av Falkenebbet. Tinden stiger stupbratt 3 000 fot til værs, og nesten opp fra selve isflaten. Et tynt skyslør, som hadde lagt seg over de lavere deler, fikk den til å se meget høyere ut. Til høyre for Uradal kunne vi se en arm av den mektige Melkedalsbre. Snuten av denne går ned i et lite tjern som få mennesker har sett. Over breen var den knivskarpe rygg på Uranostind stundevis synlig mellem drivende skyer.

For å unngå mulige sneskred fra «Tilbaketogsbreen», som vi kanskje tør kalle den, gikk jeg over isen på vannet, mens de andre løp spissrot langs stranden. Isen var sprukken som en bre, og farven på vannet var den skjønneste himmelblå.

Til rett tid nådde vi porten til Koldedal. Her fikk vi et kvarters mas i ulende, og kom til et nytt islagt tjern. Nordsiden så ufarbar ut, og sydsiden så stygg ut, med fare for sneskred og glatt, iset ur, så vi la straks ut på isen. Elven som lager Vettisfossen, har sitt utspring her. Nær utløpet var isen full av sprekker, og hadde reist seg på ende i digre flak, som måtte passeres med største forsiktighet.

Vel i land fikk vi en ny slitsom tørn i ur. Og så dukket det til vår forbauselse opp et tjern nummer tre. Det var ovalt, låst inne mellem breer, og fryktinngydende å skue. Alle tinder rundt det så utilgjengelige ut. Klokken var nu 11.30, og været bedret seg hurtig. Vi fant en bratt sklie ned på isen, som vi nu naturligvis tydde til. Strendene så alt annet enn innbydende ut. Vi passerte noen holmer, hvor isen så tynn ut. Jeg foreslo å ta tauet på, men de andre fant det overflødig, og vi fortsatte derfor uten tau langs midten av vannet. I den andre enden var isen full av sprekker, og for sikkerhets skyld pirket jeg flittig i den med isøksen. Et sted gikk den plutselig gjennem den tynne skorpe, og det var såvidt jeg ikke slo følge. Nu tok vi tauet i bruk. En høy svart hammer hindret oss i å lande hvor isen var best, og vi var nødt til å hoppe fra det ene isflak til det andre over tilsynelatende brådypt vann.

Ved 12.30 tiden sto vi igjen på terra firma, og fikk et interessant tilbakeblikk på det arktiske område vi hadde gått igjennem. Hinsides vannet raget et prektig sukkertoppformet fjell til værs fra en bratt sokkel. Tre, fire små breer klamret seg til sokkelen som om de var i dødelig fare, og ydet sitt rikelige bidrag av is og stener til samlingen nedenunder. Stensprang og isras gjør bestandig en ferd på sydbredden farlig. En fin foss på samme side, og en ørn som ringet høyt over våre hoder, satte spiss på omgivelsene. Sukkertoppen, som herfra så utilgjengelig ut, var den seierrike Hjelledalstind. Hun så triumferende ut, og var nu fri for tåke og skyer. Selv om det hadde vært herlig å gjøre kur til henne, mintes vi med vemod hvor lett vi hadde latt oss avvise.

Vi tok tauet av og fulgte elveløpet, som ofte var vanskelig å se i dypsneen. Da vi rundet et hjørne, dukket Horungtindene frem, en efter en, mot en skyfri himmel, – denne praktfulle fjellkjede, den fineste i Norge, hvor skremmende avgrunner, svarte gjel, ville breer, fosser, elver, skog, grønne rydninger og setre forener seg om å skape et landskap av uforlignelig skjønnhet og storhet.

Da vi nådde skogen, ble farten langsommere. Nu var det slutt på sneen, og isteden møtte vi råtne vindfall og enerbusker. Efterhvert som vi mistet høyde, ble trærne stadig større, og mange kjemper dukket opp. Dessverre forsvinner de hurtig for skoghuggerens øks. Hvert tre som felles må kastes utfor en loddrett vegg på 1100 fot tett ved Vettisfossen. Og selv om de blir kastet på sneen om vinteren, er det mange som brekker i fallet.

Klokken 14.15 nådde vi Vettismark-seteren, hvor Rolf forlystet en liten krets av tilhørere med en beretning om ukens begivenheter. På flaten i nærheten, hvor Koldedøla gjør sitt vidunderlige sprang i Vettisfossen, smiler naturen sitt vennligste smil, og her vokser en overflod av hvitlyng, poselyng, myrhatt og mange andre vakre blomster.

Efter en halv times tur på siksakstien ned til gården Vetti, ble vi hilst velkommen av gamle venner, og her endte en av de villeste og morsomste klatringer vi hadde foretatt i Norge, eller noe annet sted. Noen år senere fikk vi høre at dr. Yngvar Nilsen hadde gått gjennem Morka–Koldedal året før oss, men den gang trodde vi at vi var de første.

Efter vår fiasko med Hjelledalstind ble vi behagelig overrasket av at Rolf sa seg villig til å ledsage oss under vårt forsøk på å bestige Skagastølstind, på betingelse av at vi leiet en mann til å hjelpe å bære telt og proviant oppfor den stupbratte Brændstigen til Midt-Maradal. Dette ble fort ordnet, og neste morgen ved 5.30 tiden sa vi adjø til Anfind og hans kone. I beste fall er Brændstigen et barbarisk slit, og våre tunge bører gjorde ikke saken bedre. På de skogkledde skråninger ovenfor Utladal så vi, som det ofte er tilfellet her, rikelig med ferske spor efter bjørn. Klokken 8.15 nådde vi seteren i Støls-Maradal, og her begynte været å se truende ut.

Vi hadde tenkt å krysse en høy utløper av fjellet gjennem et lite skar, og reise teltet i sidedalen, Midt-Maradal. Vi trodde, men var slett ikke sikre på, at den store oppstigning måtte foretas fra denne dal. Dengang hersket det en merkelig uvitenhet om Skagastølstinds beliggenhet. Dette er vanskelig å begripe for nutidens turister, som hvor som helst kan finne en bekvem hytte, førere som i hvert fall kan ledsage dem til foten av det fjell de vil bestige, og, fremfor alt, bedre kart og ypperlige håndbøker.

Det kan gi en antydning om vanskeligheten ved å finne inn i Midt-Maradal, og om de vage begreper om beliggenheten av de små sidedaler i Horungene, når jeg nevner at Anfind, som var eier av dalen, aldri hadde vært der. Dette til tross for at en stor del av dalen har rikt beite, og er lett synlig fra beitene ovenfor Fleskenås-dalen. Noen år efter ba Anfind meg faktisk om å være veiviser dit opp. Thorgeir

Sulheim, som eiet Vormeli, en halv norsk mil borte, hadde aldri vært der før han noen år senere kom dit med meg på bjørnejakt. Og gamle Jens Klingenberg, en av de få som trodde Skagastølstind kunne bestiges, mente at ruten gikk gjennem Gravdal. Selv så sent som i 1876 mente Emanuel Mohn at veien antagelig måtte gå gjennem Maradal, og ikke gjennem Midt-Maradal.

Striregn og tungt skydekke hindret oss i å prøve å krysse fjellskaret. Det var et hell, eftersom jeg senere oppdaget at den rute vi hadde planlagt, ville ha ført oss til toppen av et stup på 1500 fot, som stengte all videre fremrykking. For å komme ned måtte vi ha tatt en lang omvei og trettet oss ut til ingen nytte, på grunn av uværet som snart brøt løs over fjellene.

Men vi hadde ikke til hensikt å gi oss så lett. Vi forsynte oss med smør og brensel, og marsjerte avsted oppover Støls-Maradal. Like under breen som vi hadde besteget da vi krysset Riingsskar, fant vi et passende sted til teltet, og med kvister av dvergvier og bjerk, og rikelig med reinlav dekket av en vanntett presenning, laget vi et overdådig leie. Ved å utføre litt ingeniørarbeide skapte vi et behagelig og vel drenert tilfluktssted. Da teltet var på plass, sa vår bærer Thomas farvel, og lot oss bli igjen for å nyde leirlivet mellem Horungtindene. Rolf viste seg fra sin beste side. Han var en fremragende kokk, og da han hadde oljehyre og leggings, og var aldeles vanntett, nølte vi ikke med å gi ham lov til å besørge kokingen utendørs, mens vi lunet oss i teltet, leste bøker og holdt øye med sneskredene som buldret i en bergvegg like overfor oss. Da natten kom, ble vinden og regnet sterkere. Fra og til, men meget sjelden, piplet en sølvklar dråpe gjennem teltduken, men det gjorde ikke noe skår i vår nattesøvn.

Da regnet omsider virkelig ga seg, dro vi på oppdagelsesferd på breen. Vi ville om mulig klatre en av Dyrhaugtindene, og derfra studere ruten til Skagastølstind, og oppdage

et brukbart skar som kunne gi oss adkomst til foten av den berømte tind.

De siste otte dagers fine varme vær, mellem vårt første og andre besøk på denne bre, hadde sterkt endret dens karakter. Hvor vi før hadde gått med største letthet over sneen, fant vi nu en labyrint av interessante sprekker. Ved det første forsøk lå det et bredt belte av sne opp til foten av breen. Nu var det helt snebart, og isøksene ble flittig brukt. Vi måtte krysse én festlig snebro, svært smal og ikke altfor sterk. En vrimmel av istapper hang på undersiden av broen, og dannet liksom et fallgitter som stengte inngangen til et trollslott. En efter en krøp vi forsiktig over broen, mens de andre var fast forankret. Både her og der fikk vi virkelig morsomt isarbeide, og til vår glede var Rolf svært modig og syntes for anledningen å ha glemt både kone og barn, som hadde voldt ham – og oss også for den saks skyld – slike bekymringer på Hjelledalstind. I hvert fall viste han ingen skrekk, skjønt det tydelig var langt farligere her enn på fjellet i Koldedal.

Da vi var kommet et par tusen fot oppover, begynte regnet å hølje ned. Alt ble borte i tykken, og skjønt vi holdt ut en stund til, ble vi omsider tvunget til å slå retrett.

Vi gjorde ikke mer med disse tindene, som var oss så nær. Styggværet fortsatte med storm, sneskred og evig væte. For å si det kort: vi hadde lidt et dundrende nederlag. Vi ble ikke i leiren i fjorten dager, slik en velkjent skribent i N.T.F.s årbok har fremstilt det. I vår lengsel efter sivilisasjon, tørre klær og andre landskaper, brøt vi leir lenge før.

Turen til Årdal via Afdal var morsom, tross været. Som vi trasket i vei, steg det lavere skyhav til værs, og innhyllet oss til slutt fullstendig. Her kom Rolfs teft som stifinner vel med. Skjønt han var i nye trakter, sa hans tidligere erfaring ham hvor han skulle se efter de små stenrøyser, slitte svaberg og fotspor som viste hvor stien gikk. Her var han meget flinkere enn oss nybegynnere.

Like ovenfor den trangeste del av kløften under oss steg lendet til en høyde av 3200 fot over elven, og herfra fikk vi en bratt nedstigning til Afdal, en høytliggende setergrend. Den rivende breelv vi der kom frem til, var umulig å komme over, og vi fulgte elveløpet gjennem en vase av regnvåt bjerk og ener til gården Afdal.

Her kikket solen nådig frem og åpenbaret i all dens storhet gårdens praktfulle beliggenhet, Hjellefossens skjønnhet og den fredfulle grønne dal langt under oss. Vi hadde brukt tre timer på veien fra Støls-Maradalsseteren. I fint vær og uten tunge bører kan turen lett gjøres på to timer, og jeg anbefaler alle flinke fotgjengere å gå den.

På gården traff vi en pratsom krøpling, som var opp i under over å møte utlendinger. Slike dyr hadde han aldri sett før.

Vi skyndte oss videre, for vi ville svært gjerne nå båten som skulle anløpe Årdal den dag, og som bare gikk én gang i uken. Ved vannet ble vi sterkt forsinket med å finne folk som kunne ro oss. Endelig fikk vi en mann og to små gutter. Dewhurst og jeg hjalp til med roingen, men Rolf gjorde blank fiasko, skjønt han gjorde sitt beste. Han er den eneste nordmann jeg har truffet som ikke kunne håndtere en åre.

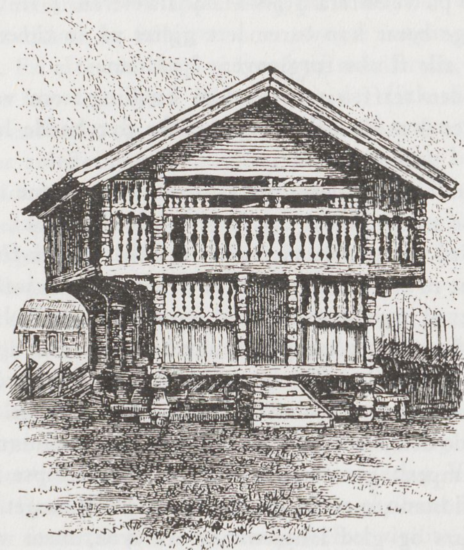
«Hør! hva er det?» – «Dampen piper» – «Ja, ja!»

Vi nådde den lille brygge i Årdal akkurat to minutter for sent. «Dampen» gjorde en nydelig sving, vi ropte hallo og vinket voldsomt, men forgjeves. Båten holdt meget fornuftig sin kurs og gled langsomt ut av syne, mens vi, halvdruknet av regnet, ruslet bort til Jens Klingenbergs hyggelige gjestgiveri, under smil og fnising fra tilskuerne.

Det var med en følelse av virkelig sorg vi litt senere sa farvel til Rolf, som hadde fungert som vår fører, bærer, kammertjener og venn i nesten ti dager. Han var meget tjenstvillig, og alltid parat til å tåle litt uleilighet, hvis det kunne gavne oss. Han berettet mangt og meget fra de gamle sagaer, som vi dessverre ikke forsto noe av. Han var rådsnar,

og som de fleste av fjellets sønner kunne han i et knipetak få i stand meget som var nyttig for oss.

Neste etappe var en tur til Amble. Her fant vi en vakker lun bukt, veldyrkede marker, bugnende frukthaver, en malerisk kirke og velstandsgårder. En høyst kjærkommen avveksling efter vårt slit i de golde strøk vi hadde forlatt.

4.

EN ENGELSK DAME I JOTUNHEIMEN

"Ye are bound for the mountains!
Ah! with you let me go
Where your cold, distant barrier,
the vast range of snow,
Through the loose clouds lifts dimly
Its white peaks in air –
How deep in their stillness!
Ah, would I were there!"

MATTHEW ARNOLD

"In a well-found vessel, with a good pilot, we have none of that mixture of danger which gives dignity to the traveller."

SCOTT

Et nytt år svant, og en strålende dag først i juli 1875 kom min søster og jeg til Bergen. Søndag morgen gikk vi til den lutherske gudstjeneste i Nykirken. På den tid var sangen i kirken utelukkende menighetssang, alle synger melodien. Salmene synges meget langsomt, tempoet er ikke mer enn tredjeparten av det som er vanlig i England, og efter otte vers av Luthers salme hadde vi åndenød. Orgelet, som hadde en basunstemme i pedalen, var alltid ett eller to sekunder forut for menigheten.

Om eftermiddagen gikk vi i Domkirken og så flere barn bli døpt. En stor engel med gyldne vinger svevet foran alteret og holdt et vannfat i sine utstrakte hender. Det var et vakkert syn å se mødrene bære sine små skatter frem til

engelen. Prestene øste tre ganger vann over hodene på dem, og velsignet dem.

Under gudstjenesten falt orgelet somme tider inn, og vi beundret klangen. Da jeg nevnte dette for belgtrederen, førte han oss ovenpå og forestillet oss for organisten. Han pekte høflig på sitt sete og sa «vær så god». Og nesten før jeg visste ordet av det, satt jeg selv og spilte på instrumentet. Orgelet hadde tre manualer med korte tangentrekker, og førti registre, hvorav ti i pedalene. Rückpositivet og dets stoppeknaster sto foran resten av orgelet, eller bak organistens rygg. Diapason-stemmene hadde en deilig bløt tone, og orgelet var åpenbart svært gammelt.

I store kirker på landsbygden, hvor de har både klokker og orgel, foregår det slik: Organisten angir tonen til klokkeren, som tar den opp og «hummer» den videre til menigheten, som derefter begynner å synge, hver i den toneart han tror er riktig. Selv om alle har funnet den riktige tone, er det temmelig sikkert at de ikke følger orgelet, som ligger en drøy takt foran. Jeg har ofte vært i kirke i Norge, og gudstjenesten er preget av den største ro og orden, men jeg har alltid følt det slik at jeg gjerne ville få anledning til å lede sangen noen uker.

Nordfjord med sine vakre innsjøer og breer var vårt neste stoppested. Ombord på «Fjalir» traff vi en hyggelig hvalfanger som snart skulle gifte seg, og nød sin første sommer i beboelige strøk på seksten år. Hele tiden hadde han vært ombord på sin tredve tonns skonnert. Han fortalte om mange rare opplevelser. På Spitsbergen hadde en gang en isbjørn gått til angrep på hans ishudete fartøy, og efter et langt basketak hadde han harpunert den. En gang skjøt han syv rein av en flokk på otte. Men såvidt jeg kan forstå, ligner reinjakt på Spitsbergen mer på å skyte kuer enn på noe annet. En Tromsøværing – tør jeg kalle ham jeger? – ba meg en gang reise med til Spitsbergen. Han sa at han selv hadde skutt toogførti rein på én dag, og da jeg spurte ham

ut, fortalte han at hans selskap umulig kunne bruke skrottene, – som derfor var blitt liggende til bjørn og rev. Men selv var vår hvalfangervenn en virkelig jeger. Han sa at hvis man viste almindelig aktsomhet, var hvalfangst slett ikke farlig, men svært spennende. Dette var før harpunkanonens dager.

På denne min tredje ferd langs kysten begynte jeg å føle meg hjemme, og jeg fikk større interesse for beretninger om de steder vi passerte, og de mange sagn som var spunnet om dem.

Litt syd for munningen av Sognefjord, ikke langt fra Florø, dukket det opp en liten naken ø, hvor ett av fjellene liksom var hugget i to av sverdet til et eller annet bergtroll. Her ligger en kirke som ble bygget i det tiende århundre, på Olav Tryggvessons tid, og er landets nest eldste.

I Olden tilbragte vi en herlig uke før vi dro til Hellesylt. I nærheten av Indre Haugen møtte vi flere steder barn som bar på lurer, gjeterhorn av tre, fra syv til ni fot lange og laget av to uthulte trestokker, som var bundet tett sammen med never. Lydåpningen, som er fem, seks tommer bred, er laget av samme materiale. Guttene blåste kraftig i sine lurer for å skremme bort bjørnene som nylig hadde drept to kuer på Haugen. Jeg hørte senere at omkring den tid vi dro gjennem disse bjørneherjede trakter, var seksten kuer blitt slått av bjørn i løpet av otte dager, så å si rett utenfor stuedøren på Haugen. Dette tror jeg så gjerne. Jeg har ofte sett «bjørneskremmer», horn til å skremme de plagsomme udyr med.

Efter å ha sett Geirangerfjord, dro vi til Romsdal, og oppholdt oss i kort tid på Åk, som dengang var gjestgiveri. Så kjørte vi i karjol til Holset, videre over fjellet i stolkjerre – hvordan begriper jeg nesten ikke – til Svee, og ble godt mottatt på Rødsheim av den brave Ole den 29de juli.

Dengang hadde visstnok ingen engelsk dame vandret gjennem Jotunheimen, og bare noen ganske få av det svake kjønn, uansett nasjonalitet, hadde kommet lenger enn såvidt

innenfor portene der. Da jeg fortalte Ole at vi aktet oss over fjellet til Vettisfoss og Årdal, ble han svært forbauset, men gjorde hva han kunne for å hjelpe oss. Vi hadde en liten reisekoffert. Kunne Ole følge oss med hest, eller sende en mann med hest til å frakte all vår bagasje? Selv kunne han ikke være borte. Mannen og hesten kunne han bare sende så langt som til Eidsbu på én rute, eller til Muradn seter på en annen. Lenger ville han nødig sende en hest, og det var heller ikke rimelig å vente mer. Han antydet at min gamle venn fra ifjor, Rolf Alfsen, mot skikkelig betaling gladelig ville gå med oss og bære kofferten. Vi kom fort overens med ham, og det ble bestemt at vi skulle ta den direkte rute gjennem hjertet av Jotunheimen, om Visdal, Gravdal og Utladal til Vetti, og at vi skulle overnatte på Spiterstul, Skogadalsbøen seter og Vetti. Han forsynte oss med et rikelig forråd av proviant, som tynget godt i min ryggsekk. Turen til Spiterstulen alene ville ha vært en svært kort dagsmarsj, og da været var det best mulige, besluttet vi å bestige Galdhøpiggen eller Glittertind på veien.

Da jeg før hadde vært på Galdhøpiggen, og den alt var blitt besteget av damer, fant vi ut at det ville være morsommere å storme den snekronede Glittertind, som ingen kvinne, og få menn, hadde forsøkt seg på.

Av mange årsaker som er innlysende i Norge, men ikke i Alpene, kunne vi ikke på noe vis komme tidlig avsted. Vi kom ikke i gang før 8.20. Ole Rødsheim og et selskap på fire hyggelige dansker fulgte oss til klokken 10 gjennem sval skog og elvelandskap på vandringen opp gjennem Visdal. Ved middagstid nådde vi det sted hvor Glitra og Visa løper sammen. Her spiste vi, hengte bagasjen i et tre, og gikk løs på brattbakkene. Det var interessant å se den klimatiske rekkefølge av trær og planteliv. Først var den stolte skogfuru, det mest karakteristiske av alle Europas trær, vår følgesvenn. Den ble helt borte i en høyde av 3720 fot o. h. Så kom granens tur, den sviktet oss på 3 800 fot. Bjerken, fjellets

GLITTERTIND

pryd, fant bare fotfeste 400 fot høyere enn granen. Lenger oppe fant vi dvergvier og kjerringsris i ganske stor høyde. Dette var i vesthellingen av fjellet.

Efter å ha passert et myrlendt strøk med et teppe av høyfjellsblomster, gikk vi gjennem et grunt skar nord for Glitterhø, og 14.45 sto vi på toppen av høen. Her kom en skjønn hvit kjegle plutselig til syne. Jeg ropte: «Der ligger toppen!» og trodde at vår klatring snart var over. Så husket jeg at da jeg så fjellet fra Galdhøpiggen, hadde den kjegleformede spiss kronet et bratt stup, og nu var intet stup synlig. «Vel, der er toppen, og jo før vi står på den, desto bedre.» Sneen var svært bløt, og bratt var det også, så det gikk langsomt fremover. Da vi var like under toppen på kjeglen, ble den virkelige topp synlig for første gang. Den besto av to deilige snekupler som ruvet øverst på en buet fjellrygg. Nedenfor oss, i nordlig retning, og vest for den virkelige topp, lå en av Jotunheimens mest berømte botner med en isbre.

Den var full av sprekker, og ved foten av det veldige, loddrette stup skimtet vi en gapende kløft.

Sneen på de to høyeste kupler så ut til å være omtrent 90 fot høy, og store, truende gesimser av sne hang nesten overalt ut over avgrunnen. Rolf var vel tilfreds med at vi var kommet såpass langt, men min søster og jeg ville helt til topps. Vi tok tauet på, holdt godt østover, og måtte krysse toppen av en stor bre, Glitterbreen. Breflaten var hårdfrosset og bratt, og vi måtte vise stor forsiktighet. For å være på den sikre side, klatret vi begge kjeglene. Da vi sto på den første, fant vi ut at den lengst borte var den høyeste, og gikk modig løs på den. En mengde trinn måtte hugges i ispanseret, og det satte en spiss på klatringen.

Like under det høyeste punkt stoppet jeg, som jeg hadde gjort på den første, og Rolf og jeg, en i hver ende av tauet, lot min søster gå til topps som førstemann. Vi var fast forankret, så det var liten eller ingen fare. Uten tau ville det ha vært høyst risikabelt, for mellem oss og det høyeste punkt gikk der en tydelig revne i sneen, et varsel om å vise aktsomhet. Klokken var 17 da min søster sto på det høyeste av denne makeløse hvite kuppel, den første kvinne på Skandinavias nest høyeste fjell, 8376 fot o.h.

På nedveien fikk vi noen morsomme skliturer, og nådde Spiterstulen på 4 timer og 20 minutter. Her fant vi at det var bygget et ekstra rom til seteren siden mitt forrige besøk. En liten gutt som het Alfæus gjorde seg svært nyttig, og lyste for oss med en tyristikke mens vi laget mat og stelte oss for natten. Jeg sov for første gang i en lomme-hengekøye, og syntes den var en utmerket erstatning for en seng.

Dagen efter kom vi avsted 9.15, i seneste laget til å nå Skogadalsbøen før kvelden. Det gikk smått, for vi hadde tunge bører, og eftersom jeg bar provianten, var mitt valgsprog: «Tidlige måltider, og mange». Kort før vi nådde Kirken, måtte vi vade Visa, og vi måtte kaste uti en mengde stener for å komme over. I syttiårene var vading av elver

den største fare ved en tur i Jotunheimen, og skjønt jeg efter lang øvelse ble nokså flink, var jeg tre ganger på nippet til å bli revet med. En gang var jeg alene på sydsiden av Gjendin, og prøvet å krysse en breelv hvor vannet bare gikk meg til knes. Elven var ikke mer enn tyve meter bred, men jeg brukte over en time på å vade den, og noen ganger måtte jeg bruke riflen som fjerde ben. Det tredje var en lang stav jeg hadde kuttet meg. Få dødsulykker har hittil rammet turister i Jotunheimen, men i 1873 mistet en ung student fotfestet under forsøk på å vade Breidlaupa – vanligvis bare en liten bekk som løper ut i Bygdin. Han gikk utfor en liten foss og druknet.

Min søster og jeg ville gjerne bestige Kirken, men tiden – denne ubønnhørlige slavedriver – ville ikke tillate det. Vi trasket muntert forbi Leirvann og derfra til Gravdal, gravenes dal, et navn som passer merkelig godt fordi den ligger så nær Kirken. Rolf viste oss mange av de fordums «graver», – dyregravene.

Det morsomste på den fine tur nedover dalen er synet av et isolert fjell med avskåret topp, som dukker opp i en kort sidedal ovenfor et fint isfall. Hubert Smith, som gikk denne rute med sine sigøynere, trodde i tusmørket at det var en veldig ishammer, men det er en av de mange besynderlig formede Smørstabbtinder, og kalles nu Store Bjørn. Den ble første gang besteget av Hall i 1885, men Mohn og jeg var nesten oppe i 1876. Vi ble jaget ned av snestorm.

Klokken 20.40 kom vi til Muradn seter som består av et eneste sel. Seteren ligger langt unna og høyt til fjells, og brensel fins ikke, så den er langtfra noe overdådig paulun, og vi ville gjerne videre.

Følgende samtale utspant seg mellem en pike på seteren og meg:

«Hvor langt er det til Skogadalsbøen?»

«Det vet jeg ikke, kanskje en halv mil (norsk), og kanskje mer.»

«Hvor går veien?»
«Over elven, men du når ikke dit i kveld.»
«Hvorfor?»
«Broen ble skyllet bort av flommen i vinter, og det er ikke lagt noen ny.»

Ved synet av noen hester som beitet på den andre siden av elven:

«Kan vi ikke komme over med hest?»

«Nei, ikke nu. Vannet er så høyt at ingen kan vade over og hente en.»

«Hvordan kan det henge sammen?»

«Solen har stått på i hele dag og tint isen og sneen så uhorvelig.»

«Nå, ja, imorgen må vi videre til Vetti på ett eller annet vis.»

Her stemte Rolf i: «Det beste blir å gå til Skjolden og ta dampen til Årdal. Jeg er kjent det meste av veien.»

«Det er jeg også. Vi går som bestemt, ned Utladal til Vetti og Årdal.»

Piken: «Nåvel! Imorgen tidlig er elven mindre. Da kan gutten ta seg over og hente en hest. Men dere må bli her inatt.»

Det var trangt om plass, men melken, flatbrødet og smøret smakte godt, og vår vertinne gjorde sitt beste for å hygge for oss. Hun fortalte at bjørnen hadde drept en av kuene hennes nær seteren for bare fjorten dager siden.

Opptrinnet utenfor selet tidlig neste morgen hadde en egen charme. Noen få kuer og en stor flokk gjeter, som var tilkalt av budeiens skingrende lokking, kom for å bli melket. De var svært nysgjerrige efter å få vite hvem vi var, og hva vi hadde å gjøre her oppe i villmarken. Gjetene var som vanlig sandelig nokså frekke. Over dalen, rett foran oss, sto Horungtindene. Noen av dem, med solgull på toppen, stakk opp av gryets bølgende tåkemasser, i skarp kontrast til de snedekkede fjellsider, den flommende elv og de

grønne setervanger. En bitende blåst feiet ned fra breene, og det smakte med litt varm kaffe.

Da tiden var inne, kom hesten. Gutten hadde måttet gå et stykke oppover dalen, og vade til midt på livet i det iskolde vann for å få tak i hesten. Efter avskjed med den elskverdige pike forlot vi seteren 7.20, og sto snart ved elven. Rolf krysset først elven med bagasjen, og i mellemtiden fikk vi tid til å se oss om.

Utla var på dette sted ganske bred, og det lå en ø midt i løpet, like nedenfor vadestedet. Totalbredden var omtrent 50 meter, men for å komme greit i land måtte vi legge kursen et godt stykke nedover med strømmen, mellem øen og det andre landet. Rolf kom snart tilbake, og så skulle vi andre gjøre et forsøk. Hesten hadde hverken sadel eller bissel, bare en grime. Halvveis over måtte vi gjøre en sving, og her kom vi inn mellem noen skremmelige rullestener. Hesten dunket opp og ned og holdt på å miste balansen, og et blikk på det iskolde vann var nok til å få oss til å grøsse. Omsider kom vi over, og kløv opp på elvebakken. Så tok jeg hesten og fikk gutten over, og han satte over for å hente Rolf. Otte ganger måtte hesten over elven. Gutten tilbød å følge oss til Skogadalsbøen og hjelpe oss over elven der også. Intet kunne ha gledet oss mer. Uten hesten ville det sandelig ha vært vanskelig å krysse så stri en elv som Skogadøla.

Nu går der et tydelig tråkk mellem Skogadal og Fleskedal, men i 1875 var det anderledes. Vi holdt oss for langt nede og kom bort i tette kratt med kjerringsris, vier og bregner, som vokste frodig mellem mosgrodde stener i urene. Flere timer slet vi i slikt lende øverst i hellingene på sydsiden av Utladal, den villeste bergkløft i Norge. Friske spor efter bjørn øket spenningen.

Skyer berøvet denne gang Horungene noe av deres glans, men vi fikk allikevel, stykke for stykke, se hele fjellkjeden. Det var faktisk her jeg for første gang fikk anledning til å studere Skagastølstind og velge den rute som året efter førte

til topps. Ved 17 tiden nådde vi toppen av Vettisfoss efter syv timers marsj fra Skogadal, istedenfor tre som er det vanlige. Vi tok en lang rast på randen av det skremmende stup, og så Utla skumme 1300 fot lenger nede. Så gikk vi den nesten endeløse siksakstien ned til Vetti. Her kom vi snart i stor stemning efter et festmåltid på egg, jordbær med fløte, og god kaffe, og med løfte om gode rene senger og luksusgjenstander som vaskevannsfat og tregulv.

Efter kveldsmaten gikk vi i skumringen for å se Vettisfossen nedenfra. I denne belysning tror jeg at den tordnende elv i fall utfor den nesten loddrette bergvegg, den hvite skumrøk som drev i tusmørket, og fossen høyt der oppe, ga oss en dypere forståelse av den enorme målestokk som naturen her bruker for å vise sin skjønnhet.

Neste dag gikk vi til Årdal, og her endte praktisk talt vår ekspedisjon i Jotunheimen. Takket være godvær hadde den vært helt igjennem vellykket. Hvis det hadde vært øsregn tredje dag, ville det ha vært vanskelig å finne noe morsomt ved våre opplevelser i urene. Men alt gikk godt, og det var leit å ta farvel med vår pålitelige venn Rolf, som hadde gjort sitt ytterste for å gjøre turen til en fest for oss.

Beretningen om våre eventyr i fjellet førte til at mange kvinner fra mange land tok på seg sportsdrakt og marsjstøvler for å søke glede og helse i Jotunheimen, naturens rike skattkammer.

5.

Fjellene ved Bygdin, Uranostind — og andre —

"A certain degree of reverence for fair scenery is found in all our great writers without exception."

RUSKIN

I de lange vintermåneder 1875/76 førte min venn Emanuel Mohn og jeg en flittig korrespondanse, og planla i grove trekk et sommerfelttog i Norges villmarker. Våre planer var temmelig ærgjerrige og omfattet bestigning av mang en jomfruelig tind, og utforsking av adskillige ukjente brepass.

Resultatet var at jeg den 8de juli ble hjertelig mottatt på kaien i Christiania av min fremtidige fjellkamerat. Aldri har jeg opplevet en behageligere overfart, og aldri har jeg hørt mer forbløffende historier enn dem som ble berettet i røkesalongen på Wilsonbåten. Du Chaillu hadde et uuttømmelig lager av anekdoter, og kunne som regel overtrumfe det som ble fortalt av andre eventyrere. Røkesalongen ombord på et skib er, i godvær, akkurat stedet for den slags underholdning, og det kanskje av to grunner. Mange fornøyelige timer har jeg tilbragt med å lytte til beretninger om eventyr som har hendt mannfolk i alle deler av verden.

Mohn og jeg nærmet oss Jotunheimen gjennem Valdres og Østre Slidre, en pen rute, som er lite kjent av engelske turister. Det var denne vei de to virkelige oppdagere av Jotunheimen, professor Keilhau og K. Boeck, reiste, da de i 1820 trengte inn i den magiske sirkel.

Vi forlot den solvarme dal. Jo høyere vi kom, desto fris-

kere ble luften, og én efter én ønsket fjellvekstene oss velkommen til fjells. Fire dager efter avreisen fra Oslo nådde vi den sydøstlige port til Jotunheimen, Raufjord, en lun bukt i sydenden av Bygdin.

Her ligger det såkalte Raufjord Hotell, en koselig tømmerhytte, 24 fot lang og 20 fot bred, med to rom og fire, fem senger, – et sted jeg er svært glad i. Det tilhørte den gang Knut Lykken, en berømmelig reinjeger og fjellfører, som vi hadde festet for et par, tre uker.

Knut hadde reist ned til gården for å flikke på støvlene sine, og da han skulle bli borte et par dager, ble vi enige om å drive litt klatring på egen hånd. Vi valgte Kalvåhøgda til vår første utflukt. To kraftige karer rodde oss kvikt over bukten og ut på den blåsende Bygdin. To timer senere nådde vi Hestvollen, et usselt feleger, hvor de to beboere lå utstrakt på et leie av høy, travelt opptatt med å røke. Efter en hyggelig prat ilte vi mot fjellene, og sto snart på en liten bre. Det kom en stormbyge, men vi kunne nesten se blå himmel, og skyndte oss videre. En halv times tid senere ristet vi oss tørre i glitrende solskinn på tørt berg, mens et hav av tåke utslettet verdenen under oss. Gjennem rifter i tåken kunne vi stundevis se den dypblå Bygdin. Vi hadde fin utsikt til Torfinnstindene, og så at ingen av de tre topper var å spøke med. Vi planla en rute oppover den lille hengebre på østsiden. Den så fristende ut, men er merkelig nok aldri blitt prøvet, skjønt jeg ofte har foreslått den for klatrevenner.

Fra kammen av Kalvåhøgda fikk vi hva Mohn med rette kalte en herlig overraskelse, – et glimt gjennem tykke skyer av Leirungsbreens forrevne ismasser. En sten sluppet fra kanten av dette stup, brukte nesten ti sekunder før den traff isen 1500 fot under oss. Så høye loddrette stup fins ikke i Alpene. I Norge er de ikke uvanlige, og de er meget imponerende. Denne høgd er lett å bestige fra Bygdin, men byr helt sikkert på god klatring i bre, kløft og bergvegg.

Da vi kom ned til Bygdin, hadde vi meget strev med å få

båten på vannet. Til slutt måtte vi la en av roerne bli igjen på land. Han fulgte oss langs stranden og ble tatt ombord senere, efter mange forgjeves forsøk.

Om kvelden var det ball. Ganske visst besto orkesteret bare av en munnharpe og en gutt som plystret, men det var liv og futt over det, og guttene danset efter tur med ballets eneste «dronning» – en springdans preget av kraft og et humør som gjorde dem all ære. Selv ble jeg ikke innviet i springdansens mysterier før året efter, en søndags kveld på Nystuen. Når der er mange dansere, er den pen å se. Hallingen, en akrobatisk dans som bare utføres av menn, er svært populær. Blant annet rart består den i å sparke ned en hatt som henger et stykke over danserens hode, fulgt av en baklengs saltomortale. For ikke mange år siden var denne dans ennu kjent i vår egen landsby i Yorkshire.

Under festlighetene kom Knut inn, en seig liten kar med et glimt i øyet og et sterkt preg av friluftsmann. Han var iført ærverdige knebukser av skinn, som han antagelig hadde arvet efter en fjern stamfar, tykk hjemmevevet vadmelskofte og vest med mange knapper, ullskjerf, tykke varme strømper, sid oljefrakk, bløt hatt og varme ullvotter. Han hadde aldri før sett en isøks, og ble slått av hvor nette og hendige de var, og av våre fine klatretau.

I Raufjord hadde vi uvær og kuling i flere dager. Det var farlig å innlate seg på båtturer på Bygdin, skjønt det var nesten stille på det tilstøtende Strømvann. En dag besteg jeg Bitihorn, som med rette er berømt for sin vakre utsikt, men stort sett falt tiden lang. Det var lemenår, og vi så tusener av disse små illsinte gnagere, og snesevis av høker, snegler og ørner, som alltid følger i deres spor.

En kveld rullet skyene bort fra Torfinnstindene, og vi besluttet tidlig oppbrudd neste morgen. Kort efter at vi hadde køyet, kom til vår forferdelse tre flokker med turister klampende inn, og de neste par, tre timer var det ikke tanke på søvn. Mat skulle lages og spises, klær tørres, piper røkes,

og det hersket total forvirring. Men det var kjekke karer, og det var hyggelig å treffe dem.

Neste morgen blåste det hårdt, men jeg pekte på vårt eftertraktede mål, som da var skyfritt, og fremholdt at været var storartet. Efter en stunds forløp overbeviste jeg Mohn om at det virkelig var slik. Sammen med et halvt dusin norske turister ble vi rodd over Raufjord, og videre ut på det store vann. Men sjøen var altfor opprørt til at en båt kunne greie seg, og vi ble tvunget i land. Vi gikk langs den trebare strand på nordsiden i hurtig tempo så langt som til Nybu, som er det virkelige utgangspunkt for en tur til Torfinnstindene, og her ligger et feleger og en privat tømret jakthytte. Herfra virker fjellene både storslåtte og truende. Ingen annen fjellkjede i traktene rundt Bygdin tåler sammenligning med dem. Dikteren A. O. Vinje bodde en gang otte dager på Nybu, bare for å beundre stup og topper. Fra vannet stiger lendet først i bratte gresshellinger omkring 1700 fot. Så kommer 2000 fot med ur, og høyere oppe ville forrevne berghammere, kronet av mørke tinder, som er forbundet med hverandre ved smale brystvern av sten.

Tre store renner har naturen hugget ut i fjellmassen. Noen steder er de så bratte at sneen ikke kan ligge der. Men der hvor det fantes sne, viste den spor efter kraftig bombardement fra de fantastiske topper ovenfor.

Den virkelige topp var ikke synlig fra Nybu, og uten Knut ville vi ikke ha visst hvor den lå. Det er imidlertid den midterste, som fekarene kaller «Bruden», mens konkurrentene på begge sider kalles «Brudefølget». Hva Torfinnstindene angår, ser det ut til å være overdådig med bryllupsgaver. Hver enkelt av dem som er med i følget, bærer en eller annen kostelig gave, – et hengesmykke eller et juvelprydet skrin i form av utallige små sneglitrende spir og fremspring på kammen av dette skjønne fjell.

Fekarene sa naturligvis at fjellet var ubestigelig. Knut mente der var en svak mulighet, og sa at den eneste vei var

å storme bredsiden av fjellet gjennem en av rennene. Gjennem to av dem kunne vi stikke ut en sannsynlig rute til et par hundre fot under toppen. Lenger oppe var der lite lovende glatte bergvegger med noe som lignet «spanske ryttere» på toppen. Ved hjelp av Mohns gode lille kikkert kom vi efter lang gransking til at midtrennen bød på de beste chanser.

Vi gikk fort oppover de grønne hellinger, hvor et ørnepar hele tiden seilet rundt og rundt over våre hoder, akkurat som vibene hjemme. Så kom det urete lende, og vi gransket på ny problemet foran oss. Knut erklærte at rennen til høyre var best, og han hadde antagelig rett. Jeg gikk et stykke oppover i midtrennen og fant ingen sperring, men faren for stensprang var påtagelig større her, og jeg gikk snart tilbake til de andre.

Ved foten av rennen stakk noen digre flate heller opp av uren, uten fotfeste. Men under Knuts kyndige ledelse kom vi oss over en helle, like nedenfor rennens åpning. Småstener som kom raslende nedover, tilsa forsiktighet. Det var en varm dag, og solen kunne løsne mange stener som hadde vært fastfrosset natten før.

Hele rennen var bratt, og ga oss i førstningen intet valg mellem ruter. Vi gikk i et trau, og der måtte vi holde oss. Hist og her kom sneen som en kjærkommen avveksling fra de upålitelige stener i bakken, men på sine steder var snelaget så tynt at vi gikk igjennem, og nesten ble borte. Vi tok tidlig tauet på. Knut ledet, så kom jeg, og så Mohn. Da vi kom ut av en trang del av rennen, støtte vi på en uregelmessig fordypning med stygge stenblokker på alle sider. Ovenfor noen glatte, avrundede stenheller lå det endel store sneflekker. Over disse steg en skremmende vegg hundrer av fot til værs, og bak den visste vi at toppen måtte ligge, ikke langt borte. Knut, som var en utmerket klatrer, var sterkt i villrede, som rimelig var, for her var det liten trøst å finne. Til høyre gikk det ganske visst noe som lignet en renne, men

løse stener, og sannsynligheten for et sneras, ga meg sterk avsmak på den. Dessuten var det svært tenkelig at den bare førte til en mindre topp, uten mulighet for å vinne selve bruden.

Isteden foreslo jeg en rute til venstre, over en sneflekk på fast men sleipt fjell, til en liten skorsten, som så ut til å gå inn bak et fremspring og videre bort til selve veggen. Vi tok tauet av, og Knut og jeg dro på inspeksjon, – han til høyre og jeg til venstre. Litt efter ropte Knut at der var adkomst, men at den var risikabel. Imens hadde jeg krysset sneflekken, og – ved hjelp av isøksen – tatt meg frem videre oppover forbi en bratt hammer, og krøpet langs en fin bred hylle, hvor overheng i berget hindret meg i å gå oppreist. Her hadde jeg oppdaget at den lille skorsten så meget lovende ut. Jeg ropte dette ned til de andre og gikk ned til toppen av hammeren. Da jeg hadde forankret meg godt, firte jeg reservetauet ned til Mohn, som snart kom opp, og derefter til Knut. Men reinjegerens stolthet tillot ham ikke å bruke tau på et sted hvor en utlending hadde gått uten. Han kløv raskt opp, uten å vøre faren, hvis der var noen fare.

Mohn fortalte meg senere at da Knut så meg klatre i hammeren, sa han at «han er gal, engelsmannen», og «han dreper seg engelsmannen».

Efter å ha passert krypehyllen, nådde vi den lille skorsten, hvor vi fikk litt morsom men ufarlig siksakklyving, og plutselig sto vi på den smale forrevne kam. Så snudde vi litt østover oppfor en slak snehelling som var mange mål stor, men som fra Kalvåhøgda bare hadde fortonet seg som en hvit flekk. Vi kom til noen lavkledde stenblokker, hvor vi kunne gå uten å bruke hendene, noe som den gang var nytt for oss. Og så steg vi alle tre sammen opp på den høyeste stenhellen, hvor ingen menneskelig fot før hadde trådt – og bruden var vunnet.

Dette var Mohns jomfrutind, og det var ingen grenser for hans henrykkelse. Aldri før har jeg sett et menneske i slike

rier av begeistring over naturens skjønnhet. Det var festlig å høre hvor veltalende denne mann var. I dalene var han snarere temmelig fåmælt.

Bare de som har vært med Mohn på fjellferder, kan ha fått en anelse om hva Guds mektige skaperverk betydde for ham. Aldri er fjellets storhet, og dets betagende skjønnhet en stille sommerkveld, blitt skattet høyere av noen Norges sønn. Nu, da han forlengst er gått inn til den lange hvile, ser jeg tilbake på minnet om hans vennskap som noe av det beste som har times meg.

Vi brukte nøyaktig tre timer fra Nybu. Fra Torfinnstind, 7046 eng. fot o.h., har man utsikt til de flotteste topper i Jotunheimen. Blå vann og grønne beiter er et fredfullt innslag i stenene, isen og sneen.

Knutshulltind, som Knut året før hadde besteget sammen med Heftye, reiste seg som en mektig pyramide fra et islagt tjern i nord. Smørstabbtindene påkalte vår oppmerksomhet. Fire av dem, sett fra siden, lignet de spisse pigger på et kolossalt rekkverk. Stølsnostind og Falkenebbet dannet sammen en utsøkt, tydelig avgrenset, månesigd med hulsiden opp. En halv time var Horungene dekket av skyer, så krøp skyene langsomt nedover fjellsidene, og tindene sto som små øer opp av et stormfullt hav, femogtyve miles borte.

Galdebergstind, som dengang var ubesteget, vinket så innbydende til oss at vi besluttet å ta den på turen til Eidsbu neste dag.

Efter å ha reist den sedvanlige varde, tok vi på nedvei. De små varder vi hadde satt opp for å markere ruten, gjorde god nytte. En time og tre kvarter senere nådde vi urene nedenfor rennen, og ble hilst av et ørnepar på samme sted hvor de forlot oss på oppveien. En lang, forfriskende sklitur hjalp oss på vei til Nybu, som vi nådde på toogenhalv time fra toppen. Et bad i vannet skjerpet vår appetitt, og sulten ble

såvidt døyvet med et måltid på flatbrød med smør og rykende sjokolade.

Knut sov hos fekarene i legeret. Mohn og jeg hutret i tømmerhytten.

Neste morgen tørnet vi tidlig ut. Den fagre brud over oss hadde hyllet seg i sitt slør. Mitt barometer hadde falt i nattens løp, og utsiktene var ikke lovende. Skjønt Nybu er et beundringsverdig sentrum for fine utflukter, fant vi at stedet, uten ulltepper og underlag, ikke fristet til en forlengelse av oppholdet. Følgelig trasket vi i vei over dystre lyngmarker, hvor vi krysset en elv på en snebro og så spor efter rein i alle retninger.

Det så ut som om Knut kunne lese av sporene hvor mange dyr det var, deres alder, antallet av simler og kalver, og andre detaljer. I den våte mark, hvor sneen nylig hadde smeltet, pekte han ut fotspor efter rev, og noen ganger efter jerv, reinens fiende. Senere på dagen fant vi de sørgelige levninger av en rein, som høyst sannsynlig var drept av jerv. Jerven er et fryktelig skadedyr, som uten å betenke seg myrder sauer og gjeter. Jeg fikk høre om et tilfelle hvor en flokk på femogtyve sauer hoppet utfor en bergvegg og omkom, for å unngå de forferdelige huggtenner til en jerv som forfulgte dem.

Da vi gikk oppover en av de slake breer under Galdebergstind, stoppet Knut plutselig. Han pekte gjennem tåken og sa: «Se, der går en flokk rein i kanten av sneen, tett ved de store stenene!» – «Hvor?» spurte Mohn og jeg. – «Der oppe! Nu går de bak stenene – omkring femogtyve dyr». – «Ja, der er de!» – «Hei! de flyr sin vei».

Det gjorde de også virkelig, disse rypene, som de viste seg å være, og som var bare noen få meter fra oss. Og de «store stenene» var bare noen småsten på sneen.

Den godmodige gamle jeger fant seg pent i den erting som haglet over hans hode, og i tidens fylde førte han oss

til enden av den lange kileformede kam som han sa var toppen av Galdebergstind. I enden, og på begge sider, var der et skremmende stup på mange hundre fot.

Efter at vi hadde reist vår varde, moret Knut seg med å velte stener utfor, se dem forsvinne i den tåkete avgrunn, og høre dem brake mot is eller fjell nede i dypet. En snebyge feiet over oss mens vi forgjeves ventet på bedre sikt. Uksedalshullet, en stor botn rett under oss, må se nifs ut herfra.

Vi skyndte oss nedover. Mens jeg akte på baken i en fin sklie, så jeg med misunnelse på Knuts skinnbukser, og besluttet på stedet å anskaffe slike til klatrebruk, en beslutning som ennu ikke er blitt realisert. Og besynderlig nok har jeg greid meg godt uten. Klokken 19 nådde vi Eidsbu, en tømmerhytte i vestenden av Bygdin, på eidet mellem Bygdin og Tyin. Disse to vann ligger begge 3625 fot o.h., og avstanden mellem dem er snaue to miles. Hytten, som har rang av et usselt og nesten usynlig feleger, ble bygget av tre fjellelskere, professor E. Sars, dikteren Vinje og H. Thjøme, og skjønt jeg har tilbragt mange netter i den, og vært glad for å kunne søke ly der, tviler jeg på at det fins et mer trekkfullt og kjølig hull noe sted i Skandinavia. I mange år har den vært brukt som losjihus for fjellvandrere, og den er blitt drevet av Ole Rødsheim.

Vi hadde tenkt å begynne vårt felttog til fjells på Eidsbu. To engelske venner skulle ha kommet, men da de ble forhindret, hadde vi festet Knut til å hjelpe oss. Før jeg fikk høre at mine venner ikke kunne komme, fikk jeg et brev fra Mohn, og jeg siterer følgende:

«Skulle du og dine venner komme før meg, kan dere fordrive tiden med å klatre Koldedalstind, som ikke er blitt besteget siden 1820, eller Stølsnostind, hvor intet menneske har satt sin fot. Men du må ikke klatre Uranostind eller Skagastølstind, for på disse topper må jeg være med. Heller ikke må du fortelle noen at vi tenker på å bestige Uranostind, for da kan det komme andre og ta den fra oss. Før begynnelsen

av juli er det nytteløst å dra til Jotunheimen, da turisthyttene ved Bygdin og Tyin ikke åpner før 1ste juli. Og før midten av juli er det nytteløst å angripe Skagastølstind, fordi det ikke fins folk på Muradn-, Skogadals-, Vormeli- og Gravdalssetrene, som er de eneste steder hvor vi kan få mat og losji. Elvene der oppe, Utla og Skogadøla, må vades, og så stor som vannføringen er i juni og først i juli, er det ytterst vanskelig, og noen år umulig, å krysse dem før midt i juli. Disse bagateller gjør nesten ferder i høyfjellet i juni til en umulighet . . . . Hva dagens lengde angår, er det i juli og langt ut i august ennu så lange og lyse dager at mørket, i godvær, først faller på ved 22 tiden, så det vil ikke være noen hindring. Dessuten må vi ha litt tid til å hvile og sove . . . . . – – –.»

En dag slappet vi av, og vandret til turisthytten på Tvindehaugen ved Tyin, bare 3 miles borte. Herfra var det fin utsikt til Koldedalens topper. Gudbrand, oppsynsmannen – en høy velbygget mann – boblet av skadefryd fordi han nylig hadde solgt til en engelskmann et gammelt krutthorn med en utskåret hest og andre figurer. Hornet var opprinnelig merket «Anno 1669». Gudbrand, den lure reven, tok et brennglass, brente bort tallet 9, og anbragte derefter tallet 1 lengst til venstre, så det sto 1166. Vi går ut fra som gitt at det krutt som ble brukt i Kong Henrik den annens tid, var røkfritt. Av Gudbrand kjøpte vi en stor og tung dåse med hermetisk kjøtt, som jeg påtok meg å bære over Uranostind, vårt neste fjell.

Tidlig neste morgen, mens bakken ennu var rimet, forlot vi Eidsbu sammen med Dietrichson, redaktøren av D.N.T.F.'s årbok. Hans siste ord var: «Pass dere så dere ikke brekker . . .» Det siste ord ble antydet ved at han holdt seg om nakken med begge hender. Da vi så ham trå ned i den lekke

RAUFJORD, BYGDIN OG TORFINNSTIND OG KALVÅHØGDA

båt som skulle føre ham over Bygdins dype vann, var vi sikrere enn noensinne på at fjellstiene var de beste – og antagelig de tryggeste.

Vår rute førte oss over Langeskavlen – en kupert høyde med altfor meget opp og ned – som litt senere ble til en bred rygg mellem Uranosbreen på venstre side og Melkedalsbreen på høyre. Den siste ender i et dystert tjern, det berømmelige Melkedalsvann, hvor det som regel driver isflak. En arm av Uranosbreen ender også der, men jeg tviler på at noen annen turist enn jeg selv har sett den. Jeg slumpet tilfeldig bort i den på reinjakt.

Uranostind stiger stupbratt fra den store Uranosbre, og da vi fikk se den, var den omgitt av lette skyslør. Ved tolvtiden tok vi tauet på. Knut var fører, så kom Mohn, og jeg stakkars tungt belessede menneske kom sist med kjøttdåsen, som vi ventet oss meget av. Som vanlig hadde vi sett mange spor efter rein, og efter en kort vandring på sneen fikk vi se en liten flokk under en hammer, rett overfor oss. Dyrene så ut som ørsmå flekker, men i Mohns kikkert fant Knut ut at det var én simle, seks unge bukker og en simlekalv. Knut lengtet efter riflen og 1ste august, jaktens åpning, og sa at han lett kunne ha stilt på dem, noe vi hadde vanskelig for å tro. De oppdaget oss snart, og forsvant over den høyde vi just hadde passert.

Vi styrte mot en kløft til høyre for toppen og trasket en time i sne, mens en snebyge gikk over oss. Sprekkene var ikke særlig brysomme, men ganske morsomme. En revne, svært bred og full av glitrende istapper, hadde, som det så ofte hender, ett svakt punkt i sitt panser. Vi passerte den med et langt hopp, og sto snart i skaret. Her lot vi ryggsekkene stå og snudde sydover. De siste fem seks hundre fot var bratte og besto av løse blokker av gabbro, som på vindsiden var dekket av små hårdfrosne snefjær. Slike snefjær kan forekomme mange steder, og mest fullkomne blir de på steder med fuktig klima. De vakreste så jeg i Skottland en dag da vindsiden på alle knauser og sten var frynset med horisontale fjær av is. De lengste var hele 18 tommer lange, og alle var forgylt av solen.

Ryggen, som først var bred, smalnet til en ren knivsegg av løse stener som krevet stø gange. Hvis en sten løsnet, var det et spørsmål om den ville falle ned på breen, eller utfor den mørke skrent på vestsiden. Toppen er en flat rygg, omtrent 100 fot lang. Det høyeste punkt var dengang antagelig på midten. Professor E. Sars næret et sterkt ønske om å bestige denne topp som førstemann, men hadde vært avskåret fra å bli med oss på grunn av sin gikt og sine plikter i

embeds medfør. Jeg foreslo derfor for Mohn at vi skulle la den virkelige topp være ubetrådt, så Sars allikevel kunne kalle den sin. Da Mohn syntes dette var unødvendig, steg vi sammen opp på toppen.

På denne smale og smuldrende egg viste Mohn seg å være en uredd fjellmann, sikker på foten, og like meget hjemme her som han ville ha vært bak brystvernet på en normannisk borg.

Uranostind, 7035 fot o.h., har en av de fineste utsikter i Jotunheimen, med utsyn til Utladalens uhyggelige gjel, Hor-ungene, Jostedalsbreen, blåne bak blåne av stormslåtte tinder og trolske spir, Bygdin og Tyin.

Dette storslåtte utsyn ble dessverre nektet oss, skjønt vi ble sittende en drøy time og hutre i den iskolde vind, og vente på at skyene skulle blåse bort. Så hastet vi nedover, og alene klatret jeg en liten topp på den andre siden av skaret, mens de andre ventet. Aldri før har jeg klatret så fort, og jeg ble rikt belønnet, for da jeg var like under toppen, revnet skydekket, og jeg fikk antagelig det vakreste utsyn jeg hittil hadde hatt. Toppen, som Mohn har oppkalt efter sin engelske kamerat, er bare 390 fot lavere enn Uranostind, som herfra var et praktfullt syn. På den ene side ruvet den stolt opp fra en ren hvit snevidde, og på den andre med stygge svarte skrenter opp fra et enda svartere tjern, hvor det fløt et lite isbjerg. Tyin, solbelyst, blå og skjønn, var synlig i mange kilometer. Men ikke mer om dette. En fort sammenrasket varde – og så avsted.

Snart skled jeg nedover til toppen av passet mellem Uranosbre og Skogadalsbre. Det øverste av Skogadalsbreen var temmelig bratt, og der var noen brede og dype sprekker. Sneen var bløt, og lenger nede ble den det rene slaps. Kjøttdåsen var svært tung, og jeg tenkte ofte på å la den rulle stille og rolig ut av syne. Men så husket jeg at vi i dagene fremover skulle spise og bo i setre, og at slit i fjellet krevet vev i musklene, som sikkerlig ville komme ut av dåsen.

Breen ender på toppen av noen høye, blankslitte hammere. Før vi kom dit, måtte vi hugge mange trinn nedover bresnuten. Så fant Knut en brukbar men ekkel vei ned på høyre side.

Tre miles på flat mark, og en meget vanskelig vading av Skogadøla, og 18.30 nådde vi de stenbyggede sel på Skogadalsbøen. Mohn badet i elven. Jeg var dødsens trett og satte meg til å beundre bjerkene, som har gitt stedet dets navn. Jeg hadde ikke sett trær på nært hold siden jeg kom inn i Jotunheimen.

Da den uunngåelige melking var over, ble min kjøttdåse åpnet, og vi fikk et bastant måltid. Seterselet – det ene av to – var alt annet enn overdådig. Det hadde tre rom, – det første til melking og koking, det andre til å bo og sove i, og det tredje til vordende og ferdige oster. Det hadde stenvegger og jordgulv. Eftersom det var uten skorstensrør, oste røken ut gjennem en tørr mur, døråpningen og et lite hull i taket. Utenom de vanlige piker, som var meget gjestfrie, satt det tre mann der inne. Da Mohn, Knut og jeg måtte ta til takke med en seng som var for smal til to, var det ikke til å tenke på søvn. Nutildags kan turister, som før nevnt, bo bekvemt i mange døgn i turisthytten på Skogadalsbøen. Den er praktisk talt et gjestgiveri, og blir beundringsverdig stelt av to piker og en mann eller to, under ledelse av Sulheim.

Vår ekspedisjon hadde vært en stor suksess, og alle som får sitt første glimt av Uranostinds deilige pyramide fra en båt på Tyin, vil være enige i at vi gjorde rett i ikke å la den falle i klørne på andre. Passet har antagelig vært krysset av reinjegere før oss.

6.

Gjertvasstind og Vormeli

"And long the way appears, which seem'd so short
to the less practised eye of sanguine youth;
And high the mountain-tops, in cloudy air,
The mountain-tops where is the throne of Truth."

MATTHEW ARNOLD

Dagen efter vår bestigning av Uranostind skulle være Mohns benefise. Vi skulle om mulig bestige Gjertvasstind, som Mohn hadde festet seg ved mer enn ved noen annen nut i Jotunheimen. Det ble avtalt at hvis lykken sto oss bi, skulle Mohn få æren av først å betrede det høyeste punkt. Den samme utmerkelse skulle bli meg til del hvis vi kom opp på Skagastølstind. Hver av oss forpliktet seg til å gjøre sitt ytterste for å hjelpe den andre til å vinne prisen.

Dåsekjøttet, som var blitt båret fra Tvindehaugen, utgjorde tyngden av frokosten, – ja, vi kunne vanskelig ha greid oss uten. Skjønt vi var oppe klokken seks, kom vi ikke avsted før otte, og forsinkelser ble dagens orden. En mile eller to fra seteren savnet vi en kikkert, og måtte gjøre vendereis.

En halv times vandring førte oss til broen over Utla, som var ny for oss. Så kom Gjertvassåen, som var stri og vanskelig å vade. Været var fint, men toppene hadde for det meste skyhatter på.

Ved nitiden kom vi til restene av en nedlagt seter, Gjertvassbøen, som er den virkelige base til fjellet. Mohn stakk opp ruten, og den var fin, nesten rett vest over en «nås» som het Kløvbakklien. Det gamle amtskart viser her en stor

bre som åpenbart må ha flytt østover, den eksisterer ikke, men det ligger en liten bre som tømmer seg sydover. Vi nådde snart et snebelte, og derefter bratte men faste svaer, som førte oss opp på den lille bre jeg har nevnt. Her fikk vi, gjennem en rift i skyene og langt borte, det første glimt av toppen, en uregelmessig kjegle som tok seg godt ut. Vår nås ble stadig smalere og brattere og hadde tydelig fire snebelter, den lille bre medregnet.

En rekke hammere, som så utilgjengelige ut, sto rett opp av breen. Men til høyre, nær brehodet, var de lavere, og vi øynet en lovende snerenne. Vi la kursen dit, og efter å ha brutt opp endel hårdfrossen sne, nådde vi frem. Her ble det morsomt, for rennen var bratt og trang, så Knut fikk øve seg i å hugge trinn.

Efterhvert som vi kom høyere, ble det morsommere. Eggen ble smalere, ett sted endog betenkelig smal, og de blå sprekker i Maradalsbreen var stundom synlige gjennem skyrifter, minst tusen fot under stupet vi sto på. Over breen reiste Maradalstindene seg som to trolske monolitter rett opp av isen.

Vi satte oss, og mens Mohn røkte, laget jeg en skisse, helt til utsynet ble totalt borte, plutselig som når man slukker et lys. Har vi drømt? Nei, en smal lysbjelke åpenbarer en del av en isbre, og snart ligger alt på ny i mørke. Men det er koldt, og en frostrie minner oss om at vi bør komme oss videre. Hist og her reiser vi små varder som skal vise vei nedover, og vi får mang en morsom hammer å klatre. Så kommer vi til en makeløs, bratt snekam, som hviler på en smal bergrygg. Det er intet overheng her, og snekammen er på begge sider sikret mot et ødeleggende fall av rader med tenner av solid berg på kanten av skrentene.

Klokken 14.15 fikk Mohn den glede å stå som førstemann på toppen av sitt elskede fjell. Skjønt vi ofte hadde sett Gjertvasstind i profil, og visste at der på vestsiden var et veldig stup istedenfor en egg, var vi ikke forberedt på

det vi fikk se. Bare få meter fra toppen løper en liten plattform ut i det tomme rom. En sten som blir sluppet – ikke kastet – fra kanten, faller uhindret i ni og et halvt sekund før den treffer isen litt utenfor foten av veggen. Vi lempet utfor mange store stener og kontrollerte nøye tiden, med synet og ikke med øret. Basert på beregninger, og for ikke å overdrive, anslår vi høyden på dette stup, som har et svakt overheng, til 1400 fot. Hvor finner vi maken? Muligens på Glittertind. Men selv om det skulle være enda høyere, er det ikke så overveldende, fordi det ikke kan øynes i profil mot himmelen.

I førstningen vasket et hav av opprørte skyer mot klippeveggene, og hvirvlet gjennem kløften like under oss og dekket oss med skyskum. De stener vi lempet over kanten, forsvant ut av syne lenge før vi hørte braket. Kan man forestille seg et frykteligere mareritt enn et stup i drømme ned i et slikt hav? Redselsfullt! Heldigvis ser det ut til at fjellklatrere aldri i drømme besøker de steder hvor de opplever sine eventyr. Det er en god ting, for ellers ville medlemmer av tindeklubber være ubehagelige sengekamerater.

Sett fra sydøst, selv så langt borte som fra Tyin, ligner Gjertvasstind, eller Østre Styggedalstind som den da ble kalt, en halv kjegle som er skåret av fra toppen til foten. Det avskårne stykke – den minste halvdelen – ser ut til i sin helhet å være fraktet bort til det vestligste av Horungene, hvor det nu står et fint fjell som heter Austabottind. Men det har mistet høyde under transporten. Efter lang venting tonet et trist hvitkledd spøkelse frem gjennem skyhavet utenfor stupet og forsvant på et øyeblikk, for så atter å vise seg. Det var Store Styggedalstind, en storslått nut som hårdnakket har trasset meg. Stykke for stykke så vi hele Maradalsbreen og dens ruvende topper, men sirenen Skagastølstind lettet ikke en eneste gang på sløret.

Klokken 15.45 brøt vi opp. På nedveien foreslo jeg at vi til avveksling skulle gå ned på den store Gjertvassbre, via

en bratt bretunge. Knut, som var i overstadig humør, sa at han var med på hva som helst, men Mohn, som var den klokeste av oss, fremholdt at vi fikk nok å gjøre på Skagastølstind neste dag, eftersom Knut – til vår store sorg – erklærte at han bare kunne følge oss én dag til. Klokskapen seiret, den avstikker jeg foreslo ville ha medført megen trinnhugging, og vi gikk ned samme vei som vi var kommet og fikk mange herlige skliturer. Klokken 17.35 kom vi tilbake til sivilisasjonen i form av våre ryggsekker, og snart ble vi hilst av bjerk og orekratt, som for størstedelen var flatklemt av vinterens sne.

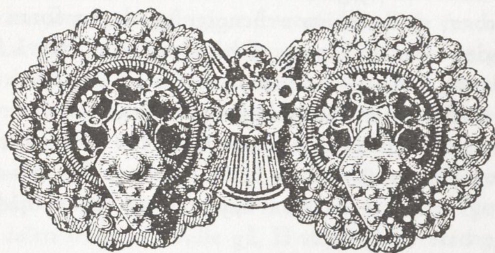
Efter en tur på noen få miles gjennem vakker skognatur i bunnen av Utladal, kom vi ved 19 tiden til Vormeli, vel fornøyde med vårt dagsverk.

To søte, rosenkinnete piker, Live og Oliva, ønsket oss velkommen til Sulheims seter. Pikene kom fra Lom herred, en garanti for at de var renslige og ordentlige, og vår havregrøt, kaffe og melk ble satt frem på et nydelig renskurt bord. Serviset var av stentøy med et morsomt mønster. Det største rom var lyst og luftig, og manglet bare et bordkledd gulv for å være luksuriøst. Der var én seng, som ble overlatt til Mohn og meg, mens Knut og pikene gikk til det andre selet. Utenom det øvrige seterutstyr var der et gevær eller to, og en liten kanon, som av og til ble brukt til å skremme bjørner med. Noen lurer ble brukt til samme formål. Bjørnen har alltid vært, og vil antagelig alltid bli, en plage på Vormeli, og mange er de eventyr som de fordums beboere her har opplevet.

I de syv år, fra 1869 til 1876, som Sulheim har drevet en av setrene på Vormeli, hadde ingen fremmede før oss besøkt dette grønne amfiteater, og enda noen år var jeg den eneste gjest. Jeg tror jeg har rett når jeg sier at før vi kom, var det bare James Backhouse og hans sønn som hadde vært her – på en eventyrlig botaniseringstur i 1851. Den gang laget den unge Backhouse et merkelig maleri av Horungene fra

Suletind, under den totale solformørkelse. De var så heldige å møte en bjørn nær Vormeli, noe som aldri har falt i min lodd, skjønt jeg ofte har vært nær innpå.

Efter et måltid på den beste kost seteren kunne prestere, utfylt med Liebig og sjokolade, så Mohn, med pipe i munnen og et gresk skuespill i hånden, likeså lykkelig ut som en humle i en revebjelle. Han hadde besteget den topp han elsket fremfor noen annen, og jeg kunne ikke la være å føle noe som lignet sjalusi. Skulle min egen topp også bli beseiret, – som Mohns og Sars's var blitt? Været var fint, men ustabilt, og alt avhang av neste dag. Knut, som med sine solide ben, sterke muskler og kraftige lunger var så umistelig for oss, var nødt til å dra på hjemtur om to dager. Det ble kanskje nu eller aldri. Er det rart at jeg ustanselig hamret på den gamle gode leveregel om at morgenstund har gull i munn, dessverre til liten nytte? Mine følgesvenner hadde det altfor hyggelig. Vi hadde klatret fire nye topper på fem dager! Hvorfor slikt hastverk? Bare en siste kubbe på peisen, en siste pipe, og – pokker også! – en siste dram. Og altså sent til køys.

7.

Erobringen av Skagastølstind

"When time, who steals our years away,
Shall steal our pleasures too,
The memory of the past will stay
And half our joys renew."

THOMAS MOORE

Om det skyldtes den hårde og smale seng, tankene på en gledelig seier eller et forsmedelig nederlag som vekselvis virret i hjernen, eller vond samvittighet, skal jeg ikke kunne si. Men da jeg hin minneverdige morgen, fredag 21de juli 1876, ved 3 tiden rullet meg ut av mitt skotske pledd og krøp frem av sauefellen, hadde jeg ikke noen utpreget følelse av at morgenstund har gull i munn. Og hvordan skulle jeg kunne ha det når jeg hørte stemmene til de klarøyete piker Live og Oliva lokke på kuene, så de kunne melke spannene fulle av morgenmelk? Nei, jeg følte at selv om Mohn hadde høstet sine laurbær, så var mine avhengige av dagen foran oss, og jeg stundet efter å komme på bena og virke, for å få mest mulig ut av Knut på hans siste dag med oss. For vi hadde all grunn til å tro at bestigningen av Skagastølstind ville bli en stri tørn. Vormeli ligger bare 1600 fot over fjorden ved Årdal, og Skagastølstind er 7874 fot høy. Det ble langt å klatre, og vi måtte over en høy utløper før vi nådde den virkelige base til fjellet.

Å stå tidlig opp under klatreferder er ikke så avgjørende viktig i juli i Norge, for døgnene har nesten ingen natt. Da vi vinket adjø til våre vertinner, hadde vi likevel en fornemmelse av at det var nesten to timer for sent. Men som det

fremgår av overskriften på dette kapitel, er «bedre sent enn aldri» en sannhet som passer på dagen.

Skjønt barometeret hadde steget om natten, var været lite lovende, og alle de nærliggende høyder var dekket av tette skyer. Knut sa: «Du kommer ingen vei idag», og jeg svarte: «Kanskje ikke, men vi må ut og gjøre vårt beste. For alt vi vet kan alle toppene i Horungene i dette øyeblikk ligge i solskinn.»

Jeg har ofte satt av gårde til et høyt fjell fra tåke i lavlandet og fått fine dager. Lave skyer alene burde aldri avskrekke klatrere fra å starte. Noen av de fineste dager jeg har opplevet i fjellet, kom da toppene i gryet, og en stor del av dagen, var skjult for folk i dalene.

Da Knut tydelig var trett efter hårdt slit og dårlig nattesøvn, påtok jeg meg å bære både mitt eget tau og ett av hans, samt det meste av provianten. Et bratt siksaktråkk førte oss lettvint opp langs kanten av en vakker foss, Maradalsfossen, og inn i Maradal, en kort dal hva vegetasjon angår. Lengst inne i dalen begynner Maradalsbreen, den fineste bre i Horungene. En av de nuter som tårnet seg opp fra breen, er Gjertvasstind, som vi hadde besteget dagen før.

Øverst ved fossen, like over tregrensen for bjerken, tok vi en rast, angivelig for å beundre fossen, men i virkeligheten fordi våre lemmer og lunger krevet det. Det var i sannhet et vakkert utsyn, den fredsæle seter med kuer og gjeter på grønne beiter, Utla som skummet under oss, snart i strie stryk, snart i stille høler, og hinsides elven hammer over hammer, terrasse over terrasse med dyster furu og sølvstammet bjerk, – helt opp til det sted hvor et stygt sneskred hadde sopt vekk fjellskogen. Solskinn var det lite av, og oppe i dalen hvor vi skulle gå, lå skydekket tett og overlot meget til vår livlige fantasi.

Efter en kort rast ledet Mohn oss oppover dalen. Blant kampestener fant vi noen store eksemplarer av fjellkvann med alle toppene avspist av bjørn, – fotefarene var lett syn-

lige hvor bakken var bløt. Senere har jeg ofte vært i Vormeli, og alltid funnet friske far efter Bamse Brakar.

Litt nedenfor breen snudde vi til venstre for å krysse Rolandsnosi, og steg 314 fot til en dal som på stedet ble døpt Skoddedalen. Her kunne vi ikke se tyve meter foran oss. Terrenget var nytt for oss alle, og kartene stemte ikke, så vi reiste små varder for å trygge oss på nedveien. Været var fortsatt lite lovende, vi kunne intet se, og løp nesten hodene mot foten av den barske obelisk som heter Østre Maradalstind.

Mohn og jeg hadde titt lagt merke til at Horungene, efter å ha ligget i tett tåke hele dagen, lyste opp i dobbelt skjønnhet sent på eftermiddagen eller i kveldingen. Vi fortalte Knut at slik ville det bli idag også, men jeg tviler på at vi mente det oppriktig.

Nær toppen av en ny rygg, 3276 fot over Vormeli, fant vi at jo lenger vi kom, desto lettere var skyene. Derfor løp jeg frem til det høyeste punkt og fikk et praktfullt utsyn. På den andre siden av den skytunge Midt-Maradal sto de forrevne rygger på Midt-Maradals- og Dyrhaugstindene, som danner en kolossal og nesten loddrett vegg på mellem to og tre tusen fot, en vidunderlig kontrast til det hvite tåkehav nedenfor. Jeg ropte på Mohn og Knut, og ba dem skynde seg. Da de kom, delte de min begeistring.

Snart efter øynet vi bunnen av dalen dypt under oss. Lengst ute i dalen er der ypperlige beiter, en ren gullgrube i Norge. Men her er det bjørnene, og en slenger av en reinsbukk, som forpakter beiteretten. Bjørnen er vesentlig planteeter, ikke kjøtteter, og reinen har krysset Skagastølsbreen med fare for å miste livet i revnen på nordsiden av passet. Sikkert er det at i 1877 hadde Anfind, dalens eier, som hadde sett den tusener av ganger over Utlagjelet, mindre enn en kilometer i luftlinje fra seteren ved Vettisfoss, aldri vært i den romantiske dal, og at han ba meg være veiviser dit.

Skyer rullet atter opp gjennem dalen og visket for noen

minutter ut alt som heter utsikt. Så kom det frem en diger og tilsynelatende ubestigelig nut i enden av vår kam.

«Er dette Skagastølstind?» brast det ut av oss. Vi kunne bare se toppen. Den forsvant like hurtig som den var kommet til syne, og tåken forvirret alle begreper om høyde og beliggenhet.

Noen minutter etter dukket en virkelig storartet nut opp, et uforglemmelig syn. Her var ingen tvil mulig. Dette måtte være Skagastølstind, og den første, som Mohn riktig hevdet, bare en av Maradalstindene. Så kom det frem en ny nut mellem de to, og en stund så det ut som om alle tre svevet i skyene. Det ligger langt utenfor mine evner å beskrive de underfulle forandringer i utsynet som skapes av drivende skyer. Det er nok å si at vi ble stående og stirre i under og forvirring, til skyene oppløste seg.

Og noen øyeblikk efter var alt klart.

Som rimelig kan være, var vi voldsomt spente og nysgjerrige. Ingen tanke på tretthet nu. Ingen erindring om de hårde senger og de korte stubber av søvn vi hadde måttet tåle de siste ti dager. Her lå oppgaven rett foran føttene på oss, og uten at et ord ble sagt, kravlet vi ved middagstid gjennem ur og uryddighet ned i Midt-Maradal.

Efter en mile eller så i skrekkelig ulende kom vi ved 13 tiden til den flate snute av Midt-Maradalsbreen ved foten av fjellet, og 4396 fot fra toppen. Her lunchet vi i stekende solskinn og gransket omhyggelig den foreslåtte rute. Da Skagastølstind skulle være mitt spesielle fjell, ble det overlatt til meg å være fører, men jeg rådførte meg selvsagt med de andre.

Skagastølstind er bare forbundet med nutene på østsiden av passet ved en smal egg, 518 fot under toppen. Den ruver derfor i skjønn og ensom majestet. Den stiger omkring tre tusen fot fra det øverste av passet, fra to breer. Fra høydene på østsiden faller der også en tredje meget brattere og villere bre, som en foss av is. Denne bre streifer de sydøst-

lige vegger av Skagastølstind, og norske klatrere har med sin rases edelmodighet hedret meg med å knytte den til mitt navn, – Slingsbybreen. Den gang endte breen brått ved toppen av en rad hammere, som var seksti, sytti fot høye. Herfra raste det isblokker fra brefoten, og de utgjorde kjernen i en ørliten sekundær bre nedenfor. Elven som rant ut av breen, laget en foss i sneen, og var en avveksling i dette ville landskap.

Senere har breen trukket isfoten litt oppover, til tross for at flere av nabobreene har gjort det motsatte og fremdeles hevder sine fremskutte posisjoner. Det var denne barske bre min søster og jeg året før hadde sett i det fjerne, og betraktet som en naturens landevei til toppen.

Jeg foreslo at vi skulle krysse viften av nederste bre, klyve opp gjennem en renne mellem to stenblokker til kanten av vår eftertraktede landevei, og på dette vis komme opp på selve breen. Det var faktisk vår eneste chanse så sent på dag, skjønt det noen år senere ble funnet en ny rute uten brevandring, som nu benyttes av nesten alle. Den tar opp fra Midt-Maradal og kalles «Bandet».

Et blikk oppover viste oss et smalt belte av stener øverst i breen, som skilte den fra en bratt sneskrent ovenfor. Her var vi redde for vanskeligheter, og Knut sa: «Dere kommer ikke frem der, sneen er altfor bratt.» Jeg svarte at det var den eneste vei hvor vi kunne ha den ringeste chanse, og at vi måtte forsøke. Mohn støttet meg loyalt, for både han og jeg hadde sett fjellet fra nord og mente det var umulig å gå opp der. Knut, som aldri før hadde vært i nærheten av fjellet, hadde liten tro på at det ville lykkes. Sneskrenten fører bratt opp til et skar, drøye 500 fot under toppen, og selv om vi fra basen ikke hadde kunnet se om den fortsatte lenger oppe, håpet vi inderlig at en skorsten eller en vennligsinnet egg førte fra skaret til topps. Den sydøstlige vegg står nesten loddrett opp av isen, og der kunne intet gjøres.

Vi kom lett over viften på den lille bre, gjennem rennen,

og frem til en bergrist som skilte de to breer. Snart nådde vi en sneflekk som vi måtte over, og her så vi – fotspor foran oss! Crusoe's forbauselse over fotspor i sanden kunne ikke ha vært større enn vår. En fryktelig tanke! Er noen kommet oss i forkjøpet? Sitter det nu et ukjent selskap av klatrere på toppen? Visselig ikke. Vi måtte ha hørt om det, hvis det fantes andre klatrere i disse øde trakter.

En omhyggelig gransking viste at det var fotefar efter bjørn. Hva Bamse Brakar hadde å gjøre her oppe, langt borte fra all vegetasjon, kunne vi ikke hitte ut, men der var farene hans, og de var ganske nye. Kanskje han også var ute på oppdagelsesferd, eller kanskje hadde vi skremt ham dagen før, da vi veltet stener i stupet på Gjertvasstind? Han hadde gått i samme retning som oss, og da vi kort efter kom ut på breen, fant vi farene igjen, og fulgte dem – til vår fordel – gjennem en labyrint av sprekker, til de dreiet av i retning av midttinden.

Jeg har ofte sett far efter bjørn på norske breer, og to ganger har jeg fulgt dem, som vi nu gjorde. Jeg er overbevist om at bamsen kjenner de skjulte farer på sneviddene nesten like godt som vi gjør. En bjørn er antagelig en bedre brefører enn en gemse. Sikkert er det at jeg aldri er blitt ført på villstrå av noen bjørn, men at jeg en gang kom i en stygg knipe da jeg fulgte efter en gemse under nedstigning fra en topp i Alpene.

Vi hugget trinn i noe is, hvor et fremspring i fjellet gjorde breen smalere. Så dreiet vi litt til venstre like under Skagastølstind, som steg stolt til værs 3 000 fot over oss. Det så ut som om det nesten ikke hadde gått ras ned på breen fra dette veldige stup. Det var et godt tegn, som tydet på fast berg ovenfor. Derimot tordnet et sneskred ned på den motsatte side av breen, og ekko svarte ekko gang på gang.

Langt oppe på breen, som er nesten 500 fot bred, gikk en stor sprekk nesten tvers over. Da vi kom dit opp, nesten midt på breen, så den ut som et glupskt uhyre med gapende

kjeft, skremmende dyp og parat til å sluke en hel tindeklubb. Her var ingen snebroer, og vi fulgte sprekken til vestkanten, hvor sneveggen hadde brutt sammen så sprekken var delvis fylt. Her følte vi oss sikre på at vi kunne komme over. Men på det beste sted var der en tolv fot høy sneskavl ovenfor sneen i sprekken. Mine kamerater forankret seg forsvarlig og ga ut tau mens jeg kløv ned i gropen.

To ganger hugget jeg meg oppover veggen, men skjønt jeg laget et dusin brede trinn, kunne jeg ikke komme over kanten fordi sneen så sent på dag var blitt for bløt til at jeg kunne få feste med isøksen. To ganger rauset jeg ned i den bløte sne under mine fruktesløse forsøk. Annen gang gikk føttene igjennem, og jeg fikk et skimt av uhyggelige dyp og en blå tåke som ikke var oppmuntrende. Hvis sneen hadde vært sterk nok til å bære én mann til, kunne vi ha kommet opp. Jeg kunne ha stått på skuldrene hans og hakket en skrå trapp til plattformen ovenfor. Jeg gjorde et nytt forsøk og greide det nesten. En stund hadde Knut ropt «til høyre», og nu svarte jeg: «Ja, vi må gå til høyre.» Vi fulgte sporene tilbake, og fant til vår glede en solid isbro nær østkanten.

Breen ble brattere, men snart nådde vi det sorte belte av stener, hvor vi nedenfra hadde ventet vanskeligheter, eller kanskje nederlag. Lykken var at revnen øverst på breen var fylt opp av et sneskred, som ga oss en ferdiglaget vei til stenbeltet.

Skjønt vi ennu var 1100 fot under toppen, erklærte Mohn at han var trett og måtte hvile. Begge mine kamerater brukte av prinsipp støvler uten spor av brodder eller pigger, og følgelig hadde den bratte del av breen trettet dem ut. De innrømmet begge at deres teorier var gale, og at klatrebrodder var ypperlige og hindret mangt et fall.

Da klokken var nesten 17, og det største basketak ennu gjensto, sa jeg at vi ikke hadde råd til å miste noen tid. Derefter gikk jeg ut av tauet, og nådde snart snehellingen ovenfor stenene. Hellingen var nesten 600 fot høy. Den var del-

vis hårdfrossen og krevet den største forsiktighet. En isøks var uomgjengelig nødvendig. Jeg ble nokså engstelig ved tanken på nedstigningen her. Stedet lå i skygge, og skaren ville bli hårdere. Hellingen var bratt, og et fall var ikke til å tenke på. Hvor det var mulig, holdt jeg meg på berget og forlot sneen, helt til knausene ble for bratte å klatre.

En time efter at jeg forlot mine venner nådde jeg toppen av skaret og så meg om. Nord for det sted hvor jeg var kommet opp var der – istedenfor en vennligsinnet bre eller en brukbar kløft – et svart stup, og ved foten av stupet en bre, Skagastølsbreen, som stakk isfoten ned i et fjelltjern. På den andre siden av tjernet ruvet de nordlige Dyrhaugstinder med sine steile vegger.

Da jeg så på den virkelige Skagastølstind, 518 fot over skaret, følte jeg at jeg var slått, og at det var slutt på drømmen. Det er vanskelig å forestille seg et fjell som ved første øyekast ser mer utilgjengelig ut. Skaret består av en smal flat egg, kanskje 100 meter lang, og den ene ende slutter ved et veldig avlangt tårn av gabbro, som er selve toppen. På høyre side gaper avgrunnen med tjernet, og på venstre står tårnets sokkel opp av breen vi hadde klatret, nesten loddrett og så å si uten hyller. Der så ikke ut til å være noen virkelig egg som forbandt toppen med skaret, bare en smal fasade som for det meste besto av glattskurte og nesten vertikale bergheller. De første 150 eller 200 fot så verst ut, og det falt meg inn at hvis man kunne nå så høyt opp, kunne toppen kanskje allikevel bli vunnet. Men på det tidspunkt hadde jeg ingen tro på en slik mulighet. Der var selvsagt ingen renne, for hellene var altfor bratte til at det kunne samle seg noen mengder av sne der.

Bak meg sto en annen nut, som nu kalles Vesle Skagastølstind. Den reiser seg i en høyde av omtrent 300 fot fra den andre enden av eggen, og stigningen er forholdsvis slak. Den så lett ut å bestige, og jeg tenkte at noe var bedre enn ingenting, og la i vei for å klatre den før mine kamerater kom. Et

stykke oppe i hellingen så jeg meg tilbake og fikk se de andre runde en hammer like under skaret. Jeg skyndte meg ned for å møte dem.

«Hva tror du, Mohn?»

«Vel, jeg antar at vi nu rolig kan slå fast at det er helt umulig.»

«Vi har ennu ikke bevist det. Vi må ikke gi oss uten å gjøre et forsøk. Går du med?»

«Nei.»

«Knut – vil du?»

«Nei, jeg vil ikke risikere livet der.»

«Jeg vil i det minste forsøke, men jeg tror ikke jeg greier det.»

Heldigvis var jeg godt opplagt, og sterkt stimulert av uvissheten i mitt foretagende og gleden ved å trenge enda lenger inn i det ukjente. Dessuten er det sjelden man sikkert kan si at en fjellvegg er ubestigelig når man ikke har studert den i profil, men bare ansikt til ansikt.

Jeg anbefalte de andre å klatre den lille toppen, som den gang ikke var besteget. Men Mohn sa filosofisk «Aut Cæsar, aut nihil». Så forlot jeg dem, passerte under en sneskavl som hang utover nordveggen lik en bølge som er stivnet i det øyeblikk den skal bryte mot stranden, – og sto snart ved bergveggen.

Og nu – farvel til sneen, denne gode hjelper under klatring, – og fem hundre fot med nakent fjell! Jeg fant et lite fremspring i bergveggen, litt syd for skaret. Det dannet et hjørne. Her måtte jeg opp, det var den eneste mulighet, jeg hadde intet valg. På nært hold så det mer lovende ut enn ved første blikk. Det viste seg snart at fjellet var fast, og selv om hyllene var ørsmå, var de sikre. Lagene i berget hellet i riktig retning, nedover fra overflaten og mot fjellets sentrum. Og det beste av det hele: Jeg var fullstendig rolig og i fin form. Ikke desto mindre måtte det her vises den største varsomhet.

Efter å ha vært skjult for mine venner av sneskavlen, kom jeg på ny til syne for dem, og de fulgte spent hver bevegelse. Snart fikk jeg vanskeligheter i hjørnet, og hvis det ikke hadde vært for en hylle, smalere enn en håndflate, ville jeg allerede nu ha lidt nederlag. Jeg måtte hugge isen av hyllen, det eneste fotfeste som gjorde det mulig å komme videre, i hvert fall på denne side av fjellet. Mine venner så meg på dette sted, og prøvet forgjeves å rope meg tilbake, men ved hjelp av min velbrukte isøks overvant jeg vanskeligheten. Jeg skal ikke utbre meg mer om dette stedet og andre vanskelige punkter, skjønt jeg dagen efter gjorde omhyggelige notater. Hvis jeg prøvet å beskrive turen i detalj, ville jeg utvilsomt av folk uten innsikt i klatrefaget bli beskyldt enten for å overdrive, eller for å ha vært dumdristig. Selv om jeg kanskje ikke hadde gjort meg skyldig i noen av delene.

La det være nok å si at det som under de gunstigste forhold ville ha vært en slitsom oppgave, ble enda mer slitsomt på grunn av den ishinne som dekket hver eneste liten hylle. Tre ganger var jeg nesten slått, men dette var mitt spesielle og sterkt efterlengtede fjell. Jeg skrapte isen bort, og fot for fot kom jeg høyere og høyere.

I de andres påsyn nådde jeg det som vi fra skaret hadde anslått til å være toppen. Jeg oppløftet et jubelskrik, som ble gjentatt nedenunder, og ble oppmerksom på en egg, en knivskarp egg, kanskje seksti meter lang, og på at det høyeste punkt åpenbart var i bortre ende av eggen. Der er tre små topper, og et hakk i eggen som nesten stoppet meg. For første gang måtte jeg stole på en nokså løs berghylle, som hang utover. Jeg prøvet den omhyggelig og halte meg opp på fast fjell. Og med noen få skritt, litt over en halv time efter at jeg hadde forlatt mine venner, nådde jeg den upletttede isse på den makeløse Skagastølstind, et fjellplatå på 4 x 3 fot, og fem seks fot høyere enn eggens sydende. Mine drømmers slott, – det som i eventyret ligger østenfor sol og vestenfor måne.

Det var skyfritt, og utsynet var slik at det ville være umulig å gi en utførlig beskrivelse av det jeg så. På alle kanter tok noen av de villeste stup, nuter og breer i «gamle Norge» seg ut på sitt aller beste. På den ene kant så vårt lunchsted, 4396 fot nedenfor, ut til bare å ligge et stenkast borte. På den andre, omtrent 4 000 fot under meg, lå fjelltjernet med isflakene, og over det breen og Dyrhaugstindenes steile vegger. Hist og her øynet jeg skog og grønne beiter, som mildnet inntrykket av villskap. Og i det fjerne de mange skjønne kupler og raffinerte buer av blendhvit sne som tilsammen utgjør Jostedalsbreen i en lengde av 45 miles fra Kamphammerpasset til snefjellene i Fjærland. En deilig og harmonisk horisont, en skjønnhet som umerkelig vokser i sinnet år for år, og som sjelden fullt ut påskjønnes første gang man ser den.

På et slikt sted, alene, ute av syne for alle levende vesener, og med et av hjertets store ønsker oppfylt, var det naturlig at jeg følte at taus andakt og ærefrykt var mer på sin plass enn skribling i en notisbok. Utsikten var for overveldende til notater. Jeg ønsket å ha min trofaste venn Mohn ved min side, og hans fravær var en stor skuffelse. Her oppe ville hans begeistring ha vært uten grenser.

Efter en slurk kold te, en bit gjetost, en skorpe rugbrød og noen svisker, gikk jeg i gang med å reise en varde, men da berget var så makeløst solid, var det få stener å finne, og varden ble bare to, tre fot høy. Under en av stenene la jeg mitt lommetørkle, som senere ble observert på lang avstand i kikkert. Mitt barometer viste en høyde av 6 200 fot over Vormeli.

Klokken 18.53 puttet jeg noen småstener og litt reinlav i lommen og forlot toppen i varmt solskinn. Efter å ha traversert eggen, kom jeg inn i kold skygge på den iskledde nordøstvegg. Nedstigningen til skaret var avgjort vanskelig, og det at jeg var alene gjorde antagelig følelsen av vanskelighet mer merkbar enn om jeg hadde hatt selskap. En

klatrer som har fulgt min rute, har skrevet at det på to, tre steder nær toppen var «en stor tilfredsstillelse å vite at man gikk i et tau som ble forsvarlig holdt».

Den bratte snehelling var nu hårdfrossen og tilsa den største forsiktighet. Men jeg kom ned i god behold og var snart over stenbeltet og nede på breen, hvor jeg hadde god nytte av noen sklier. Det var med stor takknemlighet jeg klokken 19.45, nær toppen av breen, sluttet meg til mine venner, som gratulerte meg hjertelig. Det var bitterlig koldt, og nødvendig med varme hansker.

Ved 21-tiden nådde vi vårt tidligere lunchsted, og jeg skal aldri glemme hvor snill Mohn var da han delte med meg sin siste skive med ostebrød. Mine var forlengst gått ned. En beskjeden gave ganske visst, men likevel en oppofrelse som bare kan vurderes av den som vet hva en brødbit er verd når der ikke er annet å få.

Vi fant resten av nedstigningen svært trettende. Jeg var den best opplagte, mitt hell holdt meg antagelig oppe. Fra toppen av den store rygg – nåsi – som vi nådde i tusmørket ved 23-tiden, fikk vi et vidunderlig utsyn til skarpe tinder som ennu ble farvet røde av solnedgangen, skjønt Jupiter skinte klart som et fyrtårn over snekammen på Stølsnostind. Sneen var fast, og det glitret i skaren som diamanter.

I Maradal ble det meget mørkere, og vi snublet stadig i ener og dvergbjerk. Litt efter klokken 1 kom vi i god behold til seteren, hvor den eldste av pikene ventet på oss. Hun fikk snart i stand et sprakende bål av bjerkekubber, laget kaffe og Liebig og hygget for oss på alle måter. Så sov vi utmattelsens søvn til solen sto høyt på himmelen og kuene forlengst hadde ruslet på beite noen miles borte.

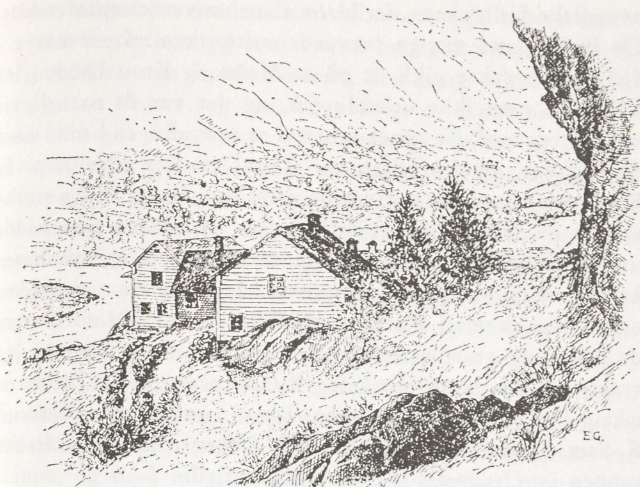
Slik foregikk den første bestigning av det som vanligvis kalles Norges fineste fjell. Dets ry for utilgjengelighet var omstyrtet, – og det antagelig ved første besluttsomme angrep på dets skremmelige tårn, – og en gammel skrøne måtte vike for en solid kjensgjerning.

Selv om bestigning av Skagastølstind er blitt populært blant erfarne klatrere, vil fjellet aldri kunne bli det som i Alpene kalles «fasjonabelt», – et fjell for turister som blir dradd og skjøvet opp på fine nuter av likegyldige guider. Den siste biten er for stygg til det. Jeg for min del ville aldri alene ha forsøkt å klatre i lignende berg på noe annet sted. Men Skagastølstind var den jeg hadde konsentrert all min energi om, og jeg ser alltid tilbake på de 518 fot jeg klatret alene med en følelse av ærbødighet. Det ble en begivenhet i mitt liv som jeg aldri vil glemme. Først start i tåke med en følelse av håp, men uten forventninger. Den første del av turen i tette skyer og tynget av tvil, resten i strålende solskinn. Hellet skulle under alle omstendigheter være meg forunt, og hva som bedre var, – vi var alle kommet tilbake i god behold.

Dagen efter så godværet ut til å ha satt seg og innby til mer klatring. Men Mohn og jeg følte slik lengsel efter sivilisasjonens goder at vi besluttet å bytte fjellene med fjordene, avlegge et noen dagers besøk hos en venn av Mohn, og derefter vende tilbake og fortsette vårt klatreprogram.

Efter en avskjedsskål med Knut, forlot han oss ved broen i Guridal, med gjensidig beklagelse. Knut, som av naturen var makelig anlagt, hadde hjulpet oss godt, og skjønt han ikke bar et gram av vår bagasje, hadde vi drevet ham hårdt hele den uke han kunne avse til oss. På seks dager hadde vi besteget fem berømmelige jomfrutinder, antagelig det mest vellykkede lille felttog som noensinne er gjort i Jotunheimen, og den dristige reinjeger var svært stolt over å ha deltatt.

Det er neppe nødvendig å fortelle at vi tok det svært rolig over Keiserpasset. Mohn var ganske opplagt, men jeg var dødsens trett. Øverst i Helgedal fikk vi fin utsikt til Skagastølstindene, og til min glede observerte vi i Mohns kikkert ikke bare min lille varde på toppen, men også lommetørkleet.

SKAGEN GÅRD I FORTUNSDAL

Ved 22-tiden kom vi til det koselige lille gjestgiveri i Fortun, og ble, som så ofte ellers, hjertelig mottatt. Hvor herlig det var, så sent på dagen, å få servert et overdådig måltid, å kunne vaske seg i ro og mak, og sove i rene hvite lakner, kan ingen fatte som ikke selv har levet villmarksliv.

Den natt sov vi i ett, og fikk delikate pannekaker til frokost. Først ved middagstid gikk vi videre. Termometeret viste 28° C i skyggen. Vi hadde en makelig tur til Eide, hvor vi traff fru Sulheim, men ikke hennes brave ektemann. Da hun hørte at vi kom fra Vormeli, sa hun:

«Har bjørnen vært frempå der, og er alle kuene i live?»

På disse spørsmål kunne vi gi et mer beroligende svar enn hvis det hadde vært en uke senere, for i mellemtiden hadde en bjørn avlagt besøk i Vormeli.

Ti dager efter Skagastølstind kom Mohn og jeg sent en kveld til Rødsheim, hvor det oppholdt seg en større forsamling

av norske fjellelskere, deriblant flere universitetsprofessorer. De hadde hørt mange svevende rykter om våre eventyr i fjellet. Ett rykte gikk ut på at Mohn og Knut hadde gått til topps, men ikke utlendingen, og det var de naturligvis vel tilfreds med. Et annet rykte sa at utlendingen hadde vært den heldige, og skuffelsen var stor. Det siste gikk ut på at Knut var den eneste som hadde nådd toppen, og de ble sterkt trøstet av at det i hvert fall var en landsmann som hadde utført bragden. Men da vi kom til Rødsheim, og sannheten kom frem, gikk det en skygge av skuffelse over ansiktene, og det var ikke til å undres på. Ikke desto mindre utbragte de skåler, og gratulerte, og holdt pene taler for meg, og jeg svarte på den beste norsk jeg kunne prestere. Vi hadde en riktig hyggelig aften sammen. Blant gjestene var professor E. Sars, hvem jeg hadde den glede å forære en liten sten fra toppen av Uranostind, hans yndlingsfjell.

Meldinger om våre klatringer kom snart i avisene i Christiania og Bergen, og det ble ikke spart på konfekten. Mitt eget utseende ble beskrevet, som jeg synes nærmest efter tysk mønster, og det var tydelig at en sterk interesse for klatring hadde våknet over hele landet.

Til slutt noen ord om Skagastølstinds senere historie.

I 1877 forsøkte Harald Petersen, en kunstmaler som attpåtil var en kjernekar, å komme opp fra nord, men greide det ikke. Uforferdet gjorde han i 1878 et nytt forsøk med to førere – den ene var Knut Lykken – som førte ham til Mohns Skar, og så sviktet ham på nøyaktig samme sted hvor jeg begynte min ensomme klatring i 1876. Petersen gikk videre alene, og til min store glede hadde han hellet med seg. Han fant mitt lommetørkle, som hadde trosset stormene i to år, og sendte meg det i posten. Petersen fortjente fullt ut sin suksess, og eftersom han ikke hadde fått noen slik loyal støtte som den jeg fikk av Mohn på den øverste bre og i den bratte snehelling, tror jeg at selv om han ble mindre

hyldet, tilkommer det ham som nummer to på toppen større ære enn den utlending som var så heldig å vinne de første laurbær. Dessuten hadde Petersen den gang svært liten erfaring som klatrer, og han ble sviktet av Knut under forhold da Knut ikke kunne påberope seg tretthet og mangel på søvn, som han ved første anledning, og bare da, kunne anføre som lovlig unnskyldning for å skulke sine plikter.

Men det var først i 1894 at Skagastølstind ble viet den oppmerksomhet den fortjente. De første bestigninger det år ble gjort av to engelskmenn, og i begge tilfeller var førerne Knud Fortun og Ole Øiene. Så ble fjellet den 30. juli for første gang besteget av en kvinne. Det gleder meg å kunne si at heltinnen var den norske frøken T. Bertheau, som senere har utført mange berømmelige klatringer. Dagen efter kom to selskaper til topps. Den ene av deltagerne var kvinne, og også norsk, frøken Fanny Paulsen. Neste dag, første august, klatret en tredje kvinne opp, denne gang til min glede en engelsk pike. Ved et merkelig slumpetreff ble denne fjellkjempe, som aldri før var blitt angrepet av det svake kjønn, i løpet av tre dager klatret av tre forskjellige kvinner.

Ikke desto mindre ble Skagastølstind i løpet av 16 år (1876/1891) bare besteget otte ganger, mens syv registrerte forsøk måtte oppgis. Herom henvises til en artikkel av Carl Hall i D.N.T.F.'s årbok for 1891–92. Detaljerte beretninger om de tidligste klatringer er å finne i forskjellige bind av foreningens årbøker.

Tre bestigninger ble fullført av menn som gikk opp alene, en form for klatring som neppe sterkt nok kan fordømmes, medmindre forholdene er helt usedvanlige.

Alle fjellfolk som har klatret i Horungene, vil være enige med meg i at vi skylder Carl Hall fra Kjøbenhavn stor takk for hans glimrende beretninger om egne og andres bestigninger i denne fjellkjede, og for hans fotografier, som så ofte har prydet årbøkenes sider.

8.

Bestigningen av Stølsnostind

"See, from afar, yon rock that mates the sky,
About whose feet such heaps of rubbish lie;
Such indigested ruin."

DRYDEN'S VIRGIL

"He that knows not whither to go, is in no haste to move."

DR. JOHNSON

Stølsnostind har en enestående beliggenhet. Dette skjønne fjell – kongen blant Koldedalstindene – reiser seg fra Vettismorks skogplatå, tårner seg opp over Koldedals arktiske tjern, og står ansikt til ansikt med Horungtindene på deres mest storslåtte side hinsides Utladals dype, mørke gjel.

Tenk et øyeblikk på hvor dominerende Stølsnostind er, og hvor rart det er at den ikke for evig lenge siden er blitt besteget.

Sett fra Keiserpasset – hva kan ta seg vakrere ut enn denne obelisk av svart berg med sitt eneste hvite snebelte på skrå fra den bølgende bre nedenunder og nesten til toppen? Fra de tre Maradøler – se hvor spiss tinden er!

Fra Tvindehaugen – legg merke til hvordan toppen forhøyer storheten av Keilhaus triumf, Falkenebbet! Fra fjellene ved Bygdin, Torfinnstind og andre – se den skarpspissete månesigd med begge ender spørrende opp i himmelrommet! Den venstre er Falkenebbet, den andre er – vår venn.

Se så tinden fra øst – den er like beundringsverdig. Gå inn i Morka-Koldedals bortgjemte avkroker, og gys ved synet av dens stup.

Jeg hadde ofte kastet forelskede blikk på Stølsnostind, og delvis studert ruten dit opp. Omsider ble det bestemt at forsøket skulle gjøres 28. juli 1877, hvis godt vær.

Med dette formål i tankene skrev jeg hjemmefra til Knut Lykken og ba ham møte meg på Vetti, og selv holdt jeg avtalen.

«Er Knut Lykken her?»

«Nei, han holder trolig på å stelle seg i stand til reinjakten.»

«Jeg ba ham møte meg her, og gå med meg på Stølsnostind. Anfind, du er sterk og rørig, vil du gå med?»

«Jeg vet ikke riktig. Jeg ville gjerne, men jeg må spørre kona.»

Efter en lang prat frem og tilbake ga hans kone motstrebende sitt samtykke. Saken var den at jeg efter klatringen i Skagastølstind året i forveien hadde fått et høyst ufortjent ry for uvørenhet hos de innfødte, som den gang ikke var villige til å betrakte klatring som en fin og forsvarlig sport. Anfind, som kjente meg godt, hadde særdeles god lyst på turen, og næret et sterkt ønske om å bestige den nut han så ofte hadde beundret. Reusch, en kjent geolog, var på Vetti, og skjønt han sa at han ikke var klatrer, var han parat til å følge oss et stykke på vei.

Farvel med venner som startet tidlig for å gå til Årdal, og ved sekstiden gikk vi løs på det slitsomme siksaktråkk ovenfor Vetti. En time senere stirret vi ned i den dystre avgrunn, hvor den sølvblanke vanntråd fra elven ovenfor danner Vettisfossen. En dusj av regnbuefarvet vannstøv fra fosserøken drev for morgenbrisen, og vannet fjellvekstene der nede.

Vi passerer seteren eller stølen og tar oss frem gjennem skogen til et fremspring av fjellet, som gir direkte adkomst til nuten ovenfor, Stølsnostinden. Friske far efter bjørn tar vi som en selvfølge. Horungene er kranset med skyer, men

dagen er ung. «Morragretten kjerring gir en frydefull dag», som det heter.

Det var lett å gå. Snart forlot vi vegetasjonen, og trådte på naken gabbro. Det kom tåke og regn, og vi søkte ly under Reusch's paraply, i le av en sten. Så kom det sne, men den blåste snart bort.

Vi krysset en del av Fleskenosbreen og snudde så til høyre mot en bratt og lite lovende bre. Den endte, såvidt vi kunne se, på randen av et høyt stup i Koldedal, som jeg nedenfra dro kjensel på.

Mine kamerater sa begge at de ikke var vant til breer, men bega seg uten frykt ut på den bratte sne, og jeg så nesten øyeblikkelig at jeg her hadde å gjøre med karer som – hvor beskjedne de enn var – ikke manglet pågangsmot.

I den tro at vi var for langt nede gikk vi over på fjellgrunn. Min hatt blåste bort på sneen og ga meg en spennende jakt. Fremdeles i tett tåke fulgte vi berget nordøstover og nådde snart en høy bre, flat på toppen, men tilsynelatende med bratte hell på begge sider. Her brukte vi tauet for første gang, – efter Anfinds ønske med meg som fører. Sikten var bare tredve, førti meter, og ingen topp synlig. Kartene var dengang totalt misvisende, og jeg styrte utelukkende efter hukommelsen. På høyre side, mot Koldedal, var der en skavl som hang utover. Den holdt vi oss godt unna, og her kom vi til å endre kursen en smule. I tåken så vi fjell forut, og syntes vi ville dra kjensel på noen hammere ovenfor Fleskenosdalen. Vi snudde på ny og styrte – som vi trodde i tåken – i samme retning som den vi hadde fulgt da vi først gikk ut på breen. Plutselig fikk jeg se fotspor tett ved, parallelt med vår kurs. Det var våre egne, og skjønt sneflaten var smal, hadde vi gått i ring og kom nu tilbake. Frem med kompassene, og så avsted med ny kurs. Anfind og jeg kunne først nesten ikke tro våre egne øyne, for det hadde liksom sett så lett ut å styre her. Men der sto vi, efter blind rundgang på sneen.

Ingen som bare har gått i fjellet i godvær kan fatte hvor uhyre lett det er, innenfor et meget begrenset område, å miste retningen fullstendig, slik som vi gjorde. Feilen var min, hvis det kan tales om feil, og jeg tilstår gjerne at det ikke var første gang jeg hadde ført et selskap på villstrå i tåke.

Men hvis man viser varsomhet, skulle et parti på tre som går sammen i tau med en avstand av femogtyve fot mellem hver, ikke kunne gå seg vill i nevneverdig grad på flat mark. Sistemann kan varsle føreren hvis han avviker fra den riktige kurs, og straks korrigere feilen. Det er min tro at hvem som helst på flat mark ubevisst og stadig går til én bestemt side. Selv tror jeg at jeg har en tendens til å gå til høyre, og jeg kjenner en mann som uvegerlig dreier til venstre.

Så styrte vi stikk øst og kom til en rad av høye bergtårn, som sto loddrett opp av breen i nord. Øverst oppe gapte en mektig avgrunn foran oss. «Hvor er vi nu henne? Kan noen si det?» Ingen av oss. «Vi er på en nut, men jeg tør banne på at det ikke er den riktige»! – «Hvor ligger så den?» Anfind peker østover: «Etsteds der borte». Det samme gjør jeg. Vi speider ivrig efter et rift i skyene og spiser vår annen frokost. Et vindpust stryker over våre ansikter, og skyhenget begynner å røre seg. Det revner, og under oss ser vi et bølgelinjet iskledd skar, et fantastisk hav, og skroget av et stormslått vrak med mastene skjult i skyer. Et øyeblikk bare, så er det borte. Noen sekunder efter, langt ovenfor vraket, kommer et lite sort stenkors frem, og synes å se ned på oss. Ingen tvil er mulig, der oppe ligger vårt mål. To ganger, og bare to ganger, så vi dette fyrtårn, og hver gang bare i noen sekunder ad gangen i løpet av den time vi holdt utkikk. I løpet av samme tid så vi imidlertid kanskje hele nuten, stykke for stykke.

Jeg så ivrig efter det snebelte som, sett fra Keiserpasset, er så karakteristisk for Stølsnostind, og som jeg trodde skulle ha gitt en løsning på klatringen. Skjønt jeg ennu tror at nu-

ten kan bestiges fra nord, og via snebeltet, fant jeg at den var meget brattere enn på avstand anslått. Da Anfind, på mitt spørsmål om den letteste oppstigning, foreslo å gjøre et forsøk fra Koldedalsbreen, var jeg helt enig med ham.

Klokken 12.45, efter en lett snebyge, ble vi enige om å gå til angrep på fjellet og om mulig ta det med storm. Reusch hadde ikke lenger noen tanke på å snu. På ingen måte. Han hadde tross ugunstig vær smakt klatringens gleder, og hvis det hadde vært nødvendig å anspore oss til å fortsette, var han parat til å bruke sporen.

Snart nådde vi Koldedalsbreen, og efter å ha krysset noen få smale men dype sprekker, gikk vi over på fjellgrunn på sydsiden, 892 fot under toppen. Her ba jeg Anfind være fører, da han antagelig ville måtte opptre som guide i fremtiden, og efter noen spake innvendinger var han villig.

Vi fulgte hyller som efter alt å dømme var lagt til rette for å hjelpe oss under klatringen. Her reiste vi mange varder, med henblikk på nedstigningen. Vi kunne se langt oppover fjellet, men ikke til toppen. Anfind ledet oss godt og førte oss til den smale østlige egg. Her snudde vi vestover, og klatringen begynte å bli mer anstrengende, men også morsommere. Alle som har klatret i Jotunheimen vet hva god gabbro betyr, og hvor fint den gir feste for broddene på en klatrestøvel. Her var den storartet. Den strie sydvestlige vind krydret situasjonen med en anelse av fare. Avgrunnen til høyre var helt i samklang med vårt foretagende, og en tett snebyge nær toppen var en avveksling.

Oppover og oppover gikk det, blåsten ble stadig striere, skyene stadig lettere, og vår nidkjærhet i strevet stadig større.

«Hei! Der er toppen like forut. Vi skal snart få se om noe menneske har satt foten her før oss. La oss gå opp på toppen sammen, hånd i hånd, den er stor nok!»

Vi så gjør, og klokken 14 står tre tilsnedde menn på toppen av Stølsnostind.

Anfind er nesten vill av begeistring, og snakker om alle de kvinner som sikkert kommer til å gjøre turen med ham når det blir kjent hvor morsom og farefri den er. «Vent nå litt, far, til vi kommer til seteren din. Vi skal først tilbake over breen.»

Et øyeblikk var den store Gjertvasstind med sitt truende stup klart synlig mellem skyene. Det var også den rette, smale egg på Uranostind, og toppen av nabonuten Falkenebbet. Andre nuter så vi ikke.

En stenmann ble reist, og på den festet vi Anfinds røde lommetørkle, en pendant til mitt hvite, som ennu vaiet på toppen av Skagastølstind, langt borte på den andre siden av Utladal.

Vi ventet en lang, kold time på en utsikt som uteble, og vår geolog fikk rik anledning til å hengi seg til sitt uskyldige tidsfordriv, å bryte sten. Ved 15 tiden begynte vi å følge sporene våre tilbake, og uten vardene kunne det ha vært vanskelig nok. På en halvtime nådde vi breen og gikk nordover ned i Fleskedalen. Sprekkene var brede, dype og vidunderlig blå. Vi hadde én snebro å krysse, ikke av de sterkeste, og måtte utfor en kort bratt ishelling, hvor jeg måtte hugge trinn med øksen. Like efterpå måtte vi hoppe over en dyp revne, og fikk et glimt ned i en trolsk blå isgrotte under en hvelving av sne, hvor det hang mange glitrende issmykker, – en av de vakreste bresprekker jeg har sett. Reusch var henrykt over den.

Nær foten av breen rådet Anfind oss til å krysse den høyre sidemorene for å unngå et isfall. Vi fulgte rådet og kom ut på en lang snehelling på 35° med en utmerket sklie, som sparte megen tid. Skjønt dagene er lange i Norge, blir sneen sjelden så bløt som i Alpene om eftermiddagen. I Norge mister solstrålene meget av sin kraft fordi de skinner skrått på snefeltene. Følgelig er gode sklier svært almindelige på vår tumleplass i nord.

Det var to og en halv times rask gange fra toppen til stø-

len Fleskedal, hvor Anfinds døtre dekket opp med god seterkost, men neppe skattet våre beretninger efter fortjeneste.

Skjønt mange menn, og noen få kvinner, senere har klatret Stølsnostind, er den ikke blitt så populær som jeg hadde ventet. Og av en eller annen årsak er det nokså få turister som besøker Årdal og Vettisfoss, ja faktisk langt færre enn for femogtyve år siden. Dette til tross for at jeg mener å ha rett til å si at jeg ikke kjenner noen annen nut i Jotunheimen som er så morsom å bestige, og som dessuten er relativt farefri og byr på storartet utsikt.

Jeg har ofte sagt til folk som har bedt meg om forslag til nye klatreruter, at det måtte kunne foretas en meget interessant bestigning av Stølsnostind fra den vinterlige Morka-Koldedal. Men hittil tror jeg ingen har fulgt mitt råd.

En gledelig tanke! La meg gå og gjøre det selv.

9.

Rundt Horungene ved vintertid

"Fine weather for them as is vel wrapped up,
as the Polar bear said
ven he was practising his skating."
PICKWICK PAPERS

Rundt? Hvorfor rundt, og ikke over, eller gjennem, eller mellem, eller – ja faktisk et hvilket som helst annet ord enn *rundt,* som jo smaker svært lite av eventyr? Jeg skal fortelle dere hvorfor det ble rundt.

To sommere i Alpene hadde holdt meg borte fra min første kjærlighet, Norge. Skjebnegudinnene ville at en planlagt tur sommeren 1880 ikke kunne gjennemføres. Hvorfor ikke ta imot Sulheims innbydelse til å bli med ham på bjørnejakt?

Jeg kom til Skjolden i slutten av oktober og var snart forskanset i Sulheims pene hjem, hvor jeg ble mottatt med ekte norsk gjestfrihet. Avkroken Vormeli ble valgt som base for vår virksomhet. En hel dag gikk med til forberedelser, som krevet den største omhu, for husk at en tom seter ved vintertid ikke betyr rømmegrøt til kvelds, båret inn av en smilende pike mens bålet spraker på peisen. Så langt derifra. All maten, varme – og altså tunge – klær, rifler og all verdens annen bagasje ble snart til blytunge bører, som vi skrellet av så godt vi kunne. Halvar Halvarsen ble festet som bærer, og Sulheims hest skulle frakte tingene våre så langt som til Helgedal.

Skjønt det i Christiania på denne tid var varmt vær, var det ganske anderledes i Sogn. Vinteren hadde alt satt inn. Vann og elver var islagte, og klippene i Fortunsdalen, fryn-

set med enorme istapper, spilte et passende preludium til de iskolde eventyr som ventet oss.

Neste dag var vi oppe i god tid, og 7.50 dro vi ut på eventyr. Hesten – den samme som tre år i forveien hadde båret oss over den flomdigre Utla – fikk det slitsomt i Fortunsgaldene, og enda værre opp til Optun, hvor veien nærmest var en stivnet foss. Å hugge trinn til en hest med isøksen var noe nytt for meg, men vår tapre ganger tok det fort, og tråkket i trinnene som en gammel klatrer. To tommer sne i lavlandet ble til to fot da vi nærmet oss Turtagrø, og farten ble derefter. På Berge hadde vi lånt ski, og mange var de kjerringer jeg presterte før jeg ble vant til å bruke dem. Vår rute skulle gå over Skagastølsbreen til Midt-Maradal, og derfra via Rolandstigen – bjørnestien – til Vormeli. Vi hadde trodd at vi skulle greie det på tolv timer, men så løs som sneen var, og med tunge bører, var dette utelukket.

Skagastølstind, kledd i et panser av sne og is, var opplagt utilgjengelig. Nær seteren i Helgedal gikk hesten gjennem skaren på en frossen myr og sto helt fast. Vi lettet den for børen og grov den frem med isøksene, en slitsom affære. Så lot vi den hvile en halv time på seteren, og tok den med oss videre. Ved 14-tiden forlot vi seteren, uten håp om å nå Vormeli den kveld, og bare med et svakt håp om Guridal. Aldri har noen vei virket så endeløs, og avstandene mer bedragerske. Sneen var fra to til seks fot dyp, og for bløt til at vi kunne bruke ski.

Klokken 16 lyste de siste solstråler på Skagastølstinds glitrende krone, og en halv time ble vårt strev nesten oppveiet av den skjønneste belysning jeg noen gang har opplevet. Foran oss, over Keiserpasset, var himmelen en dyp, mørk, stjernestrødd blåne, som på begge sider og i senit umerkelig, gjennom alle nyanser, gikk over til det lyseste asurblå, og så gjennem kjølig grønt til gull og karminrødt over Jostedalsbreens bølgende linjer.

Hellingene under Fanaråken var reddsomt anstrengende.

Stien var synlig, men sneen lå dyp. Hesten gikk foran og tråkket veien for oss. Klokken 17.10, da tusmørket hurtig gikk over til natt og vi ennu var langt fra toppen av passet, besluttet vi å la bagasjen stå igjen og gjøre vendereis til seteren i Helgedal.

Hesten var vår fører, og den alene kunne holde stien i mørket. Hvis vi prøvet å ta en snarvei i svingene, endte det uvegerlig med at vi rullet overende i dypsneen. Dødsens trette vaklet vi én efter én inn i seteren mellem klokken 20 og 21, og frøs oss gjennem natten i en temperatur på ÷20°C utendørs og ikke stort mer innenfor, og med en stol som eneste bohave.

Det var noe uhyggelig ved denne stolen, for begge mine følgesvenner påsto i fullt alvor at den i nattens løp flere ganger hadde flyttet seg halvveis over gulvet, frem og tilbake, og holdt et syndig leven. Mens dette hendte, sov jeg.

Neste morgen, efter at Sulheim hadde bundet høyvisker om bena, tok vi avskjed med vår tapre ganger og kjørekaren, og marsjerte fort videre på den nu veltråkkede sti. Klokken 9.45 kom vi til bagasjen, og så ble det nytt slit. Sulheim og jeg på ski kom bedre fra det enn den overlessede Halvar, som med sine «fetesko» (mokasiner) sank i til livet for hvert skritt på flaten nedenfor myrsøkket. Vi gikk over flaten istedenfor å følge tråkket, for det var mindre sne der. I hellingene ovenfor måtte vi bære bagasjen i flere vendinger. Den var for tung til å bli båret i én.

Endelig, ved 14-tiden, sto vi på toppen av Keiserpasset, 4920 fot. Ja, tenk på seks timer fra seteren, dere som nå nyder Turtagrøs luksus og driver makelig til toppen av skaret i sommersol. Og attpåtil gikk vi det remmer og tøy kunne holde. Men så må dere heller ikke vente å få slike praktfulle utsyn som vi fikk. Vi var vant til fjellet, men var likevel trollbundet av disse gløtt inn i Jotunheimen. Ingen som har sett Stølsnostind bare om sommeren, kan ha det ringeste begrep om dens majestet når alle de ensformige brune ryg-

ger er omskapt til flimrende sneflater, som får den mektige pyramide til å ruve inn i det blå himmelhvelv i en høyde – som det synes – på minst 12 000 fot. Solen la også gull over toppene på Uranostind, Melkedalstind og andre nuter, mens stupene lenger nede så koldere og mer skremmende ut enn noensinne.

Men tro ikke at alt var hvitt, for det ville ha vært kjedelig. De svarte stup som preger Jotunheimen, er for bratte til å holde på sneen, og forhøyer renheten av den evige sne ovenfor. Jeg ønsker at hver og en av mine lesere iallfall én gang i livet kunne få oppleve et landskap som dette. Selv om han ikke fikk se noe mer, ville det vekke i ham en kjærlighet til fjellets skjønnhet som bare døden kunne slukke. Men slik kan det dessverre ikke være.

Kulden tillot ikke at vi somlet med vår lunch. Gullet på nutene ble borte, og mørke skygger krøp opp gjennem Utladal og varslet oss om at det hastet.

Mine ski ga meg mange fall, men megen moro, og vi sto raskt utfor snehellene til Guridal. Her lot vi bagasjen og skiene bli igjen, og besluttet å sette alt inn på å nå Vormeli før det ble mørkt. For Sulheim betydde Vormeli lys, varme og solskinn, og han ble bittert skuffet over å finne at sneen var likeså dyp i Utladalsgjelet som på høyfjellet, og at det var tungt å tråkke gjennem furuskogen. Et kraftig nordlys var vår eneste belysning, og det tok vi gjerne til takke med. Titt og ofte gikk vi overende i sneen, og uten Sulheims ypperlige egenskaper som fører hadde vi neppe funnet frem til vårt paulun. Klokken 21.10 snublet, sjanglet og veltet vi inn i seteren på Vormeli, fullstendig utaset og uten noen rosenkinnet pike til å ønske oss velkommen og ta seg av oss. Akk nei!

Mens de andre gjorde opp varme, skulle jeg hente vann. Hvor hadde det tatt veien? Den velkjente grop var tom, men dypt under sneen hørte jeg det klukke. Efter mange forgjeves forsøk fikk jeg laget en brønn med isøksen, men

før jeg fikk hentet en bøtte fra hytten tett ved, var vannet frosset til is og måtte brytes opp igjen. Trettheten var snart glemt foran et måltid på suppe, dåsekjøtt og annet godt. Efterat huller i ruten var blitt tilstoppet, en snefonn måket av gulvet, sengehøyet vendt og nye kubber lagt på varmen, gikk vi til sengs. Den var for smal til at vi alle kunne ligge samme vei, vi lå andføttes, med Halvars hode ved våre føtter, og alle måtte vi ligge mer eller mindre på høykant. Men trette karer sovner fort.

Om morgenen ryddet vi vårt slott og fikk en velkommen gjest i form av en nydelig meise, som hoppet omkring overalt og pikket smuler og fett. Denne gjest slo seg til hos oss det meste av den tid vi var i Vormeli. Et par fossekaller hoppet omkring utenfor, men lot seg ikke overtale til å komme inn, skjønt de må ha vært svært sultne. Så dro Sulheim og jeg nedover dalen for å lete efter bamsen. Vi krysset ofte Utla, som nu, istedenfor å være en stor, uklar og rasende breelv, var blitt en fredfull islagt elv med det reneste blå vann. Efter noen timers anstrengende vildring frem og tilbake, befant vi oss nær toppen av Kirkestigen, hvor jeg to ganger før hadde skremt en bjørn. Nu vil vel vårt ønske gå i oppfyllelse? Akk – forfengelige håp! Det var ingen spor å finne. Vi gikk ned gjennem en uryddig snekløft og var glade for øksene våre, og litt nedstemte kom vi tilbake til Vormeli i mørkningen.

Belært av erfaring fordi jeg hadde frosset på knærne natten før, pyntet jeg meg for sengen på følgende vis: Tre par strømper, to par meget varme underbenklær, bukser og lange ullsokker. Så stakk jeg føttene i ermene på jakken og knappet den over knærne. Derefter kom to gensere, en meget tykk islandstrøye, to skjorter, vest, en ytterfrakk med hette til hodet, en strikkelue ned over ørene og varme vanter. Pleddet la jeg over oss alle tre. Og så! Hva så? – Søvn.

Neste dag skulle vi undersøke noen huler under Friken. Turister som har fart stien mellem Vetti og Skogadalsbøen,

vil huske det stygge stup ovenfor Utla på samme side. Det er ille nok å ta seg opp eller ned der om sommeren. Forestill dere så hva det må være vinters tid, i sne til knes i iset ur og vindfall, under trær som er så tynget av sne at en må vri og vende seg for å komme over eller under dem med rifle og isøks i hånden.

Vi krysset elven like under den hammer seteren ligger på. Sneen hadde føket av isen, og gjennem glasslokket kunne vi se elvebunnen, kanskje femogtyve fot under oss. Omkring 1000 fot over Utla nådde vi et bratt nakent hell, som var ribbet for trær av et fordums sneskred. Øverst i hellet, som gradvis blir brattere, står en høy hammer, og ved foten av den er der en hylle og en hule – Trollhullet – som er synlig fra Vormeli. Her skulle vi møte bamsen, ikke just efter avtale, men fordi vi hadde bestemt oss for å møte ham her. Sulheim hadde sett ham i nærheten der om sommeren og funnet spor efter ham i hulen. Han kunne da ikke skuffe oss denne gang?

Mange av mine lesere vil vite hva det vil si å klatre en lang snehelling på 40° eller 50°, og hvor varsom man må være når sneen er fast. Her var sneen løs, meget av den måtte sparkes vekk, og stigningen var sikkert over 45°. Dessuten bar vi rifler og var spent til bristepunktet. Hvem kunne vite om ikke bamsen ventet på oss der oppe, trygt forskanset, og om den ikke sov med det velkjente ene øye åpent? Først er Sulheim fører og sparker forsiktig ut trinn i sneen, og mot toppen bratner det sterkt. Så kommer jeg opp på siden av ham, og nesten uten å våge å trekke pusten presser vi oss lydløst oppover, med hanene i helspenn. Toppen er som en bølge av sne, parat til å bryte over oss, og stupbratt. Instinktsmessig tar vi skritt for skritt på samme tid. Begge skuffer vi ut en siste stor grop med isøksen, stiger så varsomt og krumbøyd opp i den, og efter et hastig blikk på våre rifler og på hverandre, reiser vi oss langsomt og kikker over toppen.

Er han der? Hvis han er der, er han gått i hi og har sovet en tid, for huleåpningen ser ut til å være beskyttet av et fall-gitter av istapper. Vi undersøker omhyggelig stedet, og ved inngangen ligger knoklene av Sulheims beste kalv. Men bamsen er borte. Skal jeg si at vi var skuffet? Ja. Skal jeg tilføye at skuffelsen ble mildnet av en viss lettelse over at vår raggete venn ikke hadde gått løs på oss på den smale hylle, eller i snehellet, hvor han ville hatt alle fordeler på sin side? Ja, et tusenfoldig ja! Da vi fikk tid til å se oss om, fant vi mange rognebær og kvanner like i nærheten, og urørt. Vår venn hadde åpenbart søkt seg et annet tilholdssted snart efter kalvegildet. Ellers ville slike delikatesser av plantekost ikke ha blitt stående uantastet.

Utsikten fra hulen var storslått. Bjerkene sto merkelig nok ennu med fullt og gyllent løvheng, en vakker kontrast til is, sne og svart berg. Stølsbuene i Vormeli lignet to kampestener langt der nede.

Vi bestemte oss for å lete efter spor oppe i Uradal. Nesten en time kløv vi langs den smale hylle, som for det meste hadde en skarp kant av hård sne, glasert av drypp fra istapper i berget. Flere steder stengte istappene veien og måtte bankes ned. Hyllen førte oppover. Ved å klyve, krabbe og klore oss fast kom vi omsider frem, men vi var glade da vi sto på det lille platå ved broen over Uradøla.

I Uradal fikk vi en kraftig snebyge og ønsket oss hjem til Vormeli. Jeg likte ikke tanken på å gå tilbake samme vei vi var kommet og foreslo en annen men lengre rute. Sulheim ville ikke høre om den, vikingeblodet var kommet i kok, derfor tenkte jeg bare at jeg fikk løpe linen ut, og føyet ham. Snart nådde vi bjørnehyllen, og med forsiktighet kom vi helskapt over den. På veien ned så vi tusenvis av små kvitrende rødlige fugler, antagelig rødfinker.

En sterk vind hadde fonnet sneen betenkelig høyt rundt seteren, og det så ut til å være svært sannsynlig at vi kunne bli liggende værfast her på ubestemt tid. Om kvelden satte

Halvar seg til å lage truger, og jeg ga Sulheim en av mine mange timer i engelsk. Jo villere stormen hylte i natten utenfor, desto flere bjerkekubber la vi på varmen, og besluttet å holde humøret oppe, og det greide vi.

Søndag ble en hårdt tiltrengt rastdag, og været var faktisk slik at det ikke var å tenke på noe annet. Som et luksusmenneske fikk jeg frokost på sengen, kylling, kaffe og ristet brød. Sulheim hadde aldri sett brød bli ristet før og fant stort behag i det da jeg ga ham noe første dag. Jeg gikk omkring i tresko hele dagen. Når vi ikke var opptatt av matstell, sang og leste vi. Middagen var meget vellykket. Vannet var vanskelig å få ut av snefonnene, og vannhenting var en av mine plikter.

Da det ikke fantes spor efter bjørn i traktene ved Vormeli, hadde det ingen hensikt å bli her lenger enn nødvendig. Men hva så? Keiserpasset en gang til? Nei, fri og bevare oss, bare tanken kunne få oss til å gyse. Sulheim og jeg var helt på linje i den saken. Vi var begge eventyrlystne. Hva bedre kunne vi ta oss til enn å prøve å komme frem til Vetti via Vettisgjelet, og fullføre vår utforskning av denne uforlignelige bergkløft? I luftlinje var avstanden ubetydelig, ikke over syv miles, og isen på elven kunne kanskje gjøre det som om sommeren utvilsomt var ugjennemførlig, til en overkommelig affære.

Neste dag, 1ste november, klokken 8.30 sa vi, med tunge bører på ryggen, farvel til Vormeli, og snart vasset vi i sne til halsen. Hva gjorde det? Fremad! Sulheim, som var besatt av vikingeånden, forlangte å gå foran. Nede på elven gikk det snart freidig fremover på sneen. Så kom et stryk, vakkert tilfrosset og rent for sne. For et prektig borgtårn med murtinder av blå is, like over elven! Isøksene hjalp oss ned, og vi gikk fort videre. En fossekall flakset og stoppet like foran oss og virket rent hjemlig.

På litt over en time nærmet vi oss den trangeste del av Utladalen ved foten av Kirkestigen, hvor jeg hadde vært

både med Mohn og Sulheim. Her står en veldig hammer, Kirketårnet, hvor vannet fra Midt-Maradal faller over tusen fot ned i en strandløs høl i Utla. Like overfor hammeren, på østsiden, er der et fremspring av fjell, og bakenfor står ubestigelige bergvegger.

Da vi nådde fremspringet, var det ikke lenger mulig å gå på elven. Et åpent stryk gjorde brått ende på isveien vår. Og hvordan kunne vi med rimelighet vente noe annet, for aldri har jeg sett ruiner av så kolossalt format, et veritabelt Kàrnak av naturens ruiner. Hvis leseren kan forestille seg å vandre omkring mellem kaotiske hauger av stener, av størrelse som fra et piano til en stor seterbu, dynget opp i en høyde av et par hundre fot, alt dekket av tykk mose og så av to fot sne, kan han gjøre seg et svakt begrep om det slit som lå foran oss. Våre rifler var en plage for oss. Et sted måtte vi klatre over en hammer som var omtrent hundre fot høy, et svært leit sted. Det var blodslit, men vi syntes ikke vi kunne mukke. Vi lunchet midt ute på elven i le av en kjempemessig stenblokk, og gransket fremspringet.

Efter lunch krysset vi elven. Det var vanskelig nok, men her begynte vårt virkelige arbeide. Vi la bagasjen under en sten, og Sulheim, som fremdeles forlangte å gå først, ble forsvarlig bundet med tauet, og i løpet av de neste førti minutter presterte han noe av den nydeligste klatring jeg har sett. Hans første oppgave var å klatre en knause med overheng, bare femten fot ovenfor der hvor jeg sto. En bagatell, ikke sant? Si ikke det før De har sett det. Stigningen nedenfor meg var omkring 55°, og det var et av disse ubeskrivelige steder hvor det er umulig å gi kameraten en håndsrekning. Hva med å la ham stå på skulderen? Tja, det var utelukket, for klyvingen måtte foregå i siksak. Skrenten var for bratt til å holde på dyp sne, men der hvor vi måtte klatre, måtte den renskrapes, på bekostning av oss som sto nedenfor. Så kom det frem is, og den måtte hakkes vekk. Efter tyve minutter var den første taulengde på 60 fot gjort unna, og jeg

sto på en liten plattform. Jeg kan med sannhet si at selv med tauet til hjelp, og en ganske betydelig erfaring som klatrer, var jeg svært glad da jeg hadde passert dette virkelig stygge sted, hvor en hylle i berget på en halv tomme måtte betraktes som et utmerket fotfeste.

Kulden gjorde meg valen i hendene, og jeg skal aldri glemme da vår fører gned liv i dem med sine egne store varme hender. Bagasjen ble halt opp, og så kom Halvar på sine feteskо. Hvordan han kom opp på dette selsomme fottøy, er helt uforståelig. Så fikk vi førti fot til i samme stil, bortsett fra at det hist og her var litt vegetasjon under sneen. Her gikk det oppover en rett kløft, hvor jeg kunne gi Sulheim et kne eller en skulder å trå på, så han kunne få fast forankring og lose meg opp. Dette gjentok seg to, tre ganger, til Sulheim omsider nådde en bjerk, som han kunne surre tauet om før han heiste opp bagasjen og Halvar. Kløften var ugrei å klatre og ga dårlig fotfeste. Det hadde tatt oss femti minutters hårdt arbeide å klyve bare sytti fot opp til bjerken, og det gir en antydning om vanskelighetene. Mine kamerater gikk i fin stil, og nølte ikke et øyeblikk. Jeg følte at med to slike karer kunne jeg våge meg hvor som helst.

Efter ytterligere ti minutters særdeles morsom klatring langs en smal hylle, og opp gjennem en kløft hvor noen små trær hjalp oss, sto vi ved 13-tiden i en liten grop på toppen av fremspringet. Vi var fornøyde med vår fremgang og mente at Vetti var så å si like om hjørnet, for et stykke nede i dalen dro jeg kjensel på en klippe som lignet en prekestol. På den hadde jeg stått tre ganger, og jeg visste at den lå like overfor Vettisfossen.

Senere fikk vi høre at den gang Vormeli var en gård, og ikke en seter som nu, gikk en mann en gang nedover elven om vinteren, kløv opp til gropen fra motsatt side og ned til vår velsignede bjerk. Her festet han et langt tau, som gjorde det mulig å bruke det lille passet når han skulle hente ned never og gress.

Fra gropen vår kom vi ned i det som bjørnejegere kaller «Baklien», et stort hesteskoformet søkk med bratte skrenter på alle kanter, unntagen på sydsiden. Her må sommersolen bake godt, for så digre trær – bjerk og alm – som i dette søkket, har jeg ikke sett noe annet sted i Norge. Mange bjerketrær hadde ennu arr i stammen efter å være blitt flådd av gamle dagers neversankere. Jeg viste Sulheim arrene, som bevis på at Vettifolkene hadde hatt sin gang her. Høye bregneblad av *Osmunda Regalis* (kongsbregnen) stakk opp av sneen, og ville bringebærbusker, med stivfrosne bær ennu hengende på stilkene, vokste overalt. Veldige almestammer lå hvor de hadde falt for hundre år siden, og gjorde det besværlig å ta seg frem.

Midt-Maradalsfossen, tett ved og glitrende i solskinnet, var en uhyre søyle av is, over tusen fot høy fra den frosne høl i Utla til randen av bergveggen ovenfor. Ismassene som hadde tårnet seg opp i gjelet, like under Kirketårnet og ved foten av fossen, var skjønne av farve og form.

Jeg var den eneste av oss som hadde litt kjennskap til dalen fra før, og min viten innskrenket seg til noen glimt av den fra høydene på begge sider, – 1400–1500 fot over elven, og for det meste i styggvær.

«Hallo! Her er fotspor, vi er på rett vei og vi er på Vetti før kvelden.»

«Men hvor i all verden fører de hen?»

«Håhå! Se, det er bamsen, det er faret efter ham. Pokker også! Men det er en dag eller to gammelt.»

Vi fulgte faret en stund, men det førte oppover, og da vi ikke turde avse mer tid, oppga vi sporingen.

De vakre og frodige skråninger i den lune Baklien ble snart avløst av reddsomme urer. Vi ville nødig gå ned til elven noen hundre fot under oss, hvor det hadde vært lett å komme ned, for vi så et sted forut hvor vi ville bli nødt til på ny å klatre opp. Det gikk time efter time med å stri seg frem over fremspring og kløfter, og vanskelighetene

vokste efterhvert som vi ble slappere i knærne. Jeg hadde vondt av Halvar, som bar en umenneskelig tung bør, men kunne ikke hjelpe ham da jeg selv var overlesset. Mens prekestolklippen aldri syntes å komme nærmere, så en stygg hammer foran oss mer utilgjengelig ut for hvert minutt. Unntagen på ett sted var denne hammer, som sto rett opp av elven, helt snebar og altså ubestigelig. Det ene sted så ut til å være en smal hylle omtrent halvveis oppe, – og så ble det, såvidt vi kunne se i det økende tusmørke, nakent berg som gjorde slutt på veien. Det var håpløst å komme videre på elven eller på den motsatte side, hvor stupene i en lengde av fire miles har karakter av loddrette murer, fra 1100 til 2000 fot høye.

Det begynte å se betenkelig ut. Det ble stadig mer ufremkommelig, og kjempemessige vindfall av almer lå på kryss og tvers som et pinnespill, hvor de hadde falt for evig lenge siden. Mellemrommene var fylt med sne, og det ble mange fall. Klokken var 16.30, og i mørke ville det være utilgivelig dumdristig å innlate seg på en ny vanskelig klatring, som bare kunne gi et usselt håp om et heldig utfall. Dessuten kom vi nu til en del av gjelet hvor det ville være nesten umulig å søke tilflukt på den høyere rute, Frikenruten. Det så ikke ut til å være annet å gjøre enn å finne en god leirplass, legge oss til for natten, og søke opp i høyden neste morgen.

Langt ovenfor oss sto en rekke høye hammere opp av uren. Der måtte vi sikkert kunne finne et hull. Vi kløv opp gjennem en hålket kløft, hvor Halvar en gang rauste utfor og ga oss en ordentlig forskrekkelse i livet. Men som god klatrer husket han øksen, og fikk snart haket seg fast.

Klokken 17.30 kløv vi i belgmørke oppfor et snehell som lignet det under Trollhullet, og ved det rene slumpehell oppdaget vi i lyset av en fyrstikk en nærmest palassaktig residens, hvor avløp og ventilasjon ville ha tilfredsstillet selv den strengeste sunnhetsinspektør. Hulen var en lang, bred

åpning i berget, omtrent 15 fot dyp og 8 fot høy ved munningen, knastørr og godt beskyttet av fremspringende knauser. Snart luet et sprakende bål, for det var lett å finne brensel. Vi var nesten utslitt, men Sulheim, som alltid var parat, dro avsted med et lys for å inspisere en kløft med henblikk på morgendagen, fant det håpløst, og prøvet så en ny, som han mente ga håp.

«Og så litt te!»

«Hvor er kjelen?» spurte Sulheim.

«Her,» svarte jeg, og rakte frem en liten rund kjøttdåse. Sulheim pekte på en diger uåpnet seks punds dåse med amerikansk oksekjøtt. Han skar den kvikt over, tok kjøttet ut av den ene halvpart og erklærte: «Her er kjelen.»

«Vil du ha sne til vann?» spurte Halvar.

«Nei,» svarte Sulheim og jeg samtidig, og brøt begge løs en istapp, – «her er noe som er bedre.»

På få minutter kokte vannet. Istappene gjorde god nytte for seg, for når vannet truet med å koke over, stakk vi nedi spissen av en istapp, og så kjølnet det straks.

Da vi visste at vi ville være fengslet i minst tolv timer, besluttet vi å holde bålet gående for full fres og feire natten med en fest. Lykkelige var vi som hadde slike tunge bører. La kulden gjøre sitt verste, – vi var vel forberedt. Da tre timer var gått som en røyk, ble vi enige om å holde stor middag ved midnattstid. Jeg var overkokk. Da kjele nummer én hadde nådd aldersgrensen, rekvirerte vi nummer to, den andre enden av kjøttdåsen.

Vår meny omfattet alle de lekkerbiskener som hørte til årstiden – i Utladal:

Suppe: Julienne.
Fisk: Sardiner.
Mellemrett: Kylling og tunge i kryddersaus.
Stek: Chicago cornbeef.
Dessert: Frosne bringebær – sjokolade.

Efter middag ble det servert te, kaffe, ristet brød og flatbrød.

Varmen fra bålet fikk noen av istappene til å smelte, men vi unngikk lett dryppet. Lysene tindret i vårt palass, og vi leste en god del. Jeg leste «Pompeii's siste dager», og den var spennende nok. Vi sang utallige sanger og stubber og salmer, både norske og engelske. Sulheim hadde noen dager i forveien fattet en inderlig kjærlighet til «Home, Sweet Home», og jeg hadde sunget den for ham fem, seks ganger hver kveld. Som rimelig kan være ble det nu dobbelt porsjon, og vår helt lærte grundig både ordene og melodien, hvilket mange av mine venner kan attestere.

Halvar stakkar, den eneste av oss som røkte, hadde sluppet opp for tobakk. Han fikk øye på min te, og da han syntes den så røkelig ut, fikk han den lyse idé å prøve den. Han erklærte at den var utmerket. Den holdt god fyr, og det røk av den, så hva mer kunne man ønske? Vi må ha vært et interessant sujett for en maler, jeg ønsket sterkt at jeg hadde hatt evne til å avbilde en så malerisk scene. Halvar hadde et høyst merkverdig utstyr, grove hjemmevevede klær, leggings av lerret ombundet med hyssing, enorme gule sko av kuhud, fôret med halm, og skinnlue ned over ørene. Sulheim hadde en «sognelue», topplue av ull, som så ut til å være deilig og varm. Selv var jeg iført islandstrøyen, en frakk av pleddstoff med hette, og strikket alpelue. Riflene, isøksene og tauet bidro til å gi stedet en viss air av røverhule, mens istappene ga en minnelse om en dryppstenshule i Yorkshire.

Alt må ha en ende, og denne natten tok også slutt. Våre tolv timer rant fort og behagelig ut i tidens hav, og heldigvis sank temperaturen ikke under ÷ 30° C. Efter frokost i mørke kom vi avsted ved sekstiden, og startet i demringen for å klatre hammerene ovenfor. Det ble straks vanskeligheter, og i tre og en halv time var tauet og øksene uunnværlige. Bjerkene, som grodde overalt hvor de kunne finne sprekker til røttene, var ofte en forferdelig plage. Men enda

oftere gjorde de det mulig for oss å komme frem på steder hvor vi ellers ville ha gått oss fast.

Bagasjen måtte som regel heises opp av to av oss, mens tredjemann bandt den fast nedenunder. Fjellsiden besto av en rekke lave, loddrette knauser, forbundet med hverandre av bratte urer, hvor det vokste røsslyng, ener og bjerk. Stigningen kan gjennemsnittlig ikke ha vært mindre enn 55°, og jeg glemmer aldri hvor fint mine kamerater greide klatringen. Hadde vi ventet slike vanskeligheter, ville vi enten ha prøvet å komme over elven, eller forsøkt oss lenger oppe i dalen. Slik som det var, ventet vi at hver hindring skulle være den siste. Men nei! Ikke før var vi kommet opp på en knaus, så kom en ny til syne.

En gang var vi svært engstelige for riflene våre. Ved hjelp av beleilige bjerketrær hadde Sulheim klatret en knaus omtrent 25 fot ovenfor oss. Vi sto nedenfor, praktisk talt uten fotfeste, og holdt på våre skatter så de ikke skulle rause utfor, et par tusen fot eller så. Overalt i bergveggen hang det nydelige istapper. Det øverste av knausen hang utover, og det samme gjorde istappene. Vi slo vekk all den farlige is vi kunne rekke, men storgubbene øverst kunne vi ikke rå med, og riflene måtte heises opp over dem. Den første gikk flott opp, men den neste løsnet et isspyd, som såvidt bommet på Halvars hode. Så sendte vi opp en ryggsekk, som løsnet en skur av is. Efter dette gikk jeg opp via bjerkeruten, for å hjelpe med å hale opp Halvars ubestemmelige bør og den siste ryggsekk. Der var lite å stå på, og bare et råttent tre å holde seg i. Dette slit gjentok seg gang på gang, og ved 9.30-tiden sto vi mellem furutrær på mindre farlig grunn, hvor vi kveilet opp tauet og tok børene på nakken. Vi var sjeleglade over seieren og den fine utsikt til Horungtindene, som kneiset stolt mot blå himmel og så dobbelt så høye ut som om sommeren.

Vi fant friske far efter bjørn, men de førte ned gjennem en kløft, og vi hadde ikke mot på å følge dem.

Turen til Vettismork seter, som vi nådde 13.20 i dyp sne, var den mest anstrengende fysiske påkjenning jeg noen gang har hatt.

Vi gikk til toppen av Vettisfossen, og nød noen stjålne øyeblikk den enestående utsikt. Så ilte vi videre for å finne toppen av siksaktråkket før det ble mørkt. Skjønt jeg ofte hadde slitt i dette nifse tråkk om sommeren, er det sikkert at hvis vi ikke hadde funnet noen gamle fotspor i sneen, ville vi ha måttet overnatte under åpen himmel, innen synsvidde av Vetti. Slik som forholdene var, ble det vanskelig å følge stien.

Klokken 17.30 ble vi hjertelig mottatt av venner i det gamle hus på Vetti. Vi var de første som noensinne hadde besøkt dem ved vintertid.

Bjørnen som vi hadde sett farene efter, hadde vært på Vetti noen få dager før, og var, så langt tiden rakk, blitt forfulgt av to jegere til et sted ovenfor Baklien.

Hva angår en tur gjennem Utladal i hele dens lengde, forlyder det at Jørgen Vetti og hans bror en dag i julen for omtrent 50 år siden gikk hele veien til Vormeli og tilbake på dagen. De gikk på elven som var hårdfrosset og fri for sne. Dette er det eneste kjente tilfelle. Imidlertid har bjørnejegere nu og da gått opp gjelet til Baklien og altså passert den hammer som stengte oss. Men dette har skjedd på bar mark. Så langt som til denne hammer er begge sider av elven forholdsvis lett farbare fra Vetti, men uryddige. En dag håper jeg å kunne gjennemføre turen. Det mangler bare en engelsk mil.

Neste morgen gikk unge Nils Vetti, utstyrt med brodder, med oss for å se Vettisfossen nedenfra. Sulheim og jeg er de eneste turister som har sett fossen om vinteren, og noen få ord om den vil kanskje være på sin plass.

Den kullsorte halvsirkelformede bergkam hvor elven gjør sitt hodekullse stup på tusen fot ut i det tomme rom, er godt kjent av mange turister. Mange er også de som har stirret

fra det høyeste sted, midt mot fossen, hvor en sten som blir sluppet av hånden, faller over 1100 fot før den treffer berget. La dem nu prøve å forestille seg en diger søyle av is fra fossefoten til toppen. På denne søyle henger girlandere med myriader av isjuveler, fra en fingers tykkelse til riflede isheng med orgelpiper opptil hundre og femti fot lange, hver pipe frynset med skjønne isbroderier. Koloritten er alle nyanser av blått til det reneste perlehvite, som farvene i en stor bresprekk. På venstre side av fossen henger en rad forgylte istapper, nesten hundre fot lange, fra klippekanten, – et resultat av at torvholdig vann har sildret over randen og frosset. Ved foten av fossen er der en liten bre, som er dannet av frosne vannpartikler. Det faller ennu litt vann fra kanten, men det meste av vannet faller som fine snefnugg rundt oss. Stedets velde kan ikke beskrives.

Om sommeren er Vettisfallet en usedvanlig vakker foss, da nesten alle elementer av naturskjønnhet er til stede i omgivelsene. Alt tatt i betraktning er jeg tilbøyelig til å mene at den er Norges vakreste foss.

Enhver chanse til bjørnejakt fra Vetti de nærmeste dager ble ødelagt av en ny snestorm. Det var forresten mest sannsynlig at den gløgge bamse var gått i hi, og hiet var sikkert å foretrekke for hungersnød.

Og dermed var Årdal det eneste sted vi kunne reise til. Storm hindret overfart på Årdalsvannet, som ennu var isfritt, skjønt vikene i Lysterfjorden merkelig nok var islagte. Vi tilbragte en munter kveld og en god hvilenatt hos Ole Hestetun på Farnes, hvor vi traff en av de guider som hadde vært med «Co-ats» på Skagastølstind, og som ga en utførlig og fornøyelig beretning om ekspedisjonen.

Oles overmål av gjestfrihet gjorde at vi kom ti minutter for sent til dampbåten i Årdal, og det resulterte igjen i at jeg ikke rakk båten fra Bergen til Hull, som gikk hver 14de dag.

Vi vandret i korte etapper til Skjolden, og kom akkurat tidsnok til å forhindre at en unnsetningsekspedisjon ble

sendt ut efter oss – på grunn av intens kulde og storm med snef
øyke. Brever fra England, som hadde vært med den båt jeg kom for sent til, gjorde at jeg snarest måtte reise hjem. Ellers hadde jeg reist tilbake til fjellene, for nu hadde det regnet, og frost hadde skapt fint skareføre.

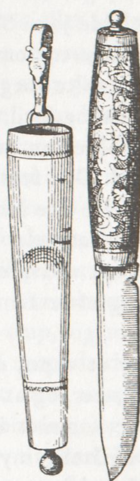
Så hadde jeg en kold tur over en delvis islagt fjord, og en lang sledefart over Fillefjell til Hallingdal i hylende snestorm. Istapper som var en fot lange, hang fra hestenes nesebor, og det var med nød og neppe at postføreren og jeg unngikk forfrysninger. I Hallingdal var været strålende, og i Christiania var temperaturen omkring ÷ 20° C. På Nordsjøen råket jeg opp i slutten av en uhyggelig storm og så flere forlatte fiskeskøyter på det åpne hav, og mange vrak ved munningen av Humber, – et bedrøvelig syn.

Dette er den rene, usminkede sannhet om en ekspedisjon med mange uhell, men også med mange morsomme og spennende eventyr. Den skjenket oss et forråd av sunnhet, styrke og mange gode minner.

Jeg kan ikke få fullrost mine to kamerater. Sulheims evner som klatrer var fremragende og ville ha fremkalt lovord hos de mest berømte av tidens alpeklatrere. Og hva Halvar angår, – den tapre, den tålmodige, den uslitelige! Nåvel, han var ubetinget den beste bærer jeg har hatt. Alltid parat, tjenstvillig og i godt humør, selv under de mest slitsomme forhold. Aldri har jeg sett en mann arbeide så hårdt, eller bære en tung bør under så bratt og vanskelig klatring, uten å mukke. Han var alltid opplagt på nye eventyr. Han og Sulheim utgjorde sammen den beste norske klatrekombinasjon jeg noen gang har sett, men skjønt jeg senere har hatt mang en god klatring med Sulheim, har jeg aldri vært så heldig å få Halvar med. Han ble anmodet om å delta i Nansens ekspedisjon over Grønland, men avslo. Efter min mening var det dumt av ham.

Det er så sin sak å anbefale andre å følge bokstavelig i

våre fotspor, men til en viss grad kan jeg gjøre det. Ta for eksempel en skitur over Tyin og gjennem Morka–Koldedal til Vetti i januar eller februar, og se uanede landskaper, hvor hver tind med sine lange skygger ser minst dobbelt så høy ut som vanlig, og dobbelt så vanskelig å klatre, – og takk meg så for rådet. Med overnatting på Tvindehaugen og Vetti ville det bli en morsom tre dagers tur som, selv om dagene er korte, lett kunne gjøres hvis sneen er hård.

10.

Tunsbergdal til Loendal og klatreturer fra Gjendebu

"The glacier's cold and restless mass
moves onward day by day."

BYRON

Søndag 14de august 1881 ble jeg i Skjolden møtt av Johannes Vigdal, en lovende fjellfører, som sa seg villig til å følge meg hvor som helst. Jeg følte meg derfor sikker på at vi skulle få en fin tur. Det slo også til, og den kampanje vi nu begynte, skulle vise seg å bli en av de beste jeg har opplevet.

Vi tok en båt til Røneid. Den første time snakket vi sammen på engelsk, men det var lite lønnsomt, så vi gikk over til norsk og fortsatte med det hele tiden. Efter en kjøretur på omtrent en norsk mil, tok vi av fra hoveddalen og snudde opp den trange Leirdal, og efter femti minutters gange var vi på Leirgård.

En gutt rodde oss over et vann, og vi fikk vite at det i bunnen av Tverrdal lå en seter, og at det var folk der. Tunsbergdalen, som vi nu var kommet inn i, viste seg for det meste å være en eneste umåtelig myr med veiløs krattskog og noen få gode beiter. Her pleier staten å holde en eller flere hingster til beste for gårdbrukerne i Indre Sogn.

Ved 22-tiden kom vi klar av krattet og ut på en stor endemorene, og over oss så vi en bratt skråning med ujevn is tårne seg opp og glitre i stjernelyset, – enden av en stolt bre. Vi skulle til Tverrdal, en sidedal vestover, men snuten av den store bre stengte inngangen, og i førstningen kunne vi ikke finne noen adkomst til dalen i mørket. Flere ganger prøvet

vi forgjeves å komme over stenblokkene nær breisen, og først da vi nesten hadde mistet motet, fant vi et tråkk i hålket ulende. Ved 23-tiden ble vi ønsket velkommen av en gjestfri gammel kone, og kunne innkvartere oss i en solid seterbu med bordgulv, noe som skattes høyt av alle oss som vet hva seterliv er.

Neste morgen var vi oppe ved tretiden, og Vigdal slo fornuftigvis noen spiker i støvlene sine, mens vår vertinne laget deilig kaffe til oss. Ved firetiden tørnet vi ut i den kolde klare luft, uten å vite hva vårt endelige bestemmelsessted ville bli, men besluttet på å utforske den store ukjente Tunsbergdalsbre. Efter en nedstigning på ti minutter nådde vi isen like ovenfor der hvor isfallet endte. Men det hadde vært bedre om vi hadde begynt oppstigningen hundre fot fra seteren, opp til en berghylle som gir grei adkomst til breen.

Vi hakket oss vei i isen, men ble straks nødt til å forlate den for å omgå noen store sprekker. Snart luntet vi i vei med en fart av fire og en halv miles i timen. Breen er temmelig flat seks, otte miles bortover. Den er nesten rett, og derfor ikke så vakker som den buktede Nigardsbre, eller som Austerdalsbreen med sine deilige kurver. Men breens jevne flate gjør den ualmindelig lett å traversere.

På begge sider er der stup, og mot vest skjærer det seg inn en trang sidedal med snepudrede bergvegger, som ender blindt. Klokken 6.15 fikk vi en soloppgang av uanet skjønnhet. Mens det ennu er skumring, legger solen et svakt rosenskjær på den høyeste av tindene. Det sprer seg umerkelig nedover fjellsiden, og farven på sneen går gjennem de fineste nyanser til slutt over i blennende hvitt. En efter en blir tindene tent av solen, stjernene svinner, og klart dagslys avløser lyset fra stjernene. Ofte blir også kulden erstattet av varme.

Det øverste av breen sprer seg som spilene i en vifte som forbindes av bratte sneflater, skilt fra hverandre av bergribber. Og ovenfor breen ligger sneen som er dens opphav.

På østsiden var der noen små blå tjern, som var demmet opp av breen. Vi forlot isen på den flate bre og fikk en stri tørn i ur og sne, og klokken 8.25 sto vi øverst på kammen og fikk utsyn til Krundalens breer. Her reiste vi en varde, spiste frokost og tok tauet på.

Ved nitiden dro vi avsted på sneen i retning av det som på kartet var merket som «Bræens høieste punkt, 6495 fot», anslagsvis en times gange. Var det å undres på at vi stevnet dit, og antagelig ville kunne notere en ny jomfruelig bestigning?

Ved tolvtiden følte vi at vi virkelig var på toppen, men det var det mest toppløse fjell jeg noen gang hadde vært på. Riktignok var jeg vant til store snevidder, men jeg var ikke forberedt på et slikt hvitt Sahara. Unntatt Lodalskåpa – ti miles borte – og noen knauser i nordvest, var det på alle kanter bare bølgende ødemarker av sne å øyne i en omkrets av mange miles. Dalene i nærheten var åpenbart blitt borte, og mange snevidder langt borte på den andre siden av selve Jostedalsbreen var så like i høyde og avrundede former at de så ut som en eneste endeløs sneørken. Det var et imponerende syn, og jeg er glad jeg har sett det. Intet annet sted på Jostedalsbreen får man det samme inntrykk av enormt rom.

Mange steder på denne vidunderlige vidde stakk vi med isøksene så dypt vi kunne, uten å finne fjell. Hvem kan si hvor dyp sneen er her, – femti fot, eller fem hundre? Her på breen kan nordenvinden blåse sneen en mile bort fra toppen, og neste dag kan sønnenvinden blåse den tilbake. Den kan fyke frem og tilbake og hope seg i fonner, men der er ikke noe stup i nærheten som den kan fyke utfor, og sannsynligvis er snedybden her meget stor.

Vi satte kurs for knausene i nordvest og ønsket at vi hadde ski. Over en strekning på to miles var det ikke en sprekk å se, og i halvannen time gikk vi på helt flat mark.

Plutselig åpnet det seg et snedekket dalsøkk foran oss, med utsikt til isblokker og bergknauser langt nedenfor. Til

å begynne med visste vi ikke hvilken dal dette var. Det er ingen barnelek å styre med et lite kompass over en snevidde som denne, og uten landemerker.

Det viste seg å være Kjenndalsbreen. Seks år tidligere hadde min søster og jeg klatret flere hundre fot oppover fra brefoten. Dengang hadde jeg naturlig nok nøye undersøkt breen, og ment at det kanskje lot seg gjøre å finne en overgang, hvis isblokkene på toppen kunne unngås. Men dengang var det dyp sne på breen. Efter å ha rådslått, besluttet vi å prøve en nedstigning. Om morgenen hadde vi hatt nok av det rutinemessige brearbeide til å gi Vigdal tillit til sin guide, og meg til min elev.

Klokken 14.40 nådde vi blankisen omkring 3 000 fot ovenfor brefoten, som det senere viste seg. Ved å gå i siksak kom vi greit frem nesten en time, så ble vi tvunget inn på fjellgrunn på Nonsnibba, akkurat der hvor breen blir til et praktfullt isfall. I førstningen gikk det bra, men så kom vi til steile islagte knauser. Vi hadde noen vriene steder, hvor et tau til å hjelpe førstemann ned, og en øksehammer til den andre, var et sine qua non.

Vi hadde omgått isfallet, men nu svinget breen til venstre, og vi kunne ikke gjette hva som lå foran oss.

Ved 16-tiden kom vi til et ekte Vest-Jostedalsstup, hundrer av fot høyt og uten en hylle. Hva nu? Tilbake til isen? En skrekkelig tanke! Bergveggen stakk seg inn i breen, og skar den delvis i to. Her så vi for første gang breen i profil, og sjelden har jeg sett så nifse, renskårne og uryddige isblokker. Hist og her var den nesten delt i to av hammere i breens stenleie, og fra disse gikk det sneskred med få minutters mellemrom. Det hele var klemt sammen mellem to bergvegger, som øverst hadde en avstand fra hverandre på 1½ miles, og som efter god norsk skikk nesten var uten hyller. Ved foten var avstanden mellem bergveggene bare ca. 400 meter.

Like foran oss sto to istårn, som jeg ennu tydelig kan se

for meg. De var 25–30 fot høye, og sto omtrent tolv fot fra hverandre. Det laveste var anbragt på toppen av hammeren, og så ut som om det hvert øyeblikk kunne ramle overende. Den eneste vei gikk mellem disse to. Ut på isen, eller en frysende natt på fjellgrunn. Det farlige stykke var bare tyve meter, men det kunne saktens være langt nok å løpe spissrot. Efter et øyeblikks betenkning satte vi i gang. Vi måtte ake oss overskrevs over en skarp egg av is og klyve opp og ned over mange ispukler, med tårnene og digre istapper ragende ut over oss. En gang la tauet seg rundt et fremspring, og det gikk noen engstelige øyeblikk med å greie det ut. Fem minutter senere var vi svært takknemlige og lettet over å ha sluppet bort fra dette sted, som på sitt uhyggelige vis var meget interessant, men også avgjort farlig.

Så måtte vi krype under en isplate, som i og for seg var sikker nok, men som lå over en sprekk i breen. Nedenfor oss var der et kaos av is, som det var umulig å ta fatt på. Vi arbeidet oss derfor skrått nedover omtrent 200 fot til vi nådde breleiet, og videre nedover gjennem levninger av sneskred, til vi hadde passert knausene. Snart måtte vi hugge hundrer av trinn mellem isblokkene og hoppe ned i og klyve opp av utallige revner. Alt var blåis, og vi strevet som troll, hver av oss med full tillit til den andre.

Hvert spor av den tretthet vi hadde følt på sneen, var blåst bort av spenningen. På et slikt sted kan to gå dobbelt så fort som fire. Vi søkte på ny tilflukt på fjellgrunn, og tok oss nye 500 fot nedover. Der ble vi stoppet av en ny rad hammere, høyere enn de første. Dette var en bitter skuffelse, og igjen måtte vi ty til isgaten. Tett ved oss var der en fordypning i isen, en veritabel skredrenne, og her rant det en liten elv, som kastet seg i en nydelig foss over hammeren. Tvers over fordypningen sto det en ny rad hammere, som nesten var omringet av breis. I forsiden på denne merkelige bergvegg øynet vi en hylle, som åpenbart førte skrått nedover til en ny skredgate. Over hyllen var der et

overheng i fjellet. Her måtte vi forsøke, her eller ingensteds. Ganske visst så det ved første øyekast ut til å føre en lett vei inn til midten av breen, men her gikk det ustanselig sneskred.

Det så ut til å være små chanser til et heldig utfall, men et forsøk måtte gjøres. Altså til hyllen – men under sterk tvil. Vigdal var parat, og jeg var stolt av å ha ham til kamerat. Elven, som var islagt, var vrang å komme over, men vi greide det, og snart var vi under isen på overhenget. Hyllen, bare en fure i berget, 12 fot dyp, 2 fot bred og 25 fot lang, var ingen skrøne, og vi kravlet langs den i fullkommen sikkerhet, skjønt det gikk en regulær skredrenne noen fot over våre hoder og avgrunnen gapte under oss. Vann og isbiter drysset stadig over oss, men gjorde det bare morsommere.

I enden av hyllen var et hopp på seks fot over på puddersneen i skredgaten ikke til å spøke med. Vigdal firte meg ned og holdt meg unødig fast i tauet, mens en strøm av isvann silte ned i nakken på meg. Så hjalp jeg ham ned, og vi skled nedover rennen. Nesten nede satte foten seg fast i en liten sprekk, og vi måtte grave den løs med isøksene.

Dermed hadde vi greid både bergveggen, fossen og det tredje isfall. Nu skulle vi vel være på den sikre side! Vi sto på en lang isflate som ikke kan anes nedenfra. Vi gikk i gang med å beundre de storslåtte omgivelser, og kikket på sneskredene som med korte mellemrom sopte over knausene, som hist og her brakk opp østsiden av breen på motsatt side av der vi kom ned. Kjenndalskruna så herfra ut som et digert fjell som raget nesten 4 000 fot opp av isen, høyt over sneviddene. Men det var et synsbedrag.

Men natten nærmet seg, det hadde hastverk. Der hvor det lot seg gjøre, løp vi. Vi foretok hinderløp over snesevis av sprekker, og snodde oss gjennem en innviklet labyrint. Og så! Et gapende uhyre av veldige dimensjoner, umulig å hoppe over, sperret veien for oss fra den ene side av breen til den

andre. Vi gikk samme vei tilbake, helt til foten av hammeren. Da vi var i nærheten av den, så vi et praktfullt skred av is løsne og brase ned i en bekk i breflaten tett ved oss. Ismassen var kanskje fem fot høy. Bekken ble snart full, og med dunder og brak feiet en syndflod av is forbi oss og forsvant i løpet av få minutter i en stor sprekk. Vi sto i god behold i isskråningen ovenfor.

Snart nådde vi knausene på siden av breen, men de var vrange. Vi passerte den store sprekk, men ble stoppet av et nytt vannfall, som forsvant i et mørkt tomrom under breen. Enda en gang måtte vi opp i isen. Som enhver klatrer vet, er det ofte vanskelig å komme inn på en bre fra siden. I dette tilfelle gikk den beste vei oppover en bratt krystallmur, tretten fot høy. Her hugget jeg kullbokstrinn og fester for hendene, fra det punkt hvor Vigdal hadde slått øksen inn. Snart nådde jeg en smal isrygg, hvor jeg satt overskrevs og heiste Vigdal opp. Så fulgte noen villsomme sprell med sprikende ben, som senere ga skredderen litt å bestille. Vi beveget oss med full fart over steder som vi under almindelige omstendigheter ville ha kviet oss for å passere.

Litt senere kom vi til god is, og skjønt vi måtte hugge adskillige trinn, gikk det fort nedover, og 19.20 sto vi i tusmørket ved foten av denne virkelig stygge bre og var takknemlige for det. Efter å ha kavet oss gjennom noe orekratt, og over diverse myrer, kom vi ved 21.30-tiden frem til en gård i Nesdal, – et skittent sted ganske visst, men likevel et sted hvor vi kunne hvile våre trette lemmer. Folket tok gjestfritt imot oss, selv om de trodde vi kom fra skyene. Det var lenge før de ville tro det vi fortalte.

Jeg har hatt mange eventyr på breer, men nedstigningen på Kjenndalsbreen vil for alle tider være uutslettelig preget i min erindring som det farligste jeg har vært med på. Med én eneste unntagelse, – nemlig dengang vi gikk opp og ned i isveggen på Aiguille du Plan, hvor Mummery gjorde alt arbeidet.

Intet ville kunne friste Vigdal og meg til å gjøre turen om igjen. Der hvor vi fikk de største vanskeligheter, var der intet valg mellem ruter. Med et blikk kunne vi se at det var der eller ingen steder. Den beskyttede hylle var den selsomste nødutgang jeg har sett. Uten den ville vi utvilsomt ha lidt nederlag, og efter en kold natt ville vi være blitt tvunget over fjellet til Kvandal, hvor det er lett å komme ned. Hele dagen gjorde jeg utførlige notater, og rablet endog ned høyden på istårnene mens jeg ventet på Vigdal. Fra foten av Tunsbergbreen til der hvor vi forlot isen er det atten miles i luftlinje, ikke så lite når vi måtte gå så meget i siksak. Kjenndalen ligger bare 160 fot o.h., og toppen av breen 6495 fot. På breens østside er der et sammenhengende isfall på nesten 6 000 fot.

Før Jostedalsbreen ble så godt kjent som den nu er, anbefalte jeg alltid folk som ba meg om råd, å gå fra vest mot øst. Å preke er en ting, å gjøre det noe annet. Ved ikke å ense mitt eget råd råket vi bort i mangt på Kjenndalsbreen. Jeg vet at jeg burde moralisere over denne tur, men det overlater jeg til andre og innskrenker meg til å si at jeg i mange år, i tide og utide, har forkynt gode gamle læresetninger for klatrere, som for eksempel: «Tre personer er det minste lag som uten risiko kan traversere de øverste snevidder.»

Det er rart å tenke på at tre av de mest populære turiststeder i dagens Norge – Fjærland, Loen og Hjørundfjord – inntil for få år siden, for de få av oss som herfra søkte de mest bortgjemte avkroker i fjellheimen, var ensbetydende med sult og savn. Men slik var det. Til Fjærland reiste man vanligvis fra Balholm, og til Loen fra Faleide eller Olden. Og hva Hjørundfjord angår – vel, man lot slumpen råde og led hungersnød.

Og allikevel! I hvert av disse distrikter har jeg hatt mange frydefulle dager og hatt den lykke å delta i mange herlige ekspedisjoner.

Litt senere, den 1ste september samme år, i det første gry av dag, dro Vigdal og jeg fra Gjendebu ved sekstiden. Dagen skyller over Gjendin med bitende kulde og blå himmel. Efter å ha gått over en liten bre, når vi 8.40 skaret, som danner en deilig port ned til den meget interessante botn Semmelhullet i skyggen av den pyramideformede Semmeltind. Nedover bærer det, heldigvis ikke langt, og inn i den dystre Utladal. Så snur vi brått til høyre gjennem stygg ur ved siden av en brusende elv, og 9.20 står vi på en liten bre som ligger i fanget på det fjell vi skal bestige. En bratt oppstigning med god fart, for det er bitende koldt, fører oss opp til et platå med evig sne, hvor vi vet at seieren venter oss. De tilsynelatende stygge stup, som hadde skremt oss noen dager før, er forsvunnet, og fjellet toner for første gang riktig flagg. Visst er det bratt, men er det ikke også en trappegang? Fra vestsiden kan det klatres nesten overalt, som den tilsvarende side av Knutshulltind.

Efter førti minutter på breen kommer vi over bratte sne- og iskledde knauser til en kløft på fjellets søndre rygg, hvor vi til min overraskelse finner en bekvem sneskråning som forbinder kløften med den store Memurubre.

Oppover og oppover går det, uten stans. Den brede rygg smalner, men aldri i noen betenkelig grad. Som vanlig øker interessen da vi nærmer oss toppen, luften blir lettere og utsynet videre. En siste stigning, og så står vi på toppen av Heilstuguhø, 7690 norske fot o.h., og det fjerde høyeste fjell i Skandinavia.

Vi er sterkt opprømte over den lette seier. Dagen er fullkommen, og i tre kvarter nyter vi til fulle livet, mens solen uten å knipe ødsler sin varme på oss. Hadde vi ikke frosset på føttene, ville vi ha blitt der meget lenger. Den eneste ulempe er at vi er nødt til å reise den uunngåelige varde. En skrekkelig skuffelse hadde det vært, om vi alt hadde funnet en på toppen. Utsikten til breene på Ymisfjell, Leirvand og

Smørstabbtindene er de mest interessante trekk, og vi kan se deler av Gjendin og Bygdin.

Vi hadde to planer for tilbaketuren. Den ene var å gå samme vei tilbake, bestige Semmeltind, og derfra gå ned i Semmelhullet via den nydelige lille kløft som nesten halverer den østre side, – en barsk rute ganske visst. Den andre var å gå ned på den vestre Memurubre, runde den søndre nut i Heilstuguområdet, og så komme ned i Semmelhullet via en av mine gamle ruter, som jeg en gang hadde oppdaget på reinjakt. Tiden, denne ubønnhørlige herre, forbød den første rute, og vi tok den andre. Snart var vi på ny i kløften og løp ned til den store bre, som dér var så flat som en pannekake. Efter en kort men slitsom tramping i sne som hadde tint i solen, så vi atter ned i den trolske botn vi hadde traversert tidlig på morgenen. Eftersom vi ikke hadde rifler, nesten snublet vi over fem reiner. Noen øyeblikk stirret de, som de pleier, tafatt på oss, så strøk de i galopp over breen.

Vigdal og jeg følte oss såre vel, og – glede over alle gleder – vi hadde ingen ekle bører på ryggen. Vi hadde tiden til vår rådighet og løp og skled av pur livsglede ned til Storådalen. Vel fremme ble vi begge begeistret over de skjønneste dypblå snesøteblomster i smaragdgrønt gress. Hver plante så ut til å stå i blomst, og hver blomst var vidåpen, for å fange solstrålene.

Vi hadde aldri før vært i Jotunheimen i september og hadde intet begrep om hvor vakre blomstene er på denne tid. Jeg var så henrykt over synet at jeg ble sittende på en sten i tre kvarter og nyde det, mens Vigdal gikk videre. Å sette seg i gresset ville nesten ha vært blasfemi, det ville ha vært å ødelegge blomstene.

Blomster er gode kamerater og har en merkelig makt over meg. De har trøstet og oppmuntret meg når jeg var trett, og jeg er svært glad i dem. En gang gikk jeg alene på Gjendetungen, et nokså trist og ødslig sted. Jeg hadde tung bør og var litt nedtrykt efter flere dagers dårlig jakt i fjellet. Så

fikk jeg øye på en liten løvetann, en god gammel engelsk løvetann. Jeg satte fra meg rifle og ryggsekk, og slo meg ned ved siden av denne hjemlige blomst, og følte at jeg hadde funnet en venn som vakte til live mange gode minner.

Vi nådde tidlig Gjendebu. Om kvelden så vannet tillokkende ut og fristet meg til å fiske. Men landskapet var så betagende vakkert at jeg hadde liten tanke for stang og snøre, og jeg fikk bare to ørreter. Lenge efter at solen var borte, lå det et svakt rødt skjær over fjellene. Det svant langsomt, meget langsomt, og gikk gjennem purpur, orange og grønnblått til slutt over i frostnattens dype, kolde gråblå. Neste morgen opprant til vår store skuffelse med lette regnbyger og tåkeskyer rundt Gjendinnutene. Men barometeret var stødig, og vi håpet på godvær. Dessuten var vi ventet til Vormeli eller Skjolden, hvor vi skulle møte Sulheim og hadde avtalt med ham å bestige den høyeste av Styggedalstindene og andre nuter. Derfor besluttet vi å gå i hvert fall til seteren i Guridal for å spørre nytt om ham.

I flere år hadde jeg vært bestemt på å bestige Melkedalstind, en hornformet nut sett fra Skogadalsbøen. Den raget ofte klart frem over det hav av skyer som stiger opp fra den fuktige Skogadal, og hadde da noe eiendommelig storslått over seg, som hadde imponert meg. Ingen tvil om at Melkedalstind var det fjell som sto først på listen, for det kunne tas på veien til Guridal. Vi tok avskjed med familien på Knutshullet.

«Farvel Ragnhild. Farvel Marie. Hjertens takk for behagelig opphold.»

«Farvel, farvel! Lykke på reisen!»

Kart og kompass kom vel med på Gjendetungen, for selv om det var slutt på regnet, var vi innhyllet i tett tåke, og det var vanskelig å holde rett kurs i ødemarken. Der er mange småelver som bukter seg ut og inn og slår krøll på seg og forvirrer begrepene. Til å begynne med ser det ut som om hver enkelt renner mot Raudal, men når man har fulgt den

noen få meter, finner man ut at den antagelig går i stikk motsatt retning. Med god lykke, og ved helt å overse elvene, kom vi i god tid til det runde tjern mellem Raudalstind og Snehø, som jeg gjenkjente fordi jeg fire år tidligere hadde laget en skisse på stranden der.

Jeg foreslo en rast og gjorde Vigdal oppmerksom på at dette var et ideelt sted å lunche på. Han frøs, og det samme gjorde jeg. Blåsten var sur, og der var ikke noe ly å finne. Særlig sultne var vi ikke. Der var ikke engang noen utsikt å snakke om. Vigdal syntes det var merkelig at jeg spiste så langsomt, og han ble sittende og se nedover Raudal, eller rettere sagt inn i tåken som hang over tjernet. Jeg hadde en gang gått over et lavt skar ned i Snehullet, en botn, og nu var vi like i nærheten av dette skar. Melkedalstind lå også der oppe! Dette hadde Vigdal intet kjennskap til. Han trodde rett og slett at vi var i ferd med å krysse fjellet til Guridal, og enhver tanke om andre planer måtte virke meningsløs.

Hvis bare disse elendige, men heldigvis flyktige, skyene ville ta til vingene og fly sin vei! Jeg er viss på at den tålmodighet som «avler håp og smiler sorgen bort», er en dyd som fjellklatring bidrar meget til å utvikle og modne. Ja, en utålmodig mann blir aldri en god tindebestiger før han lærer tålmodighet. Vent til chansen er der, så er nuten din i seks av syv tilfeller. Kanskje ikke idag eller imorgen, kanskje ikke engang iår eller neste år. Men hvis den er verd noe, er den verd å vente på. Akkurat nu skortet det litt på tålmodighet, men omsider fikk vi vår belønning. Den blyge melkejomfru der oppe bak skaret lettet på sløret for å titte på oss, men bare et øyeblikk, – så dekket hun atter sitt fagre åsyn. Men skjønnhet er ikke til for å skjules, og gang på gang tok hun en ny titt på oss.

«Nå, Vigdal, hva sier du? Ned i Raudal, eller dit opp?»

Krigeren fra Solvorn pekte oppover, som jeg visste han ville. Her trengtes ingen overtalelse. Også han hadde sett jomfruen og ville gjerne beile til henne og vinne henne.

Klokken 12.20 forlot vi tjernet, snudde vestover, og var snart i skyene. Vi fikk endel god klatring over ispolerte knauser og nådde hurtig den lille bre under toppen. Fra tidligere observasjoner visste jeg at sydryggen var den mest lovende, men da vi bar på ryggsekker, og kanskje kunne få lyst til å ta en snarvei når vi skulle nedover, ble vi enige om å skrå opp til breen på østsiden og prøve å komme opp derfra. Efter en kort, steil oppstigning på fast sne uten synlige sprekker, nådde vi toppen av breen 13.25.

Sikten oppover fjellet var bare et par tusen fot, for tynne skyslør jaget hverandre i runddans om nuten, men vi hadde et rimelig håp om at de efterhvert ville forsvinne. Omtrent 150 fot oppover så veien grei ut, lenger oppe så den stygg ut. Å gå rakt opp visste vi var umulig, en loddrett bergvegg dannet en uoverstigelig skranke. Men vi mente at vi skulle kunne klatre 200 fot oppover en utløper av fjellet, og omgå skranken ved å ta oss frem langs en bred hylle mot venstre. Da ville vi nå det som jeg mente var det eneste tvilsomme sted i fjellet, en sort knaus hvor sneen aldri finner hvile. Hvis det skulle klikke noe sted, følte jeg at det måtte være der. Det er øverst i en bratt renne, ikke langt fra nuten. Fjellet var dekket av hårdfrosset nysne, og den side som lå foran oss, vendte mot nordøst og var ikke utsatt for solvarmen. Den var derfor tett belagt med is.

Vi tok ryggsekkene av, væpnet oss til kamp, og var snart i fullt arbeide med hender og føtter. Det var bitterlig koldt, våre hansker var fulle av huller, og vi måtte akte oss for forfrysninger. I starten var det lett, men så var det som om vanskelighetene tårnet seg opp, og vi tok tauet på. Sne og is måtte skrapes eller hakkes vekk av alle de knauser vi skulle over, og det ble stadig brattere. Valget mellem mulige ruter ble mer begrenset, og vi tenkte alvorlig på å gi opp. Vi ble lokket inn i en renne eller skorsten som var halvveis fylt av is, og tyve, tredve fot oppover var det grei skuring. Men så ble det for alvor stygt. Jeg var fører og trengte titt et puff

MELKEDALSTIND

i baken av Vigdal, og noen ganger også en skulder. Til gjengjeld ga jeg ham ett og annet heis. Slik som vi hatet den rennen! Bare tanken på den får meg ennu til å føle avsky. Istapper så lange som spydene til en eller annen fjelldjevel, hang truende over våre hoder. Det var et utrivelig sted, som vi snarest burde komme bort fra.

Men det var lettere sagt enn gjort. Klatrere vet godt at av alle steder i fjellet er en skorsten det vrangeste å komme ut av, når man først har våget seg inn i den. Vi behøvde bare å stige femti fot til for å nå den brede hylle som vi hadde sett nedenfra. Men hvordan skulle vi greie disse femti fot? Å ta seg ned samme vei ville være særdeles vanskelig, kanskje

endog farlig. Her var det på sin plass å anstrenge seg litt ekstra, særlig da vi visste at vi kunne følge en lettere rute nedover, via sydryggen.

Så fulgte en rekke gymnastiske vrikkinger, vridninger og vendinger, flittig fastklamring med knær og albuer, snart oppover og snart nedover, anstrengelser som satte alle våre muskler i bevegelse, og spennende øyeblikk da all samtale foregikk med enstavelsesord, – hvis det overhodet ble sagt noe. Og endelig, efter syv lange og syv brede, dukket vi opp fra vårt reddsomme fengsel og sto atter på en bred bergkam. Det var ennu ikke terra firma, men isspydene pekte ikke lenger på oss, og vi kunne bevege oss både til høyre og venstre. Det var deilig å ha et valg mellem ruter, selv om det bare var for noen få fot.

Nu kom det førti fot med svært vrien klatring. Ett sted var nokså skremmende, det ville akkurat ha vært et sted efter min gamle venn Halvars hjerte. Da han ikke var tilstede, tilkom det meg å gjøre arbeidet. Heldigvis følte jeg at jeg efter en måneds trening hadde krefter til det, og denne kunnskap alene var en stor hjelp. Og mine krefter steg ved bevisstheten om den kjekke kar nedenfor, fast forankret og alltid på vakt med tauet.

Det stygge sted var en klippevegg, som var femten fot høy og bare hadde to smale hyller. Med Vigdals hjelp nådde jeg den første, som bare var stor nok til å gi feste for litt av den ene fot. Han ga meg hammeren av øksen til å stå på, og jeg rettet meg opp og nådde en smal, avrundet hylle omtrent fem fot over det første fotfeste. Langsomt halte jeg meg opp på plattform nummer to. Så førte en kort travers rundt et hjørne – uten feste for hendene – meg inn på god grunn på en bred, fast hylle, nøyaktig en taulengde fra Vigdal. Det tok meg bare et par minutter å klatre dette stygge sted, men selv Vigdal, som hadde tauet hengende over seg, syntes det var vanskelig nok. Drivende skyer under oss stengte utsikten til stupet og gjorde landskapet enda villere.

Vi nådde snart den brede hylle vi hadde sett fra breen, og den førte oss til bedre grunn på venstre side, hvor det gikk raskt fremover. Så kom den sorte knaus jeg før har nevnt. Jeg så at vi kunne mestre den, og at det ville være et morsomt innslag i klatringen hvis vi gikk direkte opp fra Snehullet. Ved å stå på Vigdals skuldre kom jeg opp på en hylle som førte rundt mot sydvest og videre til nuten, som vi nådde 14.50, efter en time og femogtyve minutter fra toppen av breen.

Til vår store glede blåste skyene bort da vi nærmet oss nuten, og vi fikk et storartet utsyn. Gamle venner hilste oss velkommen, alle som én. Uranostind så kongelig ut med sine digre breer. Jeg lengtet efter Mohn, som fem år i forveien hadde fulgt meg da tinden for første gang ble besteget. Han ville ha vært i den syvende himmel. Heilstuguhø så like ubestigelig ut som den pleide, til tross for at vi dagen før hadde vist at den var lett å komme opp. Smørstabbtindene og høydene omkring dem glitret i solskinnet. Og –, men nu ikke mer kverning om navn på fjell.

Vi gledet oss stort over finværet. Skyene var forsvunnet som ved trolldom, og alle nuter lå i sol, skjønt noen av de høyere daler var fylt av et tåkehav. En slørlett dis hadde også lagt seg over fjellene, akkurat nok til å mildne og smelte sammen til én storslått harmoni alle de farvetoner som Norge med rette er så berømt for.

Her oppe var det god plass til å løpe omkring og bli varm, og det lå masser av løs gabbro, så vi reiste fort vår obligatoriske varde.

En halv time senere snudde vi med vemod ryggen til dette fengslende landskap. Snart passerte vi det leie sted nær toppen ved hjelp av tau og skuldre, og så satte vi en stund kursen mot Snehullet. Men da terrenget ble slakere, skrådde vi mot venstre og nådde breen, og kort efter vår bagasje, uten å møte særlige vanskeligheter. Aktsomhet, tålmodighet og slitsom kravling i ulende, hvor hånden stadig vekk kom fo-

ten til unnsetning og vi av og til måtte hjelpe hverandre, fikk oss ned i god behold.

Vi fikk en slak nedstigning på den nordlige del av breen og kom ned i Raudal 16.10. Utladøla, som det noen ganger kan være umulig å komme over, var lett å vade. Til Muradnseteren kom vi 19.10, og til Guridal 20.15. Her overnattet vi, og sant å si ønsket vi oss tilbake til Gjendin.

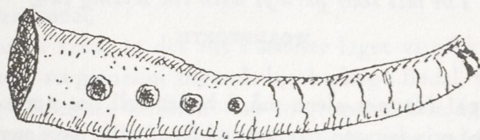
Mine støvler hadde gjennemgått mange prøvelser under en måneds klatring i fjellet, og sang nu på siste vers. Begge hadde mistet yttersålen, og begge hadde huller i oversålen. De var gode å gå på i sne, men på stenet grunn ga de meg mange bekymringer. Ikke desto mindre gikk vi dagen efter nesten til toppen av Gjertvassbreen, en halv times gange fra toppen av Styggedalstind, før vi snudde. Vi kunne nesten sikkert ha fullført bestigningen, hvis jeg ikke hadde lovet Sulheim å klatre den med ham noen dager senere. Dette viste seg dessverre å være en stor feiltagelse. Vi gikk ned via Styggedalsbreen og kunne altså notere en ny breovergang, og så hinket jeg ned til Fortun og kjørte til Sulheims hus på Eide, hvor et par nye støvler ventet meg. Til min ergrelse kunne Sulheim ikke gå tilbake med meg og høste den seier som nesten hadde vært innen rekkevidde, og da Vigdals tid var ute, ble jeg nødt til å oppgi Styggedalstind og søke andre jaktmarker.

Dette fine fjell ble første gang besteget av Carl Hall og to førere et par år efter. Skjønt jeg senere har gjort to forsøk, den ene gangen via Maradalsbreen, hadde jeg ikke lykken med meg, og ennu har jeg ikke stått på toppen.

Apropos nuten i dalen med melken. For noen år siden ga jeg uttrykk for at den antagelig er en av Norges flotteste. Jeg har fem skisser av den, sett fra forskjellige steder, og alle viser at melkejomfruen er fager. Fjellet ligger tett ved ruten mellem Skogadalsbøen og Gjendin eller Bygdin, og burde ofte klatres. Hittil har det merkelig nok ikke skjedd, men den tid vil komme da bestigning av Melkedalstind vil

være en meget populær tur. Den kan bestiges både fra Melkedal og Raudal.

De klatringer jeg har fortalt om er bare noen få av de storartede ekspedisjoner som kan gjøres fra Gjendebu. Ennu så sent som idag venter interessante oppgaver på den klatrer som kjenner knepet med å oppdage og plukke opp slike lite påaktede bagateller, som ofte viser seg å være gevinster vel verd å vinne.

11.

Den første kvinnelige bestigning av Lodalskåpa, og fjellene i Loen

«..... an eminence .....
The last that parleys with the setting sun.»
WORDSWORTH

Lodalskåpa! Navnet alene må, i hvert fall hos norske lesere, fremkalle i erindringen navnene på fire fjellkrigere som Norge med god grunn er stolt av. Jeg mener Gottfried Bohr, løytnant Daae, professor Keilhau og C. Boeck, hvis dristige klatringer det fortelles om i D.N.T.F.s årbok for 1874. Disse bragder, som ble utført i 1820, står ikke tilbake for lignende bedrifter i Alpene på samme tid, og Bohrs og Keilhaus beretninger kan med rette betegnes som klassiske på dette område. Tatt i betraktning hvor lite man dengang visste om brefenomener, er deres teorier om lagdelingen i breis, dannelsen av sprekker, sandkjegler, morener, breenes fremstøt og skrumping, den daglige stigen og synken av Jostedalselven etc., i sannhet fremragende.

Søndag morgen 2. august 1884 kom seks av oss til Olden. Været var strålende. Nordfjord hadde aldri vært vakrere enn kvelden før. Synet av Gjegnalunds brede rygg og de omliggende snevidder, som glitret i solefallets røde skjær, hadde øket vår utålmodighet efter å komme opp på sneviddene. Hvem kan så undres over at vi festet oss ved Kåpa som vår ærgjerrighets mål allerede for mandagen, – selv om bestigningen kunne synes å være et dristig foretagende for oss som nettopp var kommet fra England!

På Faleide møtte vi dr. Spence Watson, som sammen med sin hustru var villig til å gå med oss på Kåpa. Men vår vert i Olden glemte å sende bud til Faleide, som han hadde lovet, og de kom derfor ikke til å følge oss. Det var en skuffelse for alle parter.

Skjønt jeg er sterkt fristet, vil jeg ikke oppholde meg ved alt det vakre vi så underveis til vårt nattekvarter på Bødalsseteren søndag kveld. Roturen over fjorden, turen gjennem engelsk, parklignende landskap, og endelig roturen over det deilige Loenvann. Heller ikke ved den gjestfrie mottagelsen på gården Bødal.

Skjønt vi visste at det var i seneste laget vi gikk oppover den stenete sti gjennem angende bjerkeskog i Bødal, stanset vi ofte for å beundre utsikten – av to grunner. Den første, som ble innrømmet, var at utsikten virkelig var vakker. Den andre, som muligens ikke ble nevnt, var at stien var bratt. Hvor ofte hender det ikke at en nøktern mann uten sans for naturskjønnhet stopper i motbakke for å gi uttrykk for en grenseløs begeistring over en høyst ordinær utsikt, som krever tid for å bli påskjønnet – og tid for ham til å puste ut. Vårt selskap besto av min hustru, min svoger Wm. Ecroyd, dr. Tempest Anderson og meg selv, samt Lars Janssen, en vakker, velbygget mann som burde sitte for en maler som modell til en av de gamle vikinger, og Jens Rustøen, selskapets poet, og en stor elsker av fjellet.

Det var ingen jomfruelig bestigning vi ga oss i kast med. Nei, Lodalskåpa ble i likhet med Kviteggen og Slogen i Sunnmøre, Galdhøpiggen og Romsdalshorn, først besteget av en vågsom bonde som bodde ved foten av disse fine fjell, i den periode da klatresporten stagnerte efter Keilhaus tid, og før den våknet til nytt liv sist i sekstiårene og først i syttiårene.

Bødalsseteren, hvor vi skulle overnatte, består av en god del seterhytter. To av dem var blitt rengjort til vårt besøk, og gulvene var rikelig strødd med ener. Seteren ligger på solsiden, men breene i nærheten på begge sider av dalen gjør

at det er svært koldt her. Seterjentene var meget tjenstvillige, og stolte over å opptre som vertinner for den engelse dame som var kommet på gjesting. De vekket oss ved tretiden neste morgen, og for en gangs skyld hadde vi følelsen av at vi kunne komme tidlig avsted. Jeg vekket snart Lars og Jens, men de to labaner la seg til å sove igjen, og forsinket oss så eftertrykkelig at vi ikke kom avsted før 5.30. Det var stor synd.

Klokken 3 lå tåken helt innpå seteren, men hist og her var det gløtt av blå himmel. Så rullet tåken langsomt oppover fjellsidene og lovet en fin dag.

Over myrene, hvor det vokser soldugg, tettegress, myrhatt og myrull, og videre innover til den lange og tunge granitthelle som er bro over en iskold elv. Derefter en mile eller to på flat mark, til vi nådde elven som fosser ut av Seterbreens blå huler. Elven var stor og vannet koldt. Da Lars og Jens ikke hadde fått sin morgenvask i baljen, følte vi ikke noe samvittighetsnag ved å la dem ta av seg fottøyet og bære oss over.

En steil bakke førte oss til Brattebakkbreens leie. Vi krysset elven på en snebro og fortsatte opp til et fremspring av den store snevidde på sydsiden av dalen. Her fikk vi for første gang full utsikt til Kåpa. Der så ut til å være tre nuter, – Kåpa lengst nord, så Lille Kåpa og en mindre tind. De rager alle opp med ville stup fra Kåpevann, som var islagt. På nordsiden står også en snekledd bergvegg, nesten rett opp av vannet, og det hele fortoner seg som et nifst amfiteater fullt av sne.

Øverst i vannet førte et langt, smalt og dypt snebelte like under de nederste hammere på Kåpa til en bre som stikker en istunge langt opp i selve fjellet. Dette snebelte var kanskje en brukbar vei, men det ville antagelig kreve hugging av mange trinn. Forsiktigvis valgte vi derfor en lettere kurs oppover fremspringet til sneen, en seig marsj langs toppen av sydveggene over Lille Kåpa, og en overfart til istungen.

Været hadde stadig bedret seg, og solen hadde feiet skyene bort. Nuter og snevidder sto med skarpe konturer mot blå himmel. Men under en kort rast listet det seg frem noen illevarslende tegn, som kunne tyde på forandring. Først begynte det å blåse svakt fra vest. Så leiret en fjærlett sky seg over fjellene i Olden. En annen sky svevet over Skåla, og fjernt ute i vest seilet en hel flåte av småskyer gjennem den dype blåne. Vi begynte å bli engstelige for at de ville angripe selve Kåpa.

Efter en bratt og slitsom oppstigning i varmt solskinn, nådde vi på ny Jostedalsbreen, og straks efter var det slutt på sikten mot øst og syd. Vi tok tauet på i to grupper og gikk nesten en mile uten stigning. Så kom en kjærkommen avveksling i form av bratte og lette knauser, og vi sto snart på den første av de tre nuter. Toppen var flat, og kanten var forsynt med en fin gesims av sne. Her moret vi oss med å kaste stener utfor stupene.

Lille Kåpa stiger fra nordenden av dette høydedrag, og løytnant Lorange tror at det var den som i 1820 ble besteget av Bohr. Men dette er noe man aldri kan få visshet om. Vi kom med letthet over nuten og fikk en bratt nedstigning på en smal snerygg til en kløft under Kåpa. På høyre side gliste noen forrevne isspir som triste spøkelser gjennem tåken, og uhyggen ble understreket av hyppige sneskred. Til venstre fikk vi et og annet glimt av Kåpevann. Foran oss, men høyt over våre hoder, ruvet nu og da et mørkt firkantet tårn. Det var Kåpa, og denne side er ennu ikke blitt besteget.

Takket være en skisse laget på fremspringet, var veien klar. Vi krysset den steile Kåpebre til foten av den snetunge som fører langt opp i vestsiden av fjellet. Sneen var uventet god, men været dårlig, og det så ut til at vi i siste omgang var dømt til å lide nederlag. Det kom en snebyge, vi holdt en kort rådslagning og vedtok enstemmig å gjøre et forsøk.

Efter kaving og stolp gjennem tynn skare ved kanten av knausene, søkte vi tilflukt til dem og snudde sydover. En dyp

renne med løse snedekkede stener førte oss til en fjellside med løse gneisheller, som tvang oss til å vise forsiktighet. Efter en halv times morsom klatring var varden nådd og Kåpa beseiret.

Klokken var 14, men takket være de to timer vi mistet på seteren om morgenen var det to timer for sent. Flåten av småskyer hadde nu til gagns stormet Kåpa og kranglet med oss om seieren. Vi hadde vunnet toppen, men skyene hadde røvet fra oss utsikten. Her sto vi – på en klippeø omgitt av et hav av skyer og tåke, som vasket mot de svarte stup så bølgene brøt over våre hoder i et sprøyt av sludd. Ulik toppen av de fleste fine fjell i Norge, som er dekket av gabbro, er hele Kåpas bergpyramide bygget opp av digre flak eller heller av gneis, som i den stupbratte nordvegg danner en rekke merkelige hyller. Ved hjelp av disse hyller klatret jeg sammen med to andre til topps fem år senere.

Efter et hastig måltid i kulden gjorde vi oss klar til å gå ned. Stenene var så løse at vi tok to parallelle ruter til toppen av bretungen. Ecroyd, Anderson og Jens gikk samme vei som vi hadde gått opp. Min hustru, Lars og jeg tok en kløft litt lenger nord. Den neste halvtime var spennende nok til, for en stund, å få oss til å glemme den sure blåst, og stenenes løsaktighet krevet varsomhet, selv om der ikke var noen virkelig fare.

Efter dette bar det avsted i raskt tempo, og da tiden var inne, kom vi til milen med flat snevidde, det eneste sted hvor vi følte oss litt urolige. Tåken hadde tetnet så sikten bare var hundre meter. Vi ville gjerne holde oss litt høyere enn vår tidligere kurs, for å kunne spare tid ved å skli utfor noen bratte snehell, og våre fotspor var alt utslettet av vind og sne. Heldigvis visste vi i hvilken retning vi skulle gå, og brukte derfor en metode som er vel verd å kjenne. Vi gikk ennu i to tau. Den første gruppe dro avsted, og den andre ble stående til kameratene nesten var ute av syne. Så fortsatte den. Alt avhang nu av føreren av den annen gruppe, som måtte sikte langs linjen av fortroppen, og ved rop om «til høyre» eller «til

venstre» sørge for at sistemann i fortroppen gikk slik at han dekket føreren. Dette er en lett sak når det gjelder to grupper som går med en avstand av otti til hundre meter. Metoden kan også, men mindre effektivt, praktiseres av sistemann i et lag på tre personer eller flere. I tåke kan man lett, uten å ane det, gradvis eller plutselig komme til å dreie av fra kursen, og Jostedalsbreens snevidder ville være et fryktelig sted å forville seg på.

Alt gikk godt, og til vår store overraskelse råket vi på en stor varde, som vi først tok for et par bjørner. Denne varde var sikkert reist i de gode gamle dager, da folk fór på sneen over skarene mellem øst og vest, like naturlig som deres sønnesønner nu reiser med dampbåt.

Ved å løpe og skli utfor de bratte snehellinger kom vi snart til beltet med dvergbjerk og vier. Men tåken tetnet, og regnet yret trøstesløst ned. Ecroyd sa at det gikk for langsomt og løp i forveien alene for å sikre seg sin rømmegrøt, og Jens fulgte ham. Vi to nådde dalen litt nedenfor Brattebakkbreen, og ble svært interessert i de veldige heller av flatt, isskurt berg, nesten snehvite, som brola marken. Vi håpet at vi skulle krysse elven som løper ut av Kåpevann, og ta en snarvei til seteren, men et blikk på den rivende strøm og det bratte, stenete elveleie, viste at det ville være et altfor farlig eksperiment. Derfor gikk vi til den andre elven, som tømmer Brattebakkbreen, men dessverre et godt stykke nedenfor snebroen som vi hadde krysset om morgenen. Denne elv så nesten like stygg ut som den første, og vi fulgte et kutråkk nedover mellem to fossefall og gjennem et kratt av søkkvåte bjerker, som vokste vannrett ut fra fjellsiden. Efter dette var vi hevet over enhver skrekk for vann, – hva væten angikk.

Ennu hadde vi ikke krysset noen elv. Jeg så flere steder hvor kuer hadde gått over, men en firføtting har store fordeler fremfor en tobent når en elv skal vades. Den første flytter bare fjerdeparten av sine fire ben ad gangen. Den andre flytter halvparten, med mindre han regner staven som

et tredje ben. Til slutt fant jeg et sted like ovenfor der hvor elvene møtes. Her kunne jeg bære min hustru over, men jeg hadde ikke greid det uten stav.

Ved syvtiden nådde vi seteren og ble til vår forbauselse mottatt av dr. Spence Watson, som tok seg av oss på beste måte og degget for oss. Vi var de første som kom. De andre kom en halv time senere.

Vi var svært sparsomt utrustet med klær, og for mitt eget vedkommende ble det enda kummerligere efter at en strømpe falt i peisbålet og brant opp. Efter et hastig måltid dro derfor min hustru og jeg, ledsaget av dr. Spence Watson, til vårt hovedkvarter i Olden, som vi nådde ved tretiden neste morgen. Erindringen om de to lange roturer i nattekulde og med våte klær kan ennu nesten få meg til å grøsse. I de fleste land ville vi ha måttet bøte med sterk forkjølelse og gikt, men i Norge er frisk fjelluft et aldri sviktende legemiddel for de fleste.

Vårt valg av mandagen for turen til Kåpa var svært uheldig, for det var bare to våte dager i løpet av de seks uker vi var i Norge. Kort efter bestigningen traff vi Gabriel Rustøen, far til Jens. Sammen med en mann fra Innvik og en annen kamerat hadde han besteget Kåpa for første gang i 1844. Gabriel, som i sine unge dager hadde vært en energisk og vågsom kar, fortalte at vår bestigning var den fjerde i rekken, og at ingen fremmede hadde klatret den før oss. Nu blir Kåpa ofte klatret, og den er med rette blitt populær.

Enhver som har vært i Oldendalen i klarvær, har beundret Melkevollbreen. Nesten uten å vite det har han fulgt den med øynene gjennem umerkelige overganger, fra bølgende snevidder nesten 6000 fot over havflaten, nedover til isfallene, og enda lavere ned til den ukuelige isplog. Denne plog gjør somme tider et fremstøt og ødelegger de sparsomme vekster og ungtrær som vokser ovenfor endemorenene i det øvre dalsøkk. Så trekker den seg tilbake, og det blir en fredelig periode

før neste fremstøt. Alle må også ha lagt merke til den store ishule, som nu i en menneskealder har vært synlig på vestsiden av breen.

Efter en kort utflukt til Briksdalsbreen, hvor vi fikk skrapet rusten av isøksene, fikk vi en enestående vakker opplevelse da vi en søndagsnatt rodde over Oldenvann i måneskinn. Sneviddene og de blanke isflater, blennende hvite og i skarp kontrast til de mørke skygger under brattveggene, speilet seg i det damstille vann. Ceciliekruna tårnet seg over oss, og i månelyset fortonet dens lille bre seg som et glitrende halsbånd ned over skuldrene på den. Den dødlignende stillhet, som bare ble brutt av plasket fra årene, var liksom ikke av denne verden. Vi følte alle at dette var tiden til å tenke, og ikke til å snakke. Ingen av oss vil noensinne glemme denne skjønne natt.

Nu da Lodalskåpa var beseiret, ble Ecroyd og jeg, efter en tur oppover Melkevollsbreen, fristet til å utforske breen og dens ukjente avkroker der oppe i sneen. Det eneste rare var at ingen var kommet oss i forkjøpet. Lars, som fremdeles tørstet efter berømmelse, og som fikk løfte om å låne min hustrus isøks, hilste med fryd forslaget om at han skulle følge oss. Jeg tror at han med glede ville ha gått med oss uten betaling, hvis vi hadde vært knegne nok til det, for det hørtes som han var svært ivrig efter å kappes med sine forfedre om store bedrifter på sneviddene.

Onsdag 6. august listet vi oss ut av Olden i fint vær. På Rustøy fant vi Jens i arbeide med høyonna. Vi pekte på breen som blinket i solen, viste ham en hendig øks vi hadde tatt med til ham, og spurte om han ville gå dit opp for moro skyld. Han ble henrykt. Hvor helt anderledes de er, disse mannfolkene i Vest-Jostedal, enn mange av de såkalte fjellførere i Jotunheimen. Ville de ha gått dit opp, for moro skyld, for pengenes skyld, eller for noe annets skyld? Jeg vet godt at det er mange hederlige unntagelser, folk som ikke nøler med å drive reinjakt alene på Smørstabbreen, Memurubreen og andre breer.

Av geografiske – om ikke av andre – grunner burde mennene i Jostedalen være de beste fjellfolk i Norge, og det tror jeg også de er. De er faktisk født med anlegg for klatring. Vil de hilse på sine naboer like over fjellet, må de enten gå over breen eller gjøre en omvei på kanskje hundre miles.

Halvannen times rask marsj fra Rustøy førte oss til foten av breen, som i likhet med alle de istunger som slikker ned i den dype, vestre dal, så uhyggelig bratt ut og var full av groteske formasjoner.

Vi hadde tenkt å klatre vestsiden, opp til den store hule, og derefter over til motsatt side på noe som vi oppfattet som et lite platå mellem de to isfall i den nedre og smaleste del av breen. Snart fant vi ut at det ikke var en skygge av mulighet for å krysse isen som beregnet, og så trasket vi bortover til knausene i øst, det eneste sted som kunne gi adkomst. Først klatret vi på is, men ble snart tvunget over på fjellgrunn. Så ble det vanskeligheter, fordi granitten var blankpusset som sølvtøy. Slik bar det oppover, vekselvis på is og berg.

Efter en klatring på tre fire hundre fot nådde vi et romantisk sted på breen. I en grop, og nedfelt i en vase av krystallklar is, lå en stor deilig kulp, kanskje femti fot dyp, hvor alle nyanser av blått, farver som i sin fullkommenhet bare åpenbarer seg for fjellklatreren, var synlige i isen på forskjellige dybder og i kroker og revner av kulpen. Over oss, og klart avspeilet i vannet, sto skrøpelige tårn av is, som fantasien befolket med dverger, og som dannet en uoverstigelig barrière tvers over breen, en passende forgrunn til den snehvite verden fjernt der oppe. Like overfor oss stakk Middagsnibba sitt utilgjengelige stup langt inn i breen, og på vår side førte bratte terrasser i berget blikket langt bort til den evige sne. Under oss lå Oldendalen, fruktbar og smilende, med gule kornakre og sitt stille vann, innestengt i en verden av snekledde nuter.

Kanten av denne krystallkulp var akkurat stedet for en frokost, og utsynet her ville bli oss et kjært minne.

Efter en kraftig frokost, som vi koste oss lenge med, rev vi oss til slutt løs fra den deiligste lille kulp jeg noensinne har sett, og fortsatte oppover på fjellgrunn, men så nær isen som vi kunne komme. I starten hadde vi omtrent 60 fot med svært leit fjell. En liten renne med glatte rettvinklete sider, som besto av to lag berg, hadde oppstått ved at det ene lag for uminnelige tider siden var blitt spaltet fra det andre av frost i hele rennens lengde. Dette var den første av en rad med hammere og smårenner som var omtrent like bratte, og som var de eneste steder hvor selv en gjet kunne klyve opp. Ellers var det bare renskurte bergheller uten feste for hånd eller fot.

Lars var fører her, og han var flink. Ganske riktig trengte han titt et puff i baken, eller en øksehammer å stå på, men så trengte vi til gjengjeld et heis. I årevis hadde Lars vært den mann i Olden som måtte til når det gjaldt å berge en gjet som hadde gått seg bergfast. Han var faktisk den rette mann i alle vanskelige situasjoner til lands eller til vanns i disse trakter, og på det glatte berg her følte han seg riktig hjemme. Jeg tilstår ærlig at det var mer enn vi tre andre gjorde. Men så mestret vi da heller ikke ennu kunsten å klynge oss fast til glatt granitt med bryst og albuer, og bukte oss oppover som larver ved å trekke opp knær eller lår, klistre oss fast med disse, og så igjen løfte bryst og albuer.

Efter at vi hadde – jeg vil ikke bruke ordet *tapt,* for vi høstet megen kunnskap og erfaring, men *anvendt* lang tid på slikt arbeide, befant vi oss langt ovenfor det annet isfall og dets nifse tårn. Så oppsto spørsmålet: Skulle vi stige ned til breplatået og prøve å gå i siksak over til Middagsnibba? Eller skulle vi gå inn på breen litt høyere oppe, hvor det lå sne istedenfor is? Vi valgte det siste. Efter en morsom klatring ved siden av en foss kom vi til noe bratt sne som skrånet opp fra breen. Her sto vi ansikt til ansikt med et fint fjell, som er synlig fra Briksdal, men ikke fra Oldendal, og som ikke er blitt beæret med navn på amtskartet. Jeg foreslo at vi skulle

krysse det øvre bekken av breen og klatre fjellet, eller et annet fjell, fra baksiden. Både Lars og Jens gjorde innsigelser og sa at det var meget farlig og at der var sprekker. Men takket være en høyst rosverdig rivalisering som eksisterte mellem disse to, og den eventyrånd som behersket begge, overvant de snart sine betenkeligheter, skjønt de må ha synes at det var bort i veggene tåpelig å prøve å ta seg frem blant sprekker som kunne unngåes ved at vi klatret over knausene opp til snevidden ovenfor, og så fulgte den brede rygg.

Vi var nu nesten 5000 fot over fjorden og begynte å løpe, for det hellet litt utfor bakke. Ti minutter efter kom vi til noen dype sprekker med gode snebroer. Så begynte vi å stige og kom snart til flere brede tverrsprekker, som vi unngikk ved siksakvandring og en og annen snebro. En gang ble Jens nesten borte i en smal sprekk, men han var fornuftig nok til å hive seg fremover og havnet på sneen. Jeg var glad for at han falt nedi, for erfaringens skyld. En stund efter kom vi til en grop med evig sne og digre sprekker på begge sider. Vårt mål var beskyttet av et nettverk av slike sprekker, og uovervinnelig fra denne kant.

Halvannen time efter at vi forlot fjellgrunnen var alle bekymringer borte. Atter en gang sto vi på den bølgende snevidde. Jeg er nesten sikker på at det ikke finnes noe annet sted på Jostedalsbreen, og antagelig ikke i hele Europa, hvor linjer og kurver er så grasiøse og feilfrie som her i senkningen ovenfor Melkevollsbreen.

Vår hensikt var å komme frem til et eller annet punkt hvor vi i fugleperspektiv kunne få et gløtt ned i Stardalen og dens to sidedaler. Efter en halv times trasking på god sne i S.S.V.-retning dukket det opp noen knauser foran oss, som vi mente å kunne nå på femten minutter. Da tiden var ute, så det ut som vi var like langt fra dem som før. Omsider nådde vi klippeøen 17.30, og vårt strev ble lønnet med en herlig utsikt, selv om vi ikke var kommet langt nok til å se traktene i Sogn, mot øst.

Under oss så vi ville breer og stup, og langt borte Fonndalens solløse setre. Av Stardalen så vi bare noen fjelltopper. Fjernt i vest, over den vinterlige Gjegnalund, sto Hornelen, i blå dis, men ikke til å ta feil av. Og nesten tre norske mil borte ruvet en skjønn nut opp av sneen, Lodalskåpa. Ved synet av den følte Jens seg beåndet, og diktet noen poetiske linjer med religiøs tendens, som ble lagt igjen i den varde vi reiste. Da denne lille nut ikke ligger ved alfarvei og der ikke fantes tegn til oppsatte eller veltede stener, gikk vi ut fra at ingen hadde vært her før. Lars døpte den Onsdagsnibba. Den stenete mark var nesten dekket av vakre fjellblomster.

Nu syntes vi at vi fortjente en times rast. Vi pustet ut og fikk oss et herlig solbad. Så satte vi kursen mot det fjell som hadde fristet oss tidligere på dagen. Efter femogtyve minutters hurtig marsj nådde vi urene ved foten av fjellet, og snart efter sto vi på toppen, som bare består av digre løse stenblokker. Dette hittil ukjente fjell er nu vel kjent i Olden som Larsnibba. Høyden er ca. 6500 fot, og fra toppen av stupene der oppe er det fin utsikt til Melkevollsbreen. Vi reiste vår varde og dro hurtig videre på vestsiden av Larsnibba for å gå ned via Oldenskaret.

Lars hadde brukt øynene og ørene godt om morgenen, da jeg var fører blant sprekkene, og han var en lærenem elev. Foran oss lå et helt nettverk av sprekker øverst på den vestlige gren av Melkevollsbreen, som fører opp mellem Middagsnibba og Larsnibba. Den korteste vei for oss gikk over sprekkene, men vi kunne ha omgått dem ved å holde høyere opp til venstre. Jeg pekte ut retningen for Lars og ba ham føre oss. Han tok villig ledelsen og snodde seg klokt frem mellem sprekkene.

Efter å ha rundet dette brebekken kom vi til det sydvestlige fremspring av Middagsnibba, som tok seg godt ut herfra. Skjønt klokken var 18, kunne vi ikke motstå den nye fristelse. Vi tok tauet av og lot økser og ryggsekker stå igjen. En klatring på 455 fot over mosgrodde kampestener og blant vakre

fjellvekster, som her sto i fred for gjetene, sikret oss den tredje jomfruelige topp. Hele dalen, med vannet og fjorden, lå utstrakt foran oss. Jens pekte stolt på en liten brun flekk ved fjorden. Det var hans forfedres hjem. Utsynet var betagende men tiden ubønnhørlig, og med ulyst brøt vi opp.

En springmarsj og litt klyving førte oss ned til øksene og breen. Herfra gikk det en lang innhul helling ned til det såkalte Oldenskar. Hellet var bratt, men uten sprekker. Det var nettopp et slikt sted som fjellklatrere elsker når de er på hjemvei, og Ecroyd og jeg frydet oss. Sneen var akkurat passe, løs nok til å være sikker og fast nok til en sklitur.

Lars gikk først, så Jens, og derefter Ecroyd, mens jeg som overguide var sistemann. Det gikk lystig nok i førstningen, men så begynte Jens å flakse og gjøre noen kollbøtter. Likevel kom vi adskillige hundre fot nedover på få minutter. Nesten helt nederst stakk det opp noen knauser av grunnfjellet, men mellem dem så det ut som om et smalt bånd av sne gikk over i en ny bred sneskråning og ned til selve dalen. Under hammerene til Middagsnibba, men ovenfor de knauser jeg har nevnt, tok en liten forgrening av sne av til høyre. Også den så ut til å gi løfte om en sklitur, til en lavere del av Oldenskaret. Lars foreslo at vi skulle ta den veien, selv hadde jeg festet meg ved snebåndet. I et svakt øyeblikk ga jeg efter, for Lars hadde vært flink som fører ovenfor.

Vi måtte nu gå på skrå og kom svært lite nedover de første 150 meter. Vi gikk ytterst forsiktig, med stramt tau, da Lars uten varsel gikk overende, rauste utfor med god fart og rev Jens med seg. Ingen av dem brukte øksen. Instinktivt gravet Ecroyd og jeg føtter og økser godt fast i sneen, og da også vi efter tur mistet fotfestet, snudde vi oss i fallet og bremset med albuene. Smått om senn stoppet vi de andre like ovenfor knausene. Uten isøkser og aktsomhet kunne det ha endt med katastrofe. Det som skjedde var en god lærepenge for Lars og Jens, som dengang bokstavelig talt var likeså hjelpeløse som hester som henger i løse luften i en skibskran for å bli

firt ned i en småbåt. Hvis Lars hadde vært like nedenfor oss da han falt, kunne vi straks ha stoppet ham, men han var nesten i samme høyde som oss, og det var noe helt annet.

Lars var stemt for å følge samme rute nedover, men jeg sa plent nei. Vi klatret opp igjen, slet oss over noen runde knatter av islagt berg, og kom til et sted hvor et langt hopp ville føre oss over til det nedre snehell. Foran meg lå en storartet og ufarlig sklie. Jeg smøg tauet av meg, gjorde spranget, og fikk alle tiders festligste sklitur. De andre trodde antagelig jeg var blitt forhekset, eller noe lignende. I hvert fall fikk jeg en god rast mens jeg ventet på dem nedenfor.

Og så turen ned i dalen. Kravling gjennem bjerkekratt som vokste vannrett ut fra en bratt bergvegg, et og annet fall i en enerbusk, eller et rutsj på vått mosgrodd berg ned i et vannhull. Så i småtrav gjennem stygge urer hvor alle slags listige feller spente ben under oss. Alt dette kan saktens være en god lekse i tålmodighet, men jeg foretrekker å greie meg uten. Hvis Turistforeningen ville vie denne helling større oppmerksomhet, kunne de fleste fotgjengere som besøker Olden, her få en morsom rute over Oldenskaret.

Da vi nådde den første bebyggelse, ydet Ecroyd og jeg melken full rettferdighet, mens Lars og Jens overfor sine undrende venner lettet sine hjerter med storartede beskrivelser av sine bedrifter. Efter at vi hadde anbragt Jens i familiens skjød – og mens han ennu sto og pekte opp på Middagsnibba – dro vi andre videre til Olden, som vi nådde ved ett-tiden, gode og trette.

Den som tror at all god ny klatring omkring Olden er forbi, tar storlig feil. Det meste av fløten er nok skummet, men der er ennu adskillig igjen før man kommer til melken, og slik vil det være i mange år fremover. Lars og jeg var klar over at en fjellklatringens æra sto for døren, og vi erkjente begge nødvendigheten av å ha broddesko og isøkser. Lars laget seg faktisk en øks noen få måneder efter.

12.

EN FIRE DAGERS VANDRING FRA FJÆRLAND MED UTFORSKING AV AUSTERDALSBREEN

"And idle gleams will come and go,
But still the clouds remain;
The clouds themselves are children of the Sun."

TENNYSON

Nesten alle som har besøkt Sognefjorden, er blitt slått av Balholms skjønnhet. Mange har lest Frithjofs saga, som er henlagt til dette sted og forskjellige nes og bukter i omegnen. Kong Beles gravhaug er også velkjent. For meg har Balholm en særskilt interesse, – som porten til Fjærland og dets mektige breer.

Ifølge geologer er nutidens breer de rene lilleputtbreer sammenlignet med gamle dagers. Noen få miles øst for Balholm har man målt det største dyp i Sognefjorden – 660 favner. De nærliggende fjell er over 4000 fot høye. Hvis fjorden ble tørrlagt, ville bergveggene derfor være 8000 fot høye. Folk som har studert glaciologi på Grønland, mener at denne enorme bergkløft er gravet ut av fordums breer, en teori som har fått adskillig tilslutning. Men der er også mange som, i likhet med meg, snarere har betraktet breene som et bevarende enn som et nedbrytende element, og som lengter efter å få høre andre løsninger på dette store problem.

Da jeg første gang besøkte Fjærland, ble et dampskipsanløp hver 14de dag ansett som tilstrekkelig forbindelse med utenverdenen. Så sent som i 1889 ga det lille hus hvor Mikkel Mundal drev sin handel, rikelig plass for det fåtall av turister som fant det umaken verd å overnatte og glede seg over noe av den skjønneste natur i Sogn. Mellem årene 1889 og 1894

fant store forandringer sted, og bygging av et stort nydelig hotell har bevist at tilbud kan skape efterspørsel. I de 14 dager vår familie bodde på Mundals hotell i 1894, var dette veldrevne sted for det meste fullt belagt og har siden vært det i feriemånedene.

På den tid hadde flere notable breekspedisjoner alt gått av stabelen. Den viktigste ble foretatt av Annæus Øyen og to fjellførere i 1893. Disse tre hardhauser krysset sneviddene fra Suphelledal til Olden, en slitsom vandring på 26 timer. Året efter deltok Øyen i den ulykksalige Wellmann-ekspedisjon i Ishavet, og ble efterlatt alene på Danskeøen. Fonndalsskaret, som hadde beseiret oss i 1889, var med letthet blitt krysset, og Mikkel Mundal hadde efter mitt forslag gått over breene øverst i Mundal, men han gikk ikke ned i Grøndalen.

Det ufullstendige kart som var bilag til min beretning i Årboken for 1890, viser, så langt det den gang kunne bringes på det rene, alle de overganger av eldre og nyere dato som var gjort på Jostedalsbreen. I 1894 viste jeg Mundal og den modige klatrer Bing fra Bergen den eneste store hvite flekk på kartet. Jeg behøver neppe å si at flekken var Austerdalsbreen.

Da jeg i 1890 fikk se korrekturen til kartet, ble jeg ganske forskrekket over hvor innsmigrende denne eneste ubetrådte bre likefrem tigget om å bli besteget av klatrere som var sultne på eventyr. Helt siden 1881, da Vigdal og jeg for første gang traverserte den lange nabobre, Tunsbergdalsbreen, hadde jeg hatt Austerdalsbreen i tankene. I 1889 startet jeg med tre venner fra Stardalen i den hensikt å foreta nedstigning via denne bre, men det mislyktes. Vi måtte nøye oss med synet ovenfra av de nifse nordvegger og to av de tre bibreer som nærer havet av is nedenunder.

Mikkel er en av dem som kan flamme opp i en begeistring som smitter. Han ble henrykt da jeg en dag spurte om han ville delta i en fire dagers utflukt, som blant annet skulle ta sikte på utforsking av Austerdalsbreen.

Fredag 10de august dro vi avsted. Selskapet besto av min nevø Cyril Todd, Mikkel og meg. Vårt første pass, en eldgammel ferdesvei mellem Veitastrond og Fjærland – Veitastrondskaret eller Skarbakken – er synlig fra hotellet, og sett herfra virker den meget innbydende. Den går gjennem et dypt V-formet skar øverst i Suphelledalen.

Vi nådde Nyseter efter en herlig vandring på 8½ time. Den trivelige pike som hadde tatt så godt imot oss fem år tidligere, var ikke der, men en yngre søster hadde overtatt stellet, og da vi ba om å få overnatte, så det ut som om hun ble fælen over å skulle påta seg et slikt ansvar. Men Mikkel, som er diplomat, glattet fort ut hennes betenkeligheter, og sammen med en pike fra et annet sel gjorde hun opp varme på peisen og fikk kjelen til å koke.

Blant den proviant som Mikkel ikke bare hadde fremskaffet til vår fire dagers tur, men også båret, var en stor suppedåse, som vi nu satte vårt håp til. Neste dag skulle vi utforske nye trakter hvor ingen menneskefot hadde trådt, de mest gåtefulle avkroker i den store isverden. For alt hva vi visste kunne vi møte en forsinket drage, en drage av det slaget som er avbildet i en gammel reisebeskrivelse fra Alpene. Selv den tohalete variant kunne bli en lei motstander, hvis han skulle gå til angrep mens vi var i ferd med å krysse en vanskelig sprekk. Eller enda verre: et troll kunne sperre veien for oss. Vi måtte være omtenksomme og legge godt i oss med mat. Suppen ville få motet til å lue og gi marg i knoklene. Det sto klart for oss at alt avhang av suppen. Mikkel stakk behendig hull i dåsens lokk med hermetikkåpneren. Så hørte vi et gisp, et sukk som fra en sjel i pine, en uhyggelig susing. Hva var det for noe? Hvor kom det fra, og hvorfor? Vi satt anspent og holdt pusten, og så oss om efter øksene. Men hva kunne en øks utrette mot et gjenferd i Langedal? Vi prøvet å manne oss opp, men vi var svært sultne, og – du syn og mirakel! Stønningen kom fra dåsen!

Todd og jeg stirret engstelig på dåsen, og så hørte vi et nytt

fortvilet sukk. Denne gang var ingen feiltagelse mulig, – det kom fra Mikkel. Han tømte væsken ut. Den var olivengrønn, og da visste vi at hvis vi skulle slåss med dragen, måtte det bli uten suppens hjelp. Vi trøstet Mikkel, for dåsen voldte ham stor sorg. Men vi hadde nok av annen mat.

Todd og jeg gikk for å sove i et annet sel. Nesten hele natten førte vi krig, ikke mot drager men lopper, som var innstillet på å fortære oss. Ordet «loppe» ble av fordums vikinger innført til Nord-England, og uttrykket «as cobby as a lop» kan ennu høres i våre daler.

Neste morgen ved totiden tørnet vi ut, og ble møtt av iskold vind. Flere ganger ristet vi forgjeves klærne for å bli kvitt våre plageånder. Mens Mikkel og pikene laget en utsøkt god frokost, tok Todd i halvlyset et fotografi, som ble vellykket. Fjellene og de fjerne breer lå med et lett tåkeslør, men vi hadde all grunn til å vente en fin dag.

Efter tre miles i flatt lende, dels gjennem ødemark som tidligere hadde vært dekket av is, og hvor det nu sporadisk vokste fjellsmelle, fjellarve og lintorskemunn, nådde vi ved femtiden snuten av Austerdalsbreen. Elven som tømte breen, rant ut av en fin ishule i en blå isvegg, otti fot høy.

Vi kunne lett ha gått et drøyt stykke langsmed breens sydskråning over gammel skredsne, men vi ønsket en mer sportsmessig rute og ville gjerne komme over på nordsiden, eller den konvekse side, da vi der ville få bedre utsikt. Altså gikk vi løs på isen. Vi fant en beleilig isstripe og hugget en trapp i den, og ved hjelp av Mummery-brodder, som vi alle sammen brukte, og som sparte oss for megen trinnhugging, krysset vi på skrå over til venstre side. Breen er en mile bred, omtrent det samme som dens langlemmete nabo Tunsberg-dalsbreen. Men denne består av en eneste rett elv av is, ni miles lang uten et eneste isfall, mens Austerdalsbreen, som er adskillig kortere, danner en nydelig kurve, som gjør at toppen av breen er skjult når man står ved foten. Takket være

denne kurve var det mulig å fortsette den utforsking av den praktfulle natur som vi hadde begynt i 1889. Det var praktisk talt *terra incognita,* helt ukjent for kartleggerne.

Efter en times vandring på isen møtte vi en labyrint av sprekker, som tvang oss over på noe skredsne på nordsiden. Her tok vi oss fort frem og nådde det store platå øverst på hovedbreen. Efterhvert som vi steg, ble naturen mer storslått, – litt efter litt, i motsetning til på Tunsbergdalsbreen, hvor man allerede ved foten av breen har overblikk over de øverste snevidder, hele ni miles borte.

Det øverste av Austerdalsbreen er en flott vifteformet botn. Den næres av tre store bibreer, – veldige isfall som tapper snevidden innenfor. Den sydlige arm, som jeg kalte «Godthåpsbreen», tapper det høye snebekken hvor vi hadde tenkt å foreta en nedstigning i 1889. Heldigvis ble det med tanken. Tidlig på året er det sikkert mulig å komme ned her, men sjelden i august. Det nederste isfall er antagelig 1200 fot høyt. Den midtre bibre, Mikkelsbre, er en ubestigelig isfoss, 3000 fot høy. Den nordlige arm er den villeste, og den er sterkt innsnevret av et fremspring av den digre nordvegg, et nesten loddrett stup på over 300 fot. Denne innsnevring får isen på venstre side til å gjøre et besynderlig velt, som en kjempebølge som skal til å bryte.

Et merkelig trekk ved hammeren er at det i veggen på den er en lang og bred hylle, bare denne ene, som fører slakt nedover fra snevidden og til slutt blir totalt borte i berget, omtrent 1500 fot over den store bre. Det er akkurat en slik hylle som kunne friste en gruppe klatrere. Først ville det gå lekende lett nedover, og så, nesten uten varsel, ville de være ved veis ende. I 1889 så jeg litt av denne hyllen på lang avstand, laget en skisse av den, og besluttet å prøve å nå den nedenfra. Et forfengelig håp.

Vi beveget oss svært stillferdig for ikke å vekke en eller annen slumrende drage, men det nyttet ikke. Aldri så snart hadde vi satt foten på isplatået, så hørte vi en fryktelig dur

under toppen på nordbreen. Det var tydelig at en drage holdt til der oppe. Han var sint også, og selv om han ikke blåste flammer på oss, veltet han hundrer av tonn med is i retning av oss og ga fra seg noen kraftige brøl. Da vi ble klar over at han var lenket og ikke kunne nå oss, lo vi ham ut og hånte ham som Ulysses i fordums dager gjorde med Polyphemus. Dette gjorde dragen enda sintere, og skredene ble tyngre og hyppigere. Vi kalte breen Hymirsbre. Måtte uhyret lenge leve og herske der!

Vi hadde en stund innsett at den eneste sannsynlige adkomst til snevidden måtte være å klatre fremspringet syd for Mikkelsbre, men vi var slett ikke sikre på at det var mulig. Vi begynte å gå i den retning. Hovedbreen var meget interessant. Alle de karakteristiske brefenomener var representert, – istavler som sto mer eller mindre på skrå mot syd, sandkjegler, overflatebekker og isgroper som lignet jettegryter. Det var to midtre morener, og omkring femogtyve klart avgrensede striper med sand og jord. Alle morener, både i midten og på sidene, var større enn vanlig på norske breer.

Nær foten av fremspringet kom vi inn på hårdpakket skredsne. Her var sprekkene brede og dype, men vi greide å ta oss frem i siksak til det ene av de to svake steder som vi kunne øyne i veggen på fremspringet. Her fant vi den vanlige revne, og her tok vi, merkelig nok for første gang, tauet på. Det var påkrevet, for vi måtte krysse en lang og smal snebro over tåkete, avgrunnsblå dyp.

Klokken 7.45 satte vi foten på stengrunn. Det var ikke bare moro her. Lendet besto av steile heller av glimmerholdig skifer, som lå klare til å rause ned ved den minste berøring. Her måtte det vises stor forsiktighet. Vi kløv eller krabbet oppover på alle fire, og det var ikke så få biter av sten og løst fjell som gled ut under oss og forsvant i gapet på revnen. Såsnart vi fant et sted hvor vi kunne legge oss trygt ned, spiste vi frokost. Å spise i sittende stilling var risikabelt.

Like ovenfor oss sto en lang bergvegg. Den var bare tyve

til tredve fot høy, men overalt loddrett, eller med overheng. Noen steder var den full av sprekker, som ville ha vært lette og bekvemme å klatre i hvis fjellet hadde vært gneis eller granitt. Vi var i villrede om hva vi skulle gjøre. Det kunne selvsagt ikke bli tale om å la seg stoppe av en smule bergvegg.

Det ble foreslått å prøve en grunn renne med en mosgrodd skorsten på omkring tredve fot. Men for å nå foten av skorstenen måtte vi krype over et leit svaberg med vannsikkel. Mikkel pekte i motsatt retning, mot en mørk krok, og sa at han mente han kunne komme opp «der etsteds». Da vi ikke hadde fordommer av noen art, bifalt Todd og jeg denne plan, skjønt vi ikke hadde det fjerneste begrep om hva det var som lokket ham dit opp.

Mikkel eier i høy grad den lykkelige evne å kunne inngyde kameratene tillit, og nu fulgte vi ham uten å nøle. En fører vet alltid om hans ledsagere stoler på ham, og når han føler at de har tillit til hans førerskap, blir hans egne evner større, og hans dømmekraft skjerpes. Men hvis han hører undertrykt eller høylydt knurring, eller på annet vis merker at han ikke har de andres tillit, forderver dette i tilsvarende grad hans evner og dømmekraft. Jeg har rik erfaring om begge deler, og det samme har sikkert alle som har fungert som førere under fjellklatring.

Vi beveget oss ytterst forsiktig omtrent 300 fot bortover den upålitelige fjellside. Den skrånet nedover mot revnen i en vinkel på 50°, og et fall var ikke til å tenke på. Vi klorte oss fast på løst skiferberg med føtter, hender, lår og albuer. Vi holdt fast i røttene på stjernesildre, i tauaktige røtter på rosenrot, mose, fjellsyre og andre vannelskende vekster, som grodde i overflod på det usikre underlag ved foten av veggen. Med tid og stunder nærmet vi oss kroken. Her fant vi en skråsprekk, omtrent ti tommer bred og seks tommer dyp, som åpenbart førte til en flat hylle femten fot oppe i fjellveggen. Hyllen skrånet svakt oppover og endte i et hull, og gjennem hullet så vi blå himmel. Over hyllen raget det frem truende

stenblokker, men det var bare femten fot som skulle klatres.

Mikkel, hvis valgsprog var «Med makt, – ikke med ord», la straks i vei, med ordene «hold godt fast». Vi lovet det, men jeg tviler på at vi kunne ha holdt så meget som en skillingsbolle. Vår helt klemte seg inn i sprekken, ormet seg langsomt og forsiktig oppover som en larve, og nådde hyllen uten å løsne en sten. Så plantet han seg trygt i en liten grop, og ba oss komme. Todd gikk opp i gropen til ham, så buktet larven seg videre oppover gjennem den lille tunnel, og dermed var det gjort. Han sto nu på god feilfri gneis. Derefter ble kamera, ryggsekker og min egen person heist opp. Mikkel var vant til slike steder, vi var ikke. Jeg tror man kunne kvalifisere seg for den slags arbeide ved å klyve to timer daglig i en måned i en haug med oppsmuldrede skiferheller i et nedlagt skiferbrudd. Men et slikt eksperiment overlater jeg til forfattere av en fremtidig lærebok i klatring.

Fremspringet var dekket med et teppe av vakre fjellblomster og skrånet svakt og pent oppover. Klokken 10.45 nådde vi toppen, omtrent 5800 fot over havet, og her fant vi til vår forbauselse en varde med en stor klump hvit kvarts på toppen. Og i nærheten så vi friske fotspor.

«Bjørnespor,» sa Mikkel og jeg samtidig.

«De ligner svært på menneskespor,» sa Todd i sin uvitenhet.

«Intet menneske har vært her,» kom det fra de sakkyndige.

Men efter å ha fulgt sporene noen hundre fot opp på en snekuppel høyere oppe på breen, så vi at de førte til et hull i en sprekk som var dekket av sne.

«Er bjørnen falt i sprekken?» spurte jeg Mikkel.

«Å nei, bjørnen akter seg nok. Det må ha vært en mann.»

Det var riktig nok – bjørnen ville være for lur til å dumpe i et hull. Det måtte altså ha vært et menneske.

Todd hadde gjettet riktig. Noen dager før hadde jeg truffet Bing i Fjærland, og snakket med ham om Austerdalsbreen og andre utspring av Jostedalsbreen. Delvis som følge av dette

hadde han krysset Lundaskaret, og med assistanse av Daniel Sygnesand hadde han, heldigvis uten uhell, klatret via en stygg renne og en bratt istunge direkte opp til snevidden fra det øverste av Lundadal. Denne bedrift burde aldri gjentas. Så krysset de viddene og ble overfalt av nattemørke på toppen av dette fremspring, som de var heldige nok til å finne, for det er det eneste sted hvor det er mulig å komme ned i Austerdalen. De reiste varden noen timer før vi kom, og gikk ned på siden av fremspringet ovenfor Godthåpsbreen, samtidig med at vi gikk opp på enden av det. De fulgte høyre kant av den store bre, og vi gikk på venstre side. Skjønt hvert lag så spor efter det andre, møttes vi ikke før tre dager senere.

Slik gikk det til at Bing og Daniel ved et merkelig sammentreff deler med oss æren for å ha utforsket for første gang Austerdalsbreens festningsverker. Jeg var kort efter så heldig å få anledning til å lykkønske den tapre bergensklatrer med hans hell på denne og flere andre berømmelige ekspedisjoner, som han var fører av.

Vi trasket bedagelig videre på fin fast sne, men kom snart inn i tynn tåke, som ofte følger med nordlig vind. Nu kunne vi ikke se annet enn skyggen av tre høyder som ikke er avmerket på kartet, og som jeg gjerne ville bestemme og om mulig fotografere. Disse høyder fortoner seg fra sydsiden antagelig bare som bergvegger, ellers ville jeg ha lagt merke til dem på tidligere turer da jeg traverserte viddene i nord og vest. Alt var forgjeves. Jeg kunne ikke engang få laget en så god skisse av skyggene som jeg gjorde i 1889. Et irriterende trekk ved tåken var at den var så tynn at vi kunne se blå himmel gjennem den.

Vår rute, som var planlagt fem år i forveien, gikk gjennem en grunn snedal som skråner nesten umerkelig fra vannskillet, omtrent to miles ned mot det øverste av Mikkelsbreen, som den er opphav til. Det er vanskelig å forestille seg en større forandring enn overgangen fra den rene, nesten plettfrie, sneflate til det kaotiske isfall nedenfor.

Mikkel var fører og utfoldet en slett ikke uvanlig tendens til alltid å svinge til venstre. Som sistemann i tauet kunne jeg lett konstatere den minste avvikelse fra den rette kurs. Utallige ganger måtte jeg rope «til høyre», og Mikkels ufravikelige freidige svar var «ja vel». Så endret han kursen, men et øyeblikk efter var det like galt.

To timer senere var tåken tettere enn noensinne, og jeg speidet forgjeves efter Onsdagsnibba, som jeg to ganger hadde besteget, og som nu burde være synlig. Vi hadde passert vannskillet, og gikk langsomt nedover. Skjønt jeg var nesten sikker på at vi ennu ikke var kommet langt nok vestover, beordret jeg kursen omlagt til nordvest, for å unngå enhver mulighet for nedstigning i retning av Oldenskaret. Naturligvis gjorde vi for meget av det og kom frem til fjellgrunn øverst på Briksdalsbreen, et skrekkelig isfall, istedenfor til Melkevollsbreen. Først efter at vi hadde tatt oss et par hundre fot nedover, oppdaget vi vår villfarelse. Her var sikten god, og jeg drog kjensel på fjelldalen Briksdal langt under oss. Til slutt fulgte vi en rute som jeg sammen med tre andre hadde tatt i 1884, i høyre kant av Melkevollsbreen, og ved 19-tiden nådde vi i rusk og regn Oldendalen og tok inn på gården Briksdal, hvor vi overnattet og hadde det hyggelig.

En eventyrlig dag var slutt. En ny overgang på Jostedalsbreen, kanskje den mektigste og mest maleriske av alle, var blitt fullført, og vi var glade og vel tilfredse. Ganske visst hadde vi ikke hatt virkelig store vanskeligheter på breene, men det er ikke alltid slik. Den høye snedal vi traverserte så lettvint, er somme tider full av gapende sprekker.

Vi fikk en munter kveld, og var naturligvis vel nøyd med verden i almindelighet og oss selv i særdeleshet. Det var Todds første breovergang, og den beste ekspedisjon Mikkel hadde vært med på. Jeg tror de hadde hygget seg like meget som jeg, og det sier ikke så lite.

To dager av den planlagte fire dagers tur var nu gått. Den

tredje, som heldigvis ble kort, tilbragte vi på behagelig vis med å krysse Oldenskaret, et pass som sikkert med tiden vil bli populært blant fotgjengere. Vi gikk i ro og mak, og brukte otte timer på veien til Aamot. Vi kunne lett ha greid det på fem.

Gamle venner ønsket oss hjertelig velkommen. Tolleifs sønn var nu eier av gården, og sammen med sin kvikke og dyktige hustru hadde han modernisert huset betraktelig.

Mens vi diskuterte planene for morgendagen, kom det en kraftig regnbyge, og jeg begynte å tvile på om det var klokt å dra gjennem Fossheimdalen, som opprinnelig tenkt. Jeg foreslo derfor for Mikkel at vi istedet skulle krysse Fonndalsskaret. Men nei, det ville han ikke vite noe av. Det hadde vært gjort tidligere og smakte ikke av eventyr. Mikkel ble nesten fornærmet over mitt forslag.

Vårt vert sa seg villig til å skysse oss neste morgen til Fossheim. Vi var oppe ved tretiden, men da hesten var i fjellet og måtte hentes, fôres og skos, kom vi ikke avsted før ved femtiden. Kjøreturen på elleve miles var deilig, og utsynet til skoddelagte fjell med klar himmel over, spådde en fin dag. Turen til Fossheim tok to timer. Fossen, som har gitt gården navn, er pen, men det eneste pene ved dalen ovenfor er navnet. Der er flere setre, men det vi husker best er myrene, multene, og de hærskarer av stridslystne lemen som hilste oss med illsint piping hver gang vi gikk forbi dem på et par meters avstand.

Øverst i dalen fikk vi en bratt oppstigning på omkring tusen fot til et lite platå. Her oppe, i en mørk, solløs botn under truende stup, fant vi et tjern hvor det fløt mange isflak. Det var noe nifst ved dette sted, og vi var glade for at vi hadde lunchet før vi kom dit. Jeg foreslo at vi skulle gå over toppen av en fjellpukkel som heter Bjørga, men den romantiske Mikkel antydet at det ville være meget morsommere å gå langs kanten av skrentene på nordsiden av Kjøsnesfjorden og Lundadal. Dette ble vedtatt, og vi fikk en av de

mest interessante turer jeg har hatt. I lang tid gikk vi på den brede rygg av disse imponerende høyder, og så fire, fem tusen fot ned på det blågrønne vann i denne trolske arm av Jølstervann. Vi kunne nesten ha kastet en sten i vannet, og dagen var solblank.

Vi møtte ingen vanskeligheter, men gikk over tre fjelltopper, hvor vi reiste små varder. Midt på den store snevidde, under nedstigningen fra Bjørga, møtte vi et filosoferende lemen som ble svært sint på oss da vi stoppet det på dets ensomme vandring.

Så klatret vi en stenet høyde, som totalt skiller breene på Bjørga fra den egentlige Jostedalsbre. Her oppdaget vi at det vestligste punkt av Jostedalsbreen er ved en liten kløft like ovenfor, og rett syd for, den lille Bevringdal. Dette vestligste punkt er i enden av en smal brearm som den store Jostedalsbre skyver frem over det øverste av Lundadal, og det var her Bing og hans ledsager hadde gått opp tre dager før.

Turen over snekuplene til den nye sti som fører opp til Lundaskaret, var enkel og grei, for sikten var god, og ved syttentiden tok vi tauet av. Snart var vi blant travle turister nede i Bøyumsdal.

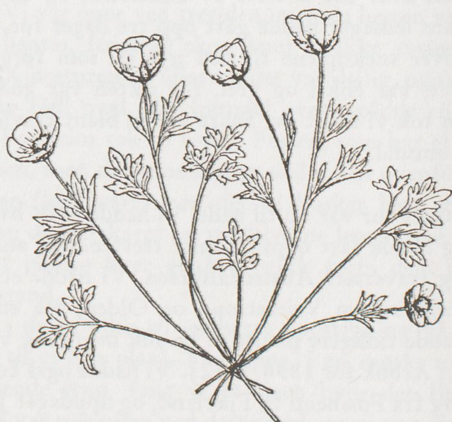
Vår fire dagers tur var nu til ende. Vi hadde nydt hver eneste dag, og jeg hadde fått oppfylt mitt trettenårige ønske om å utforske og traversere Austerdalsbreen. Vi hadde etablert en ny overgang mellem Veitastrond og Olden, via et brepass. Men jeg hadde tidligere påvist at en slik overgang var mulig (D.N.T.F.s Årbok for 1890, s. 32). Vi hadde også fullført en ny overgang fra Fossheim til Fjærland, og oppdaget Jostedalsbreens virkelige grense mot vest. Sant å si var vi vel fornøyd med det vi hadde oppnådd, og for noen dager henga vi oss til sportsfiskets gleder.

Aldri har en fører fått bedre støtte av sine følgesvenner enn jeg. Mikkel elsker fjellet, hans evne til begeistring er grenseløs, og han har i fullt monn sin rases gode egenskaper. Det

var en ære for meg å være leder av en ekspedisjon med Mikkel som deltager. Han lot butikken ligge, – og hotellet, som han driver sammen med Dale. Det var fra hans side et stort personlig offer, og han ville ikke høre om noen slags godtgjørelse for sine ydelser. Gang på gang fremholdt han at den moro han hadde hatt var rikelig lønn, og det var bare med største vanskelighet at jeg til slutt fikk overtalt ham til å ta imot noe som helst.

Det var Todds første felttog. Han gikk så godt som noen, og jeg tror han hygget seg hele tiden. Når sant skal sies, ble jeg bortskjemt av mine to kamerater. De gjorde alt arbeidet, og lot meg ha all moroen.

Farvel Mikkel, og på gjensyn! Jeg håper at vi ofte skal komme til å reise sammen igjen.

13.

TRE DAGER PÅ SKAGASTØLSTINDENE

«........
den sama vind den heite panna svalar,
og gullet ligg på snjo, som fyrr det låg.»

A. O. VINJE

Hva som angår overskriften på dette kapitel, er det kanskje riktig straks å si, at de «tre dager» ikke var tre dager på rad. På ingen måte. Det var rett og slett tre forskjellige ekspedisjoner til visse deler av Skagastølsmassivet.

I dette område er der fem nuter, fire i rad og rekke, og en femte – den største – hvis akse i grunnflaten nesten danner en rett vinkel med kameratenes, og som selv har fem små tinder, som merkelig nok står parallelt med rekken av de fire lavere nuter.

Efter endel vellykket klatring annetsteds greide vårt selskap å klemme seg inn i Ole Berges gjestgiveri på Turtagrø i juli 1900. Selskapet besto av frøken Therese Bertheau (den første kvinne på Skagastølstind), Howard Priestman, G. P. Baker og meg selv, med Elias Monsen Hågrenning som bærer. Navnet Turtagrø betyr stedet hvor det gror turt. Turten er en vakker vekst med blå blomster, som ligner litt på tyrihjelm, skjønt de ikke er nær beslektet botanisk. Stedet er blitt et berømt tilhold både for klatrere og for folk som er overanstrengt, eller av andre grunner trenger frisk luft i lungene. Der er to konkurrerende gjestgiverier, begge svært hyggelige, og begge drevet av festlige verter. Jeg har bodd begge steder.

For en morsom tid vi hadde på Turtagrø! Er det kjetteri å si at de «fridager» da vi dro på landtur var like gilde som

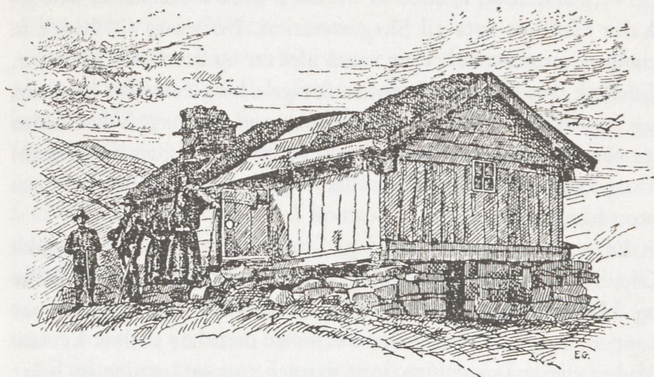
dem vi tilbragte i fjellet? Kanskje er det det, derfor sier jeg det ikke. Og tenk på dansen om kvelden, lekene, sangene, foredragene om fjellet og opplesningen. Alle var muntre, nordmenn, svensker og engelskmenn. Ai! Hør på seterjenten på Skagastølen, som lokker kuene hjem til melking. For noen fyldige toner og nydelige rytmer hun får ut av sitt lille horn! Nu er det midnatt, og vi vil gjerne avsted ved sekstiden. Bare én dans til. Hvordan kan man si nei når de som ber om det er så flinke til å danse? Jeg tenker på svundne dager, og kommer til at om det den gang var mer poesi på setrene, så er der nu mer mat og moro.

En skyet dag klatret vi Dyrhaugsnuten og fikk se en flott oppvisning av «Spøkelset». Dette høyst respektable gjenferd gjorde rare krumspring ovenfor Skagastølens tjern og bre, og tok seg av og til en dukkert i det kolde vann. Det ble fotografert, men jeg tviler på at det noen gang har latt seg fremkalle på plate. Vi gransket også V-skaret i profil, med henblikk på fremtiden. Vi fikk prektige skliturer, og skjønt været var nokså middels, hygget vi oss godt.

Jeg tror ikke jeg røper noen statshemmelighet når jeg sier at vår vert Ole Berge, som er en flink klatrer, ble svært glad da vi ba ham følge oss første godværsdag, for å bestige Skagastølstind og gå over Veslepiggen og Mellempiggen.

Ved femtiden den 28. juli dro vi avsted over duggvåte og blomsterstrødde moer, i svært bedagelig tempo, som det anstår seg foran en slitsom dag. På to timer nådde vi Skagastølsbreen. Det ødslige tjern hvor breen lar sine isblokker gå av stabelen, var bare delvis tilfrosset.

Klokken 7.20 nådde vi Skagastølshytten. Den har to rom, og er solid bygget av sten og sement. Taket hadde flere ganger blåst av, men nu var det forankret med ståltrosser festet til jernpåler, som er slått ned i grunnfjellet. En trehytte som var oppført av Sulheim, blåste overende i en storm, og noe av tømmeret er ennu synlig, innefrosset i isveggene i en stor bresprekk. Den Norske Turistforening ga et bidrag på to

SKAGASTØL

tusen kroner til oppførelse av det nuværende bygg. Hytten ligger på toppen av Skagastølsbandet. Ordet «band» betegner en forholdsvis bred åpning mellem to fjell. Er åpningen trang, kalles den et skar. Noe helt tilsvarende ord har vi ikke på engelsk, og vi tyr derfor ofte til det franske «col». Jeg foretrekker det norske «skar». Utsynet fra hytten er storartet. Det er sikkert et trekkfullt sted, som de av oss kan bevidne som var der i råkstorm med haglvær i 1889, før hytten ble oppført.

Utenom Skagastølstind, som ligger rett utenfor hyttedøren, er det her et dryss av fine ekspedisjoner å velge imellem: Styggedalsnuten over Sentraltind, – den ville overgang til det øverste av Maradalsbreen, som ble gjort i omvendt orden av Hall og aldri er blitt gjentatt, – den praktfulle østrygg av Søndre Dyrhaugstind, og bestigninger av Midt-Maradalstind, utført av et par engelskmenn og Ole Berge. Jeg kunne nevne mange flere, men det er bedre å gå dit selv enn å høre om dem.

Hytten er godt utstyrt med ulltepper og kjøkkenredskap, og ligger ca. 5800 fot o. h.

Ved ottetiden rykket vi ut for å klatre vestsiden, den såkalte Heftyes rute til Skagastølstind. En times tid hadde vi morsom men lett klyving i små kløfter og bratte bergknatter. En lang, bratt helle på tredve fot ga dårlig feste for hendene, og jeg var glad da Ole firte et tau ned til meg. Ved nitiden ga vi våre fotografer et kvarter. Været var strålende og berget varmt og tørt. Med nysne eller is på hellene må det her vises stor forsiktighet.

Efter rasten tok vi tauet på i to grupper. I den første gikk Ole, frøken Bertheau og jeg. I den andre Priestman, Baker og Hågrenning. To tredjedeler av høyden går vi bent mot toppen, som blir synlig snart efter at man har forlatt hytten. Midt i det massive tårn som danner toppen, er der en bratt renne, som ikke fins finere i Cumberland. Den ble klatret i 1899, og bød på underholdende avveksling, men ved å gå opp der, får man ikke med seg den mest spennende, omenn helt ufarlige, del av klatringen. Ole var villig til å gå hvilken som helst av de to veier, men jeg erklærte at jeg gjerne ville se den velkjente travers og «Heftyes renne».

Ole førte oss usvikelig sikkert gjennem en liten åpning i et forheng av fjell, ut på en uregelmessig hylle. Den fører noen fot nedover og er på sine steder nokså smal. Men der er en solid fjellknaus å hekte tauet fast på, og med normal forsiktighet er der ingen fare. I enden av hyllen er der en ny åpning, og her finner vi en liten plattform av det hyggelige slaget.

Nu har vi tid til å se oss om. Jeg har stått på mang en smal hylle i mang en bratt bergvegg, men aldri har jeg sett et stup som har virket så betagende. Ta en kikk over kanten. Vær ikke redd, de andre holder godt fast på deg. Se de sprekkene nede på Slingsbybreen, over to tusen fot like under deg. Her er ingen sidemorene. I sannhet ikke. Berget på denne side av Skagastølstind er bortimot uforgjengelig. Denne enorme loddrette vegg går rett til værs fra isen. Der er ingenting å hvile blikket på før det når breen. Men la oss komme videre.

Noen få skritt oppover, og rundt et lite fremspring, men

vi er ennu på smale hyller, nesten som fluer på en vegg, – og så kommer vi til «Heftyes renne».

Denne bratte skorsten begynner otte fot ovenfor hyllen, og er avhugget nedentil. Førstemann stiger fra en beleilig bergkrakk opp på skuldrene til en av de andre i selskapet og får lett tak i en bolt, som en eller annen kjekk kar har drevet inn i en revne i berget, nederst i skorstenen. Bolten gir et godt fotfeste, og nu er det lett å komme inn i skorstenen. Den er trang, men langtfra loddrett, og føreren må ikke være noen kløne. Han må vite å bruke rygg og knær, føtter og albuer, og hvis han har litt erfaring fra før, så desto bedre. Når én mann er oppe, kommer resten snart efter.

Så følger en travers til venstre, fremdeles på herlig smale hyller og i fast fjell. En ny bratt liten skorsten, og klokken 10.48 trykker jeg hjertelig frøken Bertheaus hånd på toppen av Skagastølstind.

Jeg vil ikke lage noen katalog over alt det vakre vi så i alle retninger, men nøyer meg med å si at den snehvite Folgefonn på sydsiden av Hardangerfjorden ikke var til å ta feil av, skjønt den var 120 miles borte.

Det var litt over fireogtyve år siden jeg hadde det hell å bestige toppen som førstemann, og det var festlig nu å være i følge med frøken Bertheau, som i 1894 sto som første kvinne der. Hun er den fødte klatrer, og elsker sine hjemlige fjell så høyt som de har krav på, og med det mener jeg svært meget.

Da vi gjerne ville gå over Veslepiggen og Mellempiggen, ble vi bare førti minutter på toppen. Vi hadde gjerne blitt der fire ganger så lenge. Klokken 11.28 brøt vi opp. Nu var jeg på kjente trakter og spent på å se hvor godt jeg husket ruten, i den utstrekning vi skulle følge den. Jeg var sist i tauet, og var innstillet på å få mitt arbeide godt utstukket for meg på nedveien.

Jo, – de tre småpiggene husket jeg tydelig, og likeså veien omtrent 400 fot nedover.

«Ole! Du er ikke på rett vei, du går for langt til venstre!»

«Nei. Det er riktig nok. Se, her er noen av de små vardene du selv har reist!»

«Jeg gikk ned her,» – jeg pekte på en kløft. «Men la oss se hvor du vil gå. Du er overguide. Sett i gang!»

Til min forbauselse førte han oss nedover gjennem en rekke bratte, grunne kløfter, og forbi noen små fremspring, en helt grei og endefrem rute. Klyvingen her krevet aktsomhet på grunn av løse stener, men den var snarere interessant enn vanskelig. Hele tiden hadde vi Turtagrø for våre øyne, og hvis en sten løsnet, falt den ned på Skagastølsbreen. Dette var nytt for meg. Alt gikk som det skulle. Det var en god rute, men de største vanskeligheter, som forrige gang hadde møtt meg ved begynnelsen av klatringen, ble totalt unngått. Vi kom frem til Mohns Skar fra nordveggen, istedenfor fra øst, som jeg hadde gjort.

Nye overraskelser ventet meg. Mohns Skar lignet en utstikkerbrygge eller et kystdike, med bratte, medtatte vegger på begge sider. Ved mitt første besøk var sneen på den bratte sydskråningen meget dypere, og en bølge av sne var åpenbart i ferd med å bryte over bryggen i form av en stor snegesims. Jeg måtte gå både under og over den for å kunne begynne klatringen. Lignende forhold rådet i 1878, da Petersen gikk opp. Nu hadde sneen skrumpet, og det er ikke sannsynlig at en ny bølge vil bryte over kaien på mange år fremover.

Mens jeg ventet på det andre laget, fikk jeg rik anledning til å studere fjellet nøyere. Til venstre så jeg det sted hvor jeg hadde begynt å klatre, og jeg er sikker på at den nuværende rute, som enhver klatrer umiddelbart ville velge som veien til toppen, ikke eksisterte i 1876. Hvis den det hadde gjort, kunne jeg ikke ha unngått å legge merke til den. Da jeg ved første besøk ganske alene kom til Mohns Skar, hadde jeg god tid til å undersøke terrenget grundig før Mohn og Knut kom opp. Det gjorde jeg også. Jeg er overbevist om at kammen eller bryggen støtte direkte opp til en høy bergvegg, og at

SKAGASTØLSTIND FRA VESLE SKAGASTØLSTIND

det ikke fantes noen lettvint adkomst gjennem eller rundt nordenden av denne vegg. Nei, en stor del av veggen er brutt ned og ramponert av naturens artilleri, antagelig i løpet av få år efter mitt første besøk, og den er revet bort av Skagastølsbreen i form av morene. Meget av denne vegg består ennu, og vil fortsatt bestå i hundrer av år på sydsiden av skaret. Min skorsten vil også forbli.

Senere har jeg vært i kontakt med Petersen, som anser det sikkert at min rute, på sydsiden av skaret, i 1878 var den eneste mulige. Han er enig med meg i at det må ha gått store stenras efter at vi gikk opp.

Sikkert er det at idag er der innen synsvidde av Turtagrø et felt med flere tilgjengelige ruter som fører oppover fra

enden av bryggen. Ingen av de få klatrere som har gått opp fra Mohns Skar siden 1878, synes å ha vært imponert av de første hundre fot, men alle snakker om vanskeligheter på den siste rygg. Dette har alltid undret meg, men nu forstår jeg grunnen. Den gang jeg gikk opp, var det verste – på alle måter – den første bratte isete skorsten på sydsiden av bryggens endepunkt. En annen kjensgjerning, som også ligger klart i dagen, er at den øvre del av breen på min rute er vanskeligere nu enn før.

Solvarmen hadde smeltet all sne på Skagastølstind, og vi var alle tørste. Avsted til Veslepiggen er nu vårt feltrop, men det skal rastes på første sted hvor det sildrer vann. Det varer ikke lenge, og vi nyder vår lunch på solvarme heller med fullt utsyn til det stolte tårn og dets høyeste stup. Efter en klatring på 350 fot er vi til topps på Veslen 13.40.

Jeg innrømmer ærlig at jeg til dette øyeblikk aldri fullt ut hadde forstått hvor store bedrifter Carl Hall gjennem mange sesonger hadde utført. Han var den første på Veslen. Han var den første som traverserte den barske fjellrygg til høyre og til venstre. Og hva mer er: Han var den første som klatret den mellemste Skagastølstind, den fine bergpyramide som vi nu er på vei imot. Sentraltind, Styggedalstind og den forrevne kam som nu forbinder dem, og som Sulheim og jeg hadde snakket om å traversere for tyve år siden, ble beseiret av Hall. Han har to ganger via forskjellige ruter besteget Styggedalstind. Jeg har to ganger forsøkt, men forgjeves. Se vestover, – også der har Hall kjempet og seiret. Overalt har han satt sine fotspor. Ingen som kjenner historien om klatringer i Horungene, kan stå på Veslepiggen uten å erkjenne Carl Halls storartede innsats.

Efter en halvtimes deilig klatring opp og ned på fjellrygger kommer vi til «hovedretten», en glatt bergvegg, tredve fot høy på det laveste, som strekker seg tvers over en smal rygg. Ganske visst står vi på toppen av den og kan fire oss ned med tau, som Hall gjorde. Men han måtte la to mann bli igjen.

Patchell, Bowen og Vigdal, som gikk i motsatt retning, svinget rundt klippeblokker på østsiden. Ole, som også hadde gått ned den veien i 1899, viste oss et gammelt tau som hang nedover en revne i kammen. Denne vei skulle vi gå, men et nytt tau skulle anbringes og bli hengende der. Det var fort gjort, og tauet ble bundet til en fastkilt sten som raget ut over toppen av revnen. Ole gikk først, og vi firte ham utfor. Det var et gyselig sted, med en ekte norsk styrtning på drøye 3000 fot under oss. Vi likte det ikke noe større, selv med våre to tau.

Dengang Patchells selskap gikk opp, ble Vigdal heist opp av de andre, og han kilte øksen fast i en sprekk i berget. Så klatret Patchell opp og dro seg til slutt opp og over den fastkilte sten. Det var et mesterstykke av klatring, som neppe er gjort bedre noe sted i Horungene. Men som så ofte når det gjelder store bragder, tok helten det ikke så høytidelig. Svært få, om noen, ville ha mot til å gå ned her uten tau. I tau er det selvsagt noe annet.

Efter å ha sklidd ned og landet på – nåja, ikke på noe større å snakke om, går vi efter tur med varsomme skritt rundt et hjørne, og blir av Ole formant til å «holde fast». Det gjør vi ganske eftertrykkelig. På 35 minutter er alle nede, og så begynner vandringen igjen på fjellryggene.

«Se på Skag! For et motiv! Det er som pokker, jeg har ingen plater igjen, og det kunne ha blitt det fineste bilde som er tatt i Horungene. Hvorfor har ingen tatt det før?»

Vi bruker opp alle passende adjektiver, så begynner vi på ny frisk.

«Jeg skal komme tilbake, dette bildet må jeg få tatt.»

Og det var virkelig storartet, og kom nesten som en overrumpling. Skagastølstind står til værs som en enorm gavl, og tar seg uendelig meget flottere ut herfra enn fra noen annen kant.

Opp og ned, rundt eller over – videre går ferden. Ole nøler ikke et øyeblikk. Snart er eggen bare noen tommer bred, snart

like så mange fot. Berget er fast og godt, men hist og her fins en løs helle. Da kan vi sjelden motstå fristelsen til å velte den utfor, ned på breen under oss. Noen ganger setter vi oss, tre fire mann, og puffer stenen utfor med føttene. Et dovt dunk! Og så en uendelig klapring og rasling, for den er knust til tusen småbeter.

Ved 15.30 tiden er vi til topps på Mellempiggen. Nu er vi ferdig med det grøvste av arbeidet og beslutter å raste og hygge oss. Tørt fjell betyr ingen sne og intet vann. Til slutt finner den rådsnare Baker en istapp eller en klatt hård sne, – jeg husker ikke hva, – og i tidens fylde blir hver av oss traktert med et par skjeer vann. Så står vi i rad og rekke og vifter med lommetørklærne. Langt om lenge blir vi observert av venner på Turtagrø, og flagget der nede blir heist og senket til ære for oss.

Det var én del av ryggen i dette område som ennu ikke var blitt krysset, og bare denne ene. Det manglet ett ledd i kjeden, for å koble de to nuter i nord sammen med Mellempiggen. Det var den leie V-formede åpning i en senkning av ryggen som vi hadde gransket i profil noen dager før. V-en hellet til den ene side, med den følge at om nordsiden var bratt, så var sydsiden nesten loddrett. Mer enn én gang hadde klatrere forgjeves gitt seg i kast med denne hindring. Den ble påstått å være uoverstigelig. Kunne den ha fått noen bedre anbefaling? Nei, visselig ikke.

«Ole, la oss ta en titt på V-en ovenfra.»

«Javel, jeg tar tauet med.»

Mens de andre ligger i sin fredelige søvn, og kanskje drømmer at de ennu har massevis av plater å eksponere, rusler Ole og jeg nedover nordryggen. Jeg blir firt forsiktig ned over noen stygge heller, og finner at toppen av V-en kan nås ovenfra. Men noen spasertur er det ikke. Dermed har vi vunnet et poeng. Å prøve en nedstigning så sent på dag, og med et så stort selskap, er ikke å tenke på. Vi må prøve fra nordsiden og møte vanskelighetene under oppstigning.

«Våkn opp, karer. Dampen piper!»

Vi bryter opp 16.30, efter en drøy time på toppen. Helt til klokken 18 har vi storartet klatring, og det tilkommer Carl Hall og hans fører fra Romsdal stor ære for å ha oppdaget denne innviklede rute. Ennu en time går vi i tauene. Det viser seg å være fornuftig, selv om den mest spennende del av turen er over. Det kommer en rekke urer, reddsomme urer, store og små. Så puster vi lettet ut i en lang sklitur.

Klokken 21.30 er vi tilbake på Turtagrø, og det hele ender i fryd og gammen.

Skjønt vi hadde godvær og varmt solskinn de to dager vi mest trengte det – først da vi gikk over Tyveskaret i Loen til Nygårdsbreen i Jostedalen, og derefter under bestigningen av Skagastølstindene –, vil sommeren 1900 bli husket av fjellvandrere i Norge som usedvanlig bedragersk. Værprofetiene var oftere gale enn riktige. Dagen efter at vi besteg de store nuter, kom det sne og det gikk flere dager før vi fikk en chanse til å besøke V-skaret. Da chansen omsider kom, hadde vi bare det usleste håp om at vi skulle ha hellet med oss.

Det var siste dag av juli, og vi kom ikke avsted før klokken tolv. Ved 15-tiden nådde vi toppen av Nordre Skagastølstind, som første gang ble klatret i 1820 av professorene Keilhau og Boeck. Her ble vi en halv time og ventet forgjeves på at solen skulle få overtaket. Så krysset vi «Nebben», og allesammen klatret et stykke ned i V-en og frøs i den sure vind. Vårt selskap var det samme som forrige gang, unntatt at en energisk ung journalist, Eilert Sundt, var kommet i stedet for frøken Bertheau, som til vår store beklagelse ikke kunne slå følge med oss.

Veggene på østsiden av skaret var ville, med små hengebreer i gropene. Skjønt klamme tåkeskyer kokte opp og la seg over det hele, kunne vi gjennem rifter i tåken se at vi ikke hadde noen chanse til å greie V-en på den siden. Vi visste også at den var umulig på vestsiden, unntagen via en travers langt

nede, til den vanlige rute oppover Mellempiggen. Vi kom til at hvis V-en overhodet skulle klatres, måtte det bli rett opp.

Forsiden av en fjellvegg, fjern eller nær, avslører meget, men langt mer av den er skjult for øyet. Forfra kan man aldri skikkelig beregne hvor bratt den er, hverken som et hele eller i detalj, og den ser nesten alltid vanskeligere ut enn den virkelig er. En vrang fjellside bør om mulig undersøkes nøyaktig både i profil og en face. Dette hadde vi til en viss grad gjort fra Dyrhaugstindene og fra vestsiden av V-en, og vi visste godt at den vegg vi skulle klatre, bare avvek noen få grader fra perpendikulæren. I tillegg hertil hadde vi to dager gammel sne, som røber meget for en klatrer, og som lå i striper hist og her i berget.

Priestman, Ole og Hågrenning – eller «drengen» som vi kalte ham – klatret noen få fot opp fra bunnen av V-en og fant ut at den første alvorlige vanskelighet lot seg overvinne. Sammen plukket vi ut de mest karakteristiske trekk ved veggen, som vi anslo til å være omtrent 250 fot høy. Vi laget en skisse av den, og kom til det resultat at den antagelig kunne klatres, men at den ville bli en hård nøtt, dersom ikke den siste del av veggen skulle tvinge oss ned igjen, efter at vi hadde erobret de lavere deler. Sikkert var det at vi ikke kunne gjøre noe forsøk med sne på alle hyller og i en slik nådeløs isblåst.

Ved 17-tiden når vi senkningen mellem de to nordlige nuter. En steil bretunge, kanskje tusen fot høy, en del av den store Styggedalsbre, går nesten opp til skaret, og det blir derfor foreslått å variere ruten hjemover ved å foreta en ny breovergang. Ole påpeker meget riktig at der en en stor revne ved foten av breen, akkurat der hvor den burde være, og at ingen bro er synlig. Dette er selvsagt en oppmuntring til å handle. Tonnevis av sten blir lempet utfor, for å prøvekjøre sneens beskaffenhet. Den er god, og der er ingen fare for ras. Noen av stenene hopper galant over revnen, andre forsvinner i dens rommelige gap.

«Den kommer du aldri over,» sier Ole.

«Å jo da, vi greier det nok på et eller annet vis. Naturen er snill sånn, og hvis den stenger den ene døren, åpner den gjerne den andre.»

Fire av oss, oppflammet av en rosverdig tørst efter eventyr, binder seg sammen i tauet og gjør klar til nedstigning. De to andre blir, med like prisverdig forsiktighet, tilbake på ryggen.

«Drengen» går først og er snart nede på sneen. Det er bratt, men helt farefritt. Da tiden er inne, når vi kanten av revnen. Den består av en rett vegg, kanskje femogtredve fot høy på det laveste, og broer fins ikke. Det er risikabelt å hoppe over, for sneen, som har fylt revnen så den er jevnhøy med breen nedenfor, er altfor upålitelig.

Til høyre, på sydsiden, er der et kaos av ustøe istårn, som gir grei beskjed: «Ingen adgang, uvedkommende vil bli –» (siste ord er utslettet). Man kunne kanskje omgå dem ved å ta en lang omvei langs kanten av den bratte bre, og det blir også foreslått å gjøre dette. Men, merkelig nok, – ingen av de andre viser noen begeistring for forslaget.

Til venstre er der bratte knauser av lagdelt berg, og ved foten av disse er revnen farbar de fleste steder. Klokken 17.40 går selskapet over på fjellgrunn med Hågrenning som fører. Et stygt hjørne rundes, og vi kommer ut på en smal hylle som kanskje – og kanskje ikke – fører til en grunn kløft 150 meter borte, det nærmeste punkt nedover som gir en svak mulighet for adkomst til breen.

«Vær så god! En ad gangen!»

«Hekt tauet på den knollen.»

«Ikke rør den stenen, den er uhyggelig løs.»

«Kast øksene ned.»

Ned går vi, og eierne ser med misunnelse på sine økser der nede på sneen. Langsomt og støtt, men stadig fremover. Hyllen blir borte i bergveggen, som hyller har for vane å gjøre. «Opp der, og videre!» istedenfor ned, er ordren da veggen nedenfor blir loddrett.

«Nei, se på de nydelige blomstene der!»

«Gi pokker i blomstene, og hold deg fast!»

Slik går tiden. En lite inntagende knatt blir klatret, en ny hylle traversert, og for første gang på halvannen time er det god ståplass øverst i den grunne kløft. Tre mann blir firt ned omtrent seksten fot. Sistemann slenger tauet over et lite fremspring, og med assistanse nedenfra lander han i sikkerhet på en tre toms hylle, som går i fast fjell og derfor ansees som et virkelig godt sted. En ny travers, denne gang i motsatt retning og på hård granitt, – og så klyving ned gjennem en revne. Og sluttelig enda en travers tilbake, i retning av en snebro.

Tre mann fires på ny ned, og er ferdig med sitt arbeide. Nu er der ikke noe å hekte tauet på, men høyden er bare snaue tyve fot. Der er bare ett håndfeste, og det er øverst oppe. Farlig er stedet ikke, men det er ingen morsom situasjon for sistemann. Han firer seg ned lengst mulig, så lar han seg gli ned på hammeren av Hågrennings øks, som holdes klar til å ta imot ham. Noen minutter før klokken 18 er alle i god behold på breen. To timer og tolv minutters hårdt slit er gått med til å omgå en revne på bare femogtredve fot.

Den digre Styggedalsbre er vanligvis fri for sne, og dens tallrike sprekker er vel egnet til å gi øvelse i den fineste sektor av klatringens kunst, – kunsten å omgå vanskeligheter på en innviklet bre. Der er gjerne delte meninger om hvordan saken skal gripes an, og man byttes om å være fører, med det resultat at man opplever et morsomt hinderløp istedenfor en lengre og mer prosaisk rute.

Et meget stort isskred raser ned fra en hengebre i bergveggen på Mellempiggen. Det går med dunder og brak.

I 1897 ble Mellempiggen besteget fra toppen av denne bre av to engelskmenn med Ole Øiene som fører. De gikk opp langs en smal brearm og fulgte så det nordligste av de to fremspring som treffer kammen litt syd for fjellet. Flott gjort på alle måter.

Klokken 21.15 smiler fjellblomster på lyngmoene under breen selskapet velkommen. En sklitur ved siden av fossen er en behagelig avveksling, og en time efterat vi forlot breen er vi tilbake på Turtagrø.

Det sted hvor vi hadde foretatt den nye nedstigning ble kalt Nebbeskar. Tidligere på året kunne dette pass, som altså for én gangs skyld hadde vært så vrient, med letthet krysses.

Snart efterat vi kom hjem hadde jeg gleden og æren av et besøk av Edvard Grieg, som bodde på det andre gjestgiveriet. Jeg er sikker på at meget av den herlige musikk som han har bedåret hele den siviliserte verden med, er inspirert av fedrelandets praktfulle fjell og fjorder, som han elsker og beundrer.

Mine venner Priestman og Baker kunne ikke avse tid til et nytt angrep på V-en, og reiste hjem. Egentlig hadde jeg tenkt å tilbringe mine siste få feriedager i et annet distrikt, men V-en var en altfor stor fristelse. Derfor beholdt jeg Hågrenning og ble gående og skrape med føttene, mens jeg utålmodig ventet på at solen skulle komme frem og stjele sneen bort fra knausene. For Hågrenning falt ikke tiden lang, for han forvandlet seg til skomaker. En dag sålte han ni par støvler. Atpåtil skodde han en hest.

To morgener sto Ole og jeg opp ved firetiden, men skyer og yr jaget oss til sengs igjen. Den annen dag burde vi avgjort ha gått ut, og hadde også gjort det hvis det ikke hadde vært for «drengen», som ikke er glad i snekledde knauser, skjønt han ellers er en utmerket klatrer. Det var en lykke for meg at gjestene på Turtagrø var så hyggelige, lyngmarkene rundt oss så vakre, og farvene på torvmyrene så utsøkte og avvekslende. Mang en yndlingsblomst, og blant dem linnea, kunne ennu plukkes i mengdevis i nærheten. Hadde det ikke vært slik, ville min tålmodighet ha sprukket, og da ville jeg ha vært en plage for mine medmennesker.

Den siste dag jeg på noe vis kunne avse til turen, var lørdag

4. august. Ole kikket ut ved tretiden, men det regnet, og derfor vekket han meg ikke. Men så kikket jeg selv ut ved firetiden. Klokken 5.30 så det mer lovende ut, og jeg ga Ole beskjed om å vekke «drengen», og Sundt, som var svært oppsatt på å følge oss. «Drengen» mumlet litt om at det fremdeles var sne på hyllene, men han var villig til å gå med.

Ved 11-tiden sto vi atter en gang i V-skaret. Det lå ennu sne hist og her hvor vi minst ønsket å se den. Men selv om solen skulle komme frem i all sin glans, ville den ikke skinne på berget her før langt på eftermiddagen. Det var i beste fall en tvilsom dag, men vi hadde ikke tid til å vente. Følgelig ble det gitt ordre om fremrykking.

Det var tydelig at Ole gjerne ville være fører, og da han var guide i traktene her, var det viktigere for ham å opptre som fører enn for noen annen. «Drengen», som var stor og sterk og dugelig, ble anbragt som nummer to, så han kunne bakke opp Ole. Så kom jeg, og til sist Sundt. Vi brukte et otti fots tau. Det var i korteste laget til fire, for Ole måtte ha omkring femogtredve fot klart. Vi hadde også et reservetau, om det skulle knipe. Ikke ett øyeblikk gikk tapt. Ole var nu fortrolig med første etappe, og ble av «drengen» hjulpet oppover en lang helle til en tre toms plattform, mens jeg i god avstand bakenfor forsanset tauet til en forsvarlig koffernagle. Så skjøv jeg opp «drengen», og det var Sundts tur til å forsanse.

Ole måtte nu videre. Stedet var en grunn renne, omtrent tyve fot høy, og i rennen var der en stor bergknott, som stakk ut akkurat der hvor vi hadde mest bruk for den. Dessverre var den løs og derfor verre enn unyttig, for den var i veien. Ole ville ikke ha noen befatning med den, men støttet av «drengen» kom han forbi den, og greide såvidt å nå et ganske godt feste for venstre hånd. Det kunne også brukes som trinn for foten, og ytterst forsiktig klatret han ut av rennen, og frem på en bred men bratt hylle like over Sundt og meg. Dette fant vi fort ut da han skuffet bort sneen og isen, og

helt uventet begynte å bombardere oss. Slikt er ikke uvanlig under klatring, men koldt og ufyselig er det.

Nu kom min tur på hellen, og det var lett nok med et tau over meg og et puff i baken. Der var bare ti, tolv meter tau mellem Sundt og meg, og han måtte derfor oppgi forsansingen og et minutt legge seg flat på hellen med utstrakte armer, mens jeg loset «drengen» opp til hyllen. Så klatret Sundt opp på lette føtter. Vi rev ned den løse bergknott og klatret begge opp til hyllen, et fælt sted i vinden. Derefter fulgte en kort, steil skorsten, og da Ole sa at han hadde godt feste, skyndte vi oss videre, for blåsten gjorde oss valne på fingrene, og vi visste ikke hva som ennu var i vente.

Neste etappe var til noen bratte bergheller uten synlige fuger. På venstre side var der en snedekket skrå hylle, som under slike forhold var et spennende sted. Ikke desto mindre så hyllen ut til å være den beste rute. Ole passerte den med største forsiktighet, og efter å ha krøpet gjennem en liten skorsten, kom han tilbake til en ny hylle like over oss og på toppen av hellene, som vi snart klatret ved hjelp av tauet. Nu fant vi en lett travers til høyre fulgt av en interessant skorsten, og vi skjønte at vi måtte være i nærheten av den siste knaus i veggen, som kanskje til syvende og sist ville bli for bratt for oss.

«Kan du greie det, Ole?» ropte jeg fra skorstenen, før jeg ennu kunne øyne knausen.

«Jeg tror det – kom an!» var det oppmuntrende svar.

Opp gikk vi, og til slutt sto vi på en rommelig hylle. Den øverste knaus, kanskje femten fot høy, gikk ganske visst rett til værs, men der var en sprekk i bergflaten, som ikke kunne ses nedenfra. Ole fulgte hyllen mot høyre, og fant en enda bedre sprekk på vestsiden. Og klokken 11.58, treogfemti minutter efter at vi forlot foten av V-en, sto vi på toppen av denne brysomme bokstav.

På toppen av V-en er der en merkelig plattform på omkring 200 kvadratmeter. Sett fra den nærliggende Dyrhaugs-

tind ligner plattformen setet i en uhyre lenestol, hvor knattene som stikker opp, danner ryggen. Det falt derfor naturlig å kalle stedet «Ole Berges Stol», et navn det sikkert kommer til å beholde i mange år fremover.

Da den obligatoriske varde var reist, dro vi videre for å fullføre bestigningen av Mellempiggen. Ole, som var oppflammet av sitt hell, gikk rett løs på den, oppfor noen stygge heller med lite å holde seg fast i. Det hadde vært lettere å gå opp på vestsiden.

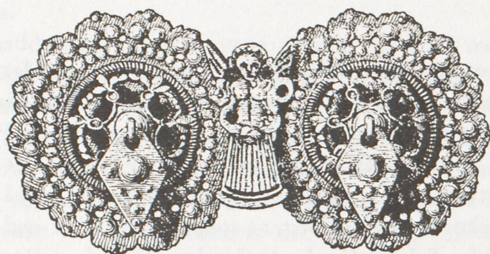
Vi nådde toppen 12.14 og ville antagelig ha gått gjennem hele området så langt som til Gjertvasstind, en praktfull tur, hvis vi hadde hatt godvær og varme, som for en uke siden på samme nut. Idag var det surt og rått, og vinden var isnende kold. Vi gikk derfor ned via Halls morsomme rute, og var på Turtagrø 16.20.

Norske og engelske klatrere på Turtagrø var sterkt interessert i vår ekspedisjon og ga oss en meget varm mottagelse. Det lot til at de syntes det passet godt at den mann som i 1876 hadde foretatt den første bestigning av Skagastølstind, også skulle bli en av dem som først krysset V-skaret, og dermed smidde det siste ledd i den lenke som binder samme hele Skagastølsmassivet. Den nye rute er en kjærkommen tilvekst til de mange fine bestigninger som kan foretas innen lett rekkevidde fra Turtagrø. Den er faktisk den nærmeste av dem alle. Skjønt Midtre Skagastølstind nu er blitt klatret fra alle fire verdenshjørner, er jeg glad for at ingen vei dit opp med sannhet kan kalles lett.

Jeg syntes det var svært leit at frøken Bertheau ikke hadde fått del i vårt hell. Når hun ikke gikk med, tror jeg det var fordi hun var redd for at hun kunne komme til å sette ekspedisjonens suksess på spill, ved å fremtvinge et langsommere tempo under de dårlige værforhold som rådet. Hvis noen på Turtagrø fortjente å være med på en så fin tur, var det den fremragende klatrerske som med sin bestigning av den berømte tind hadde vært et så beundringsverdig eksempel til

efterfølgelse for sitt kjønn. Heldigvis hadde frøken Bertheau hellet med seg da hun i 1901 ikke bare krysset V-skaret, men også gikk gjennem hele området til Gjertvasstind.

Ventingen på denne klatring førte til at Hågrenning og jeg kom for sent til dampbåten i Skjolden. Pussig nok tok det ham seks dager å komme hjem til Stryn. Sulheim kjørte meg til Døsen, og her fikk jeg en langtekkelig roskyss til Lærdal. Jo, den var langdryg, men jeg skulle gladelig ha latt meg skysse Sognefjorden i hele dens lengde fremfor å gå glipp av denne siste herlige klatring.

14.

Det arktiske Norge:
To bestigninger av Strandåtind

"Round the shore where loud Lofoden
Whirls to death the roaring whale,
Round the hall where Runic Odin
Howls his war-song to the gale."

CAMPBELL
Ode to Winter.

Mange av oss fikk i tidlig alder gjennem Harriet Martineau's fortryllende lille bok FEATS ON THE FJORD et visst kjennskap til det mystiske norske Nordland, landet omkring Polarsirkelen. I fantasien har vi sett sneviddene glitre på det kongelige Sulitjelma, de forrevne nuter kaste sine skygger på breene, og furuskogene og fjellbeitene som fører blikket ned til den romantiske Saltdalsfjord. Andre har fått fantasien satt i sving av den lille fortelling om Peter og Bjørnen, som foregår i samme omgivelser. Edgar Allan Poe har lagt en glorie av eventyrlighet om Nordland, som aldri vil svinne, og alle har hørt om Malstrømmen. Collie har rett når han sier at «selv mener jeg at den uten sammenligning skjønneste del av reisen til det norske Nordland er nord for Polarsirkelen». Hans beskrivelser av naturen her er de sanneste og beste jeg har lest.

Skjønt jeg hadde gjort tre klatrefelttog i det arktiske Norge, hadde jeg bare en eneste gang kommet forbi denne del av kysten med en båt som gikk i kystfart. Det skjedde midt på natten. Ellers har jeg alltid krysset Vestfjorden med hurtigruten mellem Bodø og Svolvær. Derfor hadde jeg bare

fått fjerne glimt av disse fjell, som for meg hadde stått som mer eller mindre sagnaktige.

Tidlig på sommeren 1912 ble jeg av C. W. Rubenson og F. Schjelderup, medlemmer av Tindeklubben, som også jeg er medlem av, innbudt til å delta med dem og en annen ypperlig norsk tindebestiger – Harald Jentoft – i et klatrefelttog på fastlandet i det arktiske Norge. Det skulle fortrinnsvis foregå nær munningen av Sørfoldafjorden mellem 67° og 68° bredde, altså lenger nord enn noen del av Island.

Jeg sa straks ja takk til innbydelsen, – på den betingelse at de skulle føre meg til topps på den nifse monolitt Stetind, som to av karene og Alf Bryn hadde besteget året i forveien. De gikk en rute som i 1904 ble oppdaget av Collie, W. E. og A. M. Slingsby, men som dengang ble umuliggjort av storm og kulde.

Jeg hadde også to andre gode grunner til å bli med. For det første kom jeg i godt selskap, og dernest hadde fuktig vær i England påført meg endel gikt. Jeg hadde en gang tatt en vellykket kur for gikten i form av slitsom fjellklatring, som endte med at vi nesten omkom under oversvømmelse efter et skybrudd. Det var derfor rimelig å anta at leirliv i det arktiske Norge var akkurat det jeg trengte. Resultatet viste til fulle at resepten var riktig.

Heldigvis fikk jeg av Howard Priestman mange gode opplysninger om de trakter vi skulle besøke. Han ga meg også noen fotos, som ble til god hjelp for meg.

Såvidt jeg vet var Carl Hall fra Kjøbenhavn den første klatrer som la an på de trolske nuter i de ville, men skjønne, trakter i Sørfolda. Det var i 1889. Med to førere fra Romsdal, første rangs folk, besteg han Trolltind ved Foldafjorden og den vestlige, men laveste, Strandåtind. Lenger nord klatret han også Tilthornet, men i likhet med mange andre greide han ikke Stetind.

Den 23de juli reiste jeg hjemmefra, og tidlig den 25de kom jeg til Bergen. Her måtte jeg bli i to dager og en natt, for at

det skulle klaffe med mine kameraters reiserute. Det yrte av liv i den maleriske gamle by, og solskinn med tilsvarende dype skygger forskjønnet omgivelsene. To ganger badet jeg i sjøen, og vannet var så varmt at det nesten var synd å gå på land. Bare noen få dager før hadde jeg hutret i sjøen ved Scarborough. I den nye trådløse telegrafstasjon på toppen av det høye solstekte fjell hadde jeg en interessant samtale om internasjonal politikk med en funksjonær, som tødde opp da han var blitt helt sikker på at jeg ikke var tysker.

For en festlig reise jeg hadde nordover i solskinn over damstille sjø! Jeg drev det endog til å spise frokost mens vi rundet det farlige og vanligvis stormfulle Stadt, som er Skandinavias vestligste punkt. Og hva mer er, – jeg var ikke oppmerksom på at vi var kommet så langt før jeg spurte restauratøren hvor langt det var til Stadt, og fikk til svar: «Vi er nesten rundt.»

I Ålesund ble jeg møtt av Rubenson og hans brud. De hadde klatret i Jotunheimen og besteget Skagastølstind. Dagen efter møtte vi Schjelderup, Jentoft og en venninne av fru Rubenson i Trondhjem.

Slikt herlig vær, og så lite, så vidunderlig lite, sne det var på fjellene! Her behøvde vi så sant ikke å sende en båt i land for å kjøpe god bør hos en eller annen gandfinn, hvor berømt han enn måtte være. Vi trengte ikke kjøpe bør for en sum av «ti kroner og et pund tobakk». Nei, nu er det dampens prosaiske dager, og ikke som dengang i 1653 da en slik handel ble avsluttet, med godt resultat for begge parter! Kanskje er det vi som har fordelen, skjønt hvem vet?

Mandag eftermiddag 29. juli gled den koselige lille dampbåt «Salten» i smult vann inn i sundet på Kjerringø. Det var fjære sjø, og vi måtte lande i en stor båt.

Vi dro til handelsmannens hus og ble gjestfritt mottatt av Gerhard Kristiansen og frue. Her tilbragte vi – med avbrytelser – fem hele dager.

På den andre siden av et smalt sund ligger en østripe, som tidlig på sommeren huser utallige ærfugl. Utsikten fra øen er storartet. Det blanke vann speiler bryggen, pakkhusene og de vakre hvitmalte hus, som er karakteristiske for Nordlands amt. Bakenfor, mellem frodige enger, ligger en liten grend og kirken med sitt spir, som forkynner at Kjerringø er distriktets midtpunkt. Høyere oppe er der bølgende, skogkledde åser, og bak dem en rad med truende mørke fjell, deriblant Trolltind.

Storingen er den berømte Strandåtind og området der omkring, som ble så sterkt beundret av Forbes, og fra vinduene i mitt soveværelse hadde jeg foran meg utsyn til denne fjellkjede, som bare ligger 4½ miles borte.

Den består av et fjell med to nuter, som begge reiser seg på sydsiden med uhyggelige, ishøvlede stup fra en rekke lave og delvis skogkledde åser. Ved foten ligger smilende akre og mange koselige små gårder. De øverste to tusen fot av begge nuter er svært smale, og to av veggene, den nordlige og den sydlige, er høvlet av isen så det ikke fins antydninger til sprekker, skorstener eller hyller. Nedover de glatte vegger går det noen sorte striper, som på nordsiden gir en minnelse om innsiden av skjelettet og spantene av et forlist skib. Ingen av disse striper antyder et sted hvor selv en gjet kunne finne fotfeste. Veggene er i sannhet fryktinngydende, og på den høyeste av nutene er veggen fulle to tusen fot med glattskurt berg. Men fjellets linjer er storvakre.

Den vestlige og laveste nut går rett til værs fra stranden. Åen, eller elven, som renner på sydsiden, og nesten parallelt med fjellets akse, står antagelig for annen stavelse i fjellets navn. Denne nut har på sjøsiden en bred sokkel, som først blir til en romersk nese og så til en forreven kam.

Mellem denne nut og dens storebror er der en dyp kløft, som er smal i bunnen. På østsiden av kløften, ved siden av storebror, er der en rett avskåret loddrett hammer, omkring 60 fot høy og lett synlig fra gårdene nedenfor. Ovenfor

hammeren er der, skjønt kammen både er smal og bratt, bare ett sted – et hakk og en høy knaus – som muligens kan stoppe et beslutsomt og kyndig selskap. Så pass meget fikk vi greie på under en deilig kveldsdriv sammen med Kristiansen dagen efter vår ankomst. Rubenson og jeg gransket omhyggelig nuten i kikkerten. Østenfor storebror, men adskilt fra ham, ligger en rekke topper, som minner om de vakreste i Sunnmøre.

Neste dag var det Rubensons fødselsdag, og toårsdagen for en stor begivenhet i hans liv, – dengang han førte sitt selskap til topps på det som Woolley betegner som «dette enestående naturens lune, den blankskurte og nakne Stetind».

Vi gikk hjemmefra ved nitiden, egentlig uten andre planer enn å undersøke den rute vi senere skulle følge. Vi regnet med at vi skulle være tilbake om eftermiddagen og tok lite mat med oss. Lenge fulgte vi en god vei gjennem enger og akre med poteter og bygg. Hyggelige småbruk og menn, kvinner og barn i arbeide på marken satte farve på landskapet. Mange bønder fortalte oss at de «hadde sett dansken (Carl Hall) helt oppe på den toppen», den laveste av nutene. Efterhvert som vi kom nærmere, så stortoppen stadig med truende ut.

En time fulgte vi stranden, snart på skjellstrødd sand, snart på kutråkk. Vakkert var det alt sammen. I god tid rundet vi den stumpe ende av fjellet og så for første gang inn i den store botn, Låterbotn, som kommer godt frem på Forbes' skisse. Her tok vi oss frem gjennom skog og lyng, over knauser og opp langs bekken, for å unngå trærne.

Alt ved en tidligere anledning hadde jeg oppdaget at to av mine norske venner hadde ualmindelig lange ben, og at bena på tredjemann var svært muskuløse og sterke. Nu ble denne kjensgjerning enda tydeligere. Jeg var 63 år gammel, og «anno Domini» ville ha et ord med i laget. Der var ett forsonende trekk, – en overflod av modne, gullgule multer. Og om

nordmennene likte de delikate bær, gjorde mannen fra Yorkshire det også. Og så var det hett, brennhett.

Ovenfor tregrensen ble interessen større, og nordveggen på begge nuter så stadig mer skremmende ut. Der var neppe ett sted i den fæle vegg hvor en ørn kunne slå seg ned. Nær sjøenden av den vestlige nut er der på nordsiden et lite fremspring og et hjørne. Dette førte åpenbart til et skar i hovedryggen. I normale sommere må det øverste av den botn vi nu var kommet inn i, inneholde umåtelige snemengder. Nu var der bare sneflekker.

Opp til hjørnet kom vi nokså greit, med litt forsiktighet hist og her. Fra Halls beretning visste vi at vi i hvert fall kunne klatre den minste av nutene. I en høyde av 2000 fot nådde vi et skar i kammen. Jeg var trett og gikk langsomt. Gikten plaget meg også i det ene kne. Men jeg kunne likevel klatre, det hadde jeg konstatert lenger nede, hvor vi hadde et par hundre fots lett klyving. Dessuten hadde den store interesse våknet, og berget foran oss var knastørt og varmt. Jeg visste at jeg kunne nå det første høydepunkt. Skulle jeg fortsette, og sinke mine ledsagere, eller vende om? Dette var et spørsmål jeg ikke ofte hadde stillet meg selv. Jeg ble snart klar over at det ikke ville være riktig overfor de andre å gå videre, skjønt de nødet meg til å gjøre det. Jeg sa til dem at jeg ville gå tilbake. En medvirkende årsak til min beslutning var at vi hadde så lite mat med oss. Efter å ha gitt Rubenson litt av min mat, sendte jeg dem videre med mine beste ønsker og kløv opp på en liten knaus, for bedre å kunne holde øye med dem. Jo, det er sant at det skjedde med blandede følelser.

To, tre hundre fot oppover fulgte jeg dem nøye med øynene, og så at de under Schjelderups kyndige ledelse overvant den ene hindring efter den andre. Da de ble borte, snudde jeg meg mot øene i Lofoten, en tett rekke med gabbrotinder. De sto renskårne mot dypblå himmel, noen og sytti miles borte over Vestfjorden, og ga meg en sterk følelse av lykke.

Med tilbørlig aktsomhet tok jeg meg ned til bunnen av den høye botn. Her satte jeg meg på en solvarm sten tett ved et lite tjern, og så mine venner nå det første høydepunkt. De var lenge borte for meg, men kom så på ny til syne i skaret. Det kom en uventet regnskur, den eneste jeg så i Norge denne sommer. Jeg søkte ly for skuren en stund. Så fikk jeg se at de nøye undersøkte den digre hammer ved foten av den høyeste nut, og jeg skjønte at de overveiet mulighetene for å bestige den.

Imens studerte jeg i kikkerten nordøstryggen i profil. Dette var en rute jeg hadde vært talsmann for kvelden før, selv om jeg sant å si ikke hadde sett selve ryggen, fordi den lå på baksiden og var ute av syne. Men jeg var sikker på at den måtte være der, og at den måtte begynne ved et forholdsvis høytliggende skar. Snart hadde jeg funnet ut to ting: For det første at skaret mellem Strandåtind og Låterfjell kunne nåes, og for det annet at omtrent to tredjedeler av ruten oppover ryggen nesten sikkert ville by på mange vanskeligheter.

Et par timer senere kom jeg til grenden Strandå, og da jeg så opp, fikk jeg øye på en skikkelse på toppen av den store hammer i skaret. En bonde kom bort til meg, og pekte ut skikkelsen for meg. Andre kom til og var sterkt interessert. Til å begynne med tror jeg de betraktet meg som en forsagt utlending, men de syntes det var gildt at jeg kunne snakke norsk. Som naturlig var, ble de mektig glade da jeg fortalte at alle de tre der oppe var nordmenn, og at det var nesten sikkert at de ville komme opp.

Da jeg kom til Kjerringø, sto Kristiansen på en liten haug ovenfor huset med et norsk flagg, parat til å la det gå til topps. Han hadde sett selskapet i skaret og truffet alle forberedelser. Klokken tyve, få minutter efter min ankomst, frydet vi oss over å se det tapre trekløver nå toppen, og flagget ble punktlig heist og firt til ære for dem. Gjennem Kristiansens kraftige teleskop så vi dem reise den uunngåelige varde. Dermed hadde Rubenson på ny feiret sin fødselsdag

på toppen av en jomfruelig tind i Nordland, og gjort en ny bragd.

Vi gikk til sengs til vanlig tid, fullt klar over at selskapet ikke kunne ventes på mange timer, til tross for at der ikke var noe mørke som kunne sinke dem. Men vi var tidlig på bena igjen. Klokken ble seks, den ble syv, og ved ottetiden ble vi litt urolige og gjorde oss i stand til å møte dem. Klokken 8.30 dro vi avsted, Kristiansen væpnet med en lang stav og jeg med en matpakke. To timer senere møtte vi dem. De var skrubbsultne, og (skal jeg si det?) de var svært trette. Da de nådde Kjerringø, hadde de vært på farten i 26 timer. Sandelig en god treningstur!

Jeg vil nødig si at mannen fra Yorkshire ikke kunne ha greid det, selv med litt flying av gikt. Men jeg vil si at om han hadde gjort det, ville ekspedisjonen ha tatt minst 30 timer.

I D.N.T.F.'s årbok for 1913 har Schjelderup gitt en malende beskrivelse av bestigningen av Strandåtind. Klatringen opp på den laveste nut var spennende, interessant og utvilsomt vanskelig. Men da de nådde det som vi nedenfra hadde bedømt til å være det kritiske punkt, en seksti fots renskåret hammer, hadde de bare et usselt håp om å komme videre.

Ved foten av hammeren fant de en varde som var reist av Halls førere i 1889. Den sa klart og tydelig:

«Så langt skal du gå, men ikke lenger.»

De tre dristige nordmenn, som jeg i enhver situasjon ville ha ubegrenset tillit til, var ikke av dem som ville gi opp uten å gjøre et forsøk, selv da toktets eneste regnskur la en demper på gemyttene. Der var ingen mulighet for å omgå hindringen, for på begge sider var det pur utilgjengelighet.

Det var Schjelderups tur til å være fører, og han ville gjerne ha vært det, skjønt han antagelig ville ha vært for kort i ben og armer. Men eftersom helten fra Kabru hadde fødselsdag idag, var Schjelderup oppofrende nok til å frafalle sin tur til fordel for barndomsvennen Rubenson.

Føreren tok på seg gummisko, for berget var blankt som en skallet isse. Heldigvis sto der, adskilt fra, men tett inntil, den store hammer, en knaus som var omkring tyve fot høy. Denne ga Schjelderup en mulighet for å gi Rubensons føtter litt støtte, mens Jentoft lenger nede stødde Schjelderup. Her var gode råd dyre. Den eneste chanse var en fjern mulighet for å ta seg på skrå oppover hammeren mot syd, hvor et bergflak antydet at det kunne finnes en ørliten skorsten eller en revne opp langs kanten av hammeren. Men noe slikt var ennu ikke å øyne.

Noen få ubetydelige riper i veggen på hammeren ga såvidt et nødtørftig feste for hånd og fot, og Rubensons lange armer og ben kom godt med. Én gang kom han ned, og alle tre tok en god pust i bakken. Et par minutter efter stødde «Jentoft hin høye» Rubensons føtter, og langsomt men sikkert arbeidet den dristige fører seg videre, mens Schjelderup tok et foto av ham. Som vanlig i slike situasjoner var der en tendens til å falle bakover. Der *var* faktisk en liten skorsten, men den var til liten nytte. Regnskuren hadde vætet berget, gummiskoene var upålitelige, og Rubenson lengtet efter sine broddsko. Stillingen ble kritisk, en hastig rådslagning fant sted, og imens fikk Rubenson krampe i fingrene.

Så ble de oppmerksomme på et lite hakk i kanten av bergflaket. En lykkelig tanke! «Sleng tauet over det, hvis du kan!» Efter flere forgjeves forsøk lyktes det. Ytterst varsomt, og svært fast, ble tauet holdt mens Rubenson halte seg noen fot opp og over toppen av hammeren. Under seg hadde han et uhyggelig stup på mange hundre fot. Da tiden var inne, sto han som seierherre på den flate overside av hammeren, og det var der jeg så ham da jeg snakket med bøndene nede i lavlandet. Rubenson innrømmet villig at det uten sammenligning var den vanskeligste klatring han hadde vært med på. Det sier en god del. De andre to syntes det var svært vanskelig, selv med tauet over seg.

Det andre store høydepunkt på fjellryggen, som Rubenson

og jeg hadde gransket svært omhyggelig i kikkerten, viste seg å være mer spennende enn vanskelig. Hele denne smale rygg var fin å klatre. På tre timer fra skaret ble toppen nådd. Mummery sier: «Å sette inn alt det man eier av evner og krefter, fysisk og mentalt, for å klatre et farlig stup eller forsere en iset kløft, er en oppgave som er mannfolk verdig.»

Ja, det var en praktfull klatring, og den krevet det ytterste av de menn som fullførte den.

Nedfarten var vanskelig nok, og de tau som dingler i stupene under de to store nuter, vil antagelig bli hengende der i mange år og være en kilde til forbauselse for de nysgjerrige ørner og ravner som vagler seg der oppe.

Ved 22-tiden kom de til skaret. Efter en kort rast prøvet de å gå ned rett sydover, mellem de to nuter. Omkring 1200 fot nedenfor ble veien sperret av ufarbare hammere. De var dødstrette – og der var gress. Det ville sikkert også komme søvn! Klokken 2.30 kom de seg på bena, og 4.30 var de på ny i skaret. De gikk enda en gang over den laveste nut og ble til slutt ønsket hjertelig velkommen av Kristiansen og meg i Strandågrenden.

Denne flotte bedrift på et fjell som tidligere flere ganger var blitt angrepet, ble tilbørlig påskjønnet av Kristiansen og hans hustru. Og jeg er sikker på at erindringen om den første bestigning av dette fjell, som adler den blide natur ved foten av fjellet, i mange år fremover vil holde seg levende hos bonde-fiskerfolket i traktene her.

Uten større vanskelighet overtalte jeg mine kamerater til å avse en dag til å prøve en bestigning av Strandåtind via den rute jeg hadde utsett meg, nemlig via nordøstryggen. Til gjengjeld tilbød jeg meg å slå en strek over den avtale som tidligere i særlig grad hadde interessert meg, nemlig at mine venner skulle ledsage meg på en bestigning av Stetind. Turen skulle finne sted efter noen utflukter i Sørfolda.

Vi gjorde to meget vellykkete utflukter fra en solvarm leir

ved Sjunkfjorden. På tilbakeveien fra den ene av turene var det på nære nippet at båten skulle ha kantret i en stormbyge. Mine kamerater, som var flinke roere, stred mandig mot kontrari vind. Men vi ble drevet tilbake og måtte traske i mange slitsomme timer langs fjordens veiløse strender, somme steder gjennem digre urer overgrodd med orekratt og furu. Jeg ble hengende langt efter og skal aldri glemme da jeg fikk se Rubenson vente på meg da jeg trodde han var en halv times marsj foran. Omsider fikk vi fatt i en båt og kom oss hjem til leiren. De andre to hadde klokelig gått i forveien, for å lage et hårdt tiltrengt måltid.

Vi hadde hatt mange morsomme opplevelser i Sørfolda, men dessverre også én gang vært uheldige. Nu satt vi på ny ved kjøttgrytene på Kjerringø og levet Herrens glade dager. Været var fullkomment, som det hadde vært hele tiden siden vi kom til det arktiske Norge. Ja, vi har all grunn til å se tilbake på sommeren 1912 som et ideal av en sommer. For en kontrast til 1912 i Alpene og praktisk talt på hele kontinentet! Det eneste svake punkt var det hårde lys og fraværet av de deilige halvtoner i farvelegningen, som ellers er et så særpreget trekk ved naturen i Nordland. Dette skyldtes det tørre vær. På Kjerringø viste termometeret ofte fra 31° til 33.5°C, og en gang 32°C i skyggen klokken 21 om kvelden!

Den siste dag jeg kunne avse til klatring denne sommer, 29. august, opprant altfor snart, men vi var besluttet på å gjøre det beste ut av den. For en gangs skyld var vi oppe i god tid, og en gammel fisker rodde oss til viken med den skjellstrødde strand. Vi gledet oss over utsikten fra sjøen, som også hadde begeistret prof. Forbes og inspirert ham til å lage sin skisse av «Fjell ved Foldafjord». Skissen, som er tatt fra vest, viser tydelig den lavere del av botnen, men ikke det stygge fremspring som deler den i to, da fremspringet er skjult av den laveste av Strandånutene midt på bildet. Den høyeste nut er den til høyre. Det høyeste punkt på den er såvidt 3000 fot o.h.

Den lille reise med båten hadde vært forfriskende, og jeg tror ingen av oss hadde lyst til å gå i land. Men vi fant vår gamle kjenning Låterbotnen så vakker som noensinne, skrentene like bratte som før, og multene. Der var kanskje litt færre av dem enn forrige gang, men de var om mulig enda lekrere.

Leirlivet og kraftig mosjon hadde ikke bare fordrevet gikten, men også ført til at jeg var i meget bedre kondisjon enn da jeg for kort tid siden strevet meg gjennem disse skoger og oppfor de nakne stenete bakker.

Under nordveggene på Strandåtind snudde vi til venstre, istedenfor som før til høyre. Min kjærlighet til sne førte meg litt ut av veien til to små snefelter. For meg er det eneste skuffende ved klatringen av de barske tinder og horn på fastlandet og nær kysten i denne del av Nordland, mangelen på breer. Om sommeren er der ikke engang snekløfter. Det er helt anderledes på Lyngenhalvøen, og selv i bunnen av Sørfoldafjord, hvor det ligger store breer.

Efter en klatring på to, tre hundre fot nådde vi vårt egentlige startsted, en sadel mellem Strandåtind og Låterfjell.

Utsynet fra denne sadel til nordveggen av Strandåtind var ganske oppsiktsvekkende. Her så vi vår oppgave ligge klart i dagen for oss, og det var lett å se at det ikke ville bli noen dans på roser. Det var ganske enkelt tvilsomt om vi kunne greie det. Vi hadde antagelig blandede følelser. En fiasko her kunne nødvendigvis ikke bety så meget for mine kamerater som for meg. Den ville i virkeligheten gi deres fjell øket glans. Ja, sandelig, – ville det ikke også være bittert for det lenge såkalt ubestigelige og uovervinnelige fjell om man skulle finne en ny gjennemførlig rute dit opp? Hall hadde erklært at det var absolutt håpløst å prøve nye ruter, – eller for den saks skyld noen rute i det hele tatt, eftersom han hadde lidt nederlag på vestryggen.

Også jeg trodde først at der var en rimelig mulighet for å komme opp via denne rygg. Jeg hadde også fått Rubenson

til å helle til min oppfatning da han så nuten fra en haug ovenfor Kjerringø. De andres godmodighet var så stor at de var villige til å føye seg efter min fikse idé.

Likesom på den andre ruten var der også her to kritiske steder: en hammer temmelig lavt nede, og en sort skorsten i den smale vegg, – ingen av dem til å unngå. Lunch på tørr mose (nei, vi spiste ikke mosen), derefter den uunnværlige piperøyk for de andre. Den passet ellers godt for anledningen. Deilig og varmt, og et storartet utsyn til Lofotens tinderad over blått hav.

«Kom an, karer! Jeg vil gjerne se den sorte skorstenen!»

Snart var vi i fullt arbeide – opp og over, eller under og gjennem en labyrint av uhyre stenblokker, som hadde tordnet nedover fjellet på et sted hvor ryggen var blitt ekstra smal. En firkantet hammer, delvis med overheng, sperret veien.

«Hei! her står en varde!»

«Ja, så sandelig. Det er bare en ny beskjed om at så langt skal du gå, men ikke lenger.»

«Pytt, den er høyst femten, seksten fot høy.»

«Undres hvem som reiste den varden. Det er ikke så mange år siden.»

«Du kan tydelig se at den er reist av nybegynnere.»

Schjelderup ble heist opp og over på Jentofts hode. Støttet opp med en øks nådde han et godt feste for hendene, halte seg opp og sto på toppen, med ordene: «Dette er stedet for en varde.»

Vi hadde diskutert spørsmålet om hvorvidt vi skulle ta tauet på tidligere, men var blitt enige om å vente litt. Nu var det påkrevet, og et par hundre fot oppover hersket det en særdeles munter stemning. Stenene var oftest sikre, med godt feste for hender og føtter. Smale hyller, noen flate, andre på skrå oppover, vekslet med små skorstener, og iblant med brevkasser hvor vi postet og avleverte oss selv.

Som avveksling kom bratte kampestener, som vi satt overskrevs på mens vi akte oss oppover. Det var den ortodokse

form for alpeklatring, med den store forskjell at det ikke fantes sne eller is.

Nu nærmet vi oss foten av den sorte skorsten, og jo nærmere vi kom, desto mindre likte vi den. Rubenson undersøkte om det skulle være noen mulighet på selve ryggen, som vi hadde forlatt. Men den var svært smal, fryktelig bratt og alt i alt ytterst lite tiltalende, så han kom ned til oss.

For å komme inn i skorstenen var det nødvendig å traversere sokkelen av en veldig firkantet bergsøyle, som dannet den ene side av inngangen til skorstenen. Der var intet feste for hendene, og de ørsmå hyller som dannet sokkelen, skrånet nedover i en vinkel på 35°. Hertil kom at de var våte og sleipe. Lenger nede gapte en skremmende avgrunn.

Schjelderup førte, og vi ga ut tau til ham. Det var langt, men, da det kom til stykket, ikke langt nok. Jentoft fulgte, og da han hadde funnet en posisjon hvor det var litt mindre vanskelig å holde balansen enn vanlig, rykket Schjelderup frem til den virkelige fot av skorstenen, hvor han fant noe som lignet et håndfeste. Rubenson og jeg fulgte, og de to andre måtte opp. Skorstenen var loddrett og omkring 150 fot høy fra det sted hvor vi kontaktet den. En midtribbe delte den i to omtrent tolv fot oppover, og dette var det eneste lette sted i kløften. Lenger oppe kan en høy mann lirke seg opp ved å bruke rygg og føtter. En kortarmet mann må greie seg som best han kan, og det kan bli dårlig nok. Da Schjelderup var for kort i armer og ben, gikk Jentoft først og klatret flott dette gyselige sted. Nær toppen bulnet berget utover, og her hadde man en nesten uovervinnelig tendens til å falle bakover. Det var et ytterst utrivelig sted, og ingen av oss likte det. Utsikten nedover mellom våre egne ben var ikke egnet til å stimulere våre mulige latente anlegg som landskapsmalere. Nåvel! Alle har vi vært på slike steder, og de fleste av oss kommer der kanskje igjen, men vi gjør det for å nå et mål. Noen få fot fra toppen ble jeg heist opp som en sekk poteter. Det sparte i det minste tid.

Jeg kan forsikre at vi frydet oss over det klare solskinn da vi nådde en plattform ovenfor kløften. Herfra var klatringen tvers igjennem morsom, hverken for lett eller særlig vanskelig. På to og en halv time fra sadelen sto vi temmelig uventet på toppen, og jeg hadde den fornøyelse å fotografere de tre tapre nordmenn, som hadde besteget fjellet for første gang bare ti dager i forveien.

Utsikten var ubeskrivelig vakker. Talløse ukjente fjorder åpenbarer seg mellem fjellene. Røk stiger fra koselige gårdsbruk på mangt et bortgjemt sted. I øst og syd står flere avskårne pyramider, grimme nok i seg selv, men i harmoni med de ville omgivelser. Noen av dem hadde vi besteget.

Langt, langt borte i øst, i bunnen av Sørfolda, ligger rad bak rad av snekledde fjell ved grensen til, eller inne i, Sverige. Ett av dem er Sulitjelma, dette mystiske fjell med snebeltet, som for år tilbake fikk en slik eventyrets glorie. Kebnekajse, utforsket og besteget av franskmannen H. Charles Rabot, ruver også der, hvitt og glitrende. Lenger nord ser vi Frostisens breer og nunatakker. Her klatret Hastings, men han har dessverre fortalt så lite om det. Ja – der er Stetind, og mildnet av avstanden ser den mindre farlig ut enn vanlig.

I syd gnistrer Svartisens breer i solen. Nærmere oss står dusinvis av skarpe tinder. Men kast et blikk ned fra stupet vi står på og se de smilende hjem der nede. Der bor folk som driver gårdsbruk og fiske. Nu skjærer de bygget, eller kjører høy, mens båtene deres ligger lunt i vikene, parat til silden om sommeren eller torsken om vinteren. Se skogteigene og vær takknemlig for at her er svært få av de fordervelige gjetene som nådeløst gnager på all ungskog. Det hvitmalte hus er skolen, som viselig er lukket i den tid høyonn og skuronn pågår. I alle retninger ser vi noe som fengsler oss.

Ja, men se der ute, – sytti miles over Vestfjordens rolige vann! Se den storslåtte stimmel av gabbrospir som står til værs mot dypblå himmel. Fins det en slik rad noe annet sted enn i Lofoten? Dype hakk er der somme steder i denne rad,

for Lofoten består av mange øer, store og små. Likevel er det en kjede, hist og her en dobbelt eller tredobbelt kjede av fjell, otti miles lang. Selv på denne avstand kan vi i nordlandssommerens klare luft dra kjensel på mange gamle venner i de tettsluttede geledder av nuter. La oss først og fremst hilse på Vågekallen, den lenge såkalt ubestigelige nut, som stiger i prakt og velde opp fra havdypet. Heller ikke må vi glemme å ta hatten av for Skråven, hvor den største av alle Nordlands klatrepionérer, Martin Ekroll, bodde. Naturligvis krever Rulten med sine to topper min hyldest, og synet av dem vekker mange glade minner.

La oss så flytte blikket til Moskenesø. Malstrømmen kverner bare en mile eller to utenfor øens sydspiss. Er vi ikke blitt fulle av medfølelse når vi i fantasien har sett fullriggeren – mon noen av oss har tenkt på mannskapet? – eller den digre hval bli trukket ned i Malstrømmens hvirvlende trakt? Kan vi ikke også til en viss grad følge Kircher i hans fantastiske beretning og se det samme skib og den samme hval, kanskje nokså mørbanket, dukke opp fra sin undersjøiske reise til det smule vann i den Botniske Bukt?

En kold vind og erindringen om at vi skulle forlate Kjerringø med dampen litt over midnatt varslet oss om å komme avsted. Vi hadde også et varmt ønske om snarest å komme på nedsiden av den avskrekkende sorte skorsten.

Snart efter at vi på ny var kommet opp på snuten av det fremspring som er slutten på fjellet mot sydøst, hadde vi lagt merke til en liten revne eller ufullbåren renne som gikk fra siden av den sorte skorsten og rett over fremspringets hovedakse. Det var kanskje en tanke å forsøke om vi via denne renne kunne komme ned til en eller annen hylle, og så ta oss frem til et sted nedenfor munningen av skorstenen, men likevel holde vår opprinnelige kurs.

Vi startet i god stemning og kom ned i en bred, grunn kløft. Svært bratt var den også, og vi så at den nærmet seg perpendikulæren. Heldigvis fant vi en naturlig stolpe, en

arktisk milepæl, ved siden av kløften. Den var ikke til å rokke, og vi visste at vi kunne stole på den. Kløften fortsatte femti, seksti fot nedenfor milepælen, og endte i en styrtning.

Rubenson og jeg stoppet ved pælen, og efter å ha forankret oss, firte vi de andre to ned til toppen av styrtningen. Her lå det en klippeblokk som raget utover, og i kanten av den var der et hakk som tauet til nød kunne forsanses over, men bare hvis tauet ble holdt på plass. Dernest ble Jentoft firt ned på en ørliten hylle og ført til hovedryggen ved hjelp av tauet ovenfor. Efter at jeg så selv var kommet ned til toppen av styrtningen, firte vi Schjelderup ned. Imens hadde Rubenson oppdaget noe som han trodde var en lettere nedstigning enn til toppen av selve styrtningen. Ved hjelp av et tau, som jeg hadde forsanset, kom han ned på den lille hylle. Men han kunne ikke komme videre på grunn av taumangel. Mannen fra Yorkshire følte at han var i knipe og forholdt seg avventende.

«Nå, Slingsby! Legg tauet over det hakket i stenen, og klyv ned.»

Dette var, teoretisk sett, vel og bra. Men i praksis ville det opplagt være ugjørlig, for hakket var bare en snare og et bedrag. Svært grunt var det, og det hadde bare én side. Det var faktisk slik at et rykk i tauet nedenfra uunngåelig ville måtte få tauet til å gli av. Ganske visst var avstanden til den smale hylle nedenfor bare femti, seksti fot. Men mange hundre fot nedenfor hyllen så man i en avskrekkende vinkel ned på en spansk rytter av sylspisse stener, som virket djevelske og skremmende. Jeg har sjelden, om noensinne, sett så barbariske stener.

Nu var vi vaglet på tre steder. To av karene var for øyeblikket i full sikkerhet, men kunne ikke klatre opp til noe sted hvor de kunne hjelpe meg. Rubenson kunne ikke komme videre fordi han manglet tau, og han og jeg hengte oss fast på berget som albueskjell, så godt vi kunne. Efter et tåpelig forslag fra min side om at jeg skulle prøve å klyve ned uten

hjelp ovenfra, ble det holdt en kort rådslagning. Den resulterte i at Rubenson ved hjelp av tauet klatret opp til meg, og videre opp til den arktiske milepæl, hvor han ryddet unna noen stener og forvisset seg om at et tau kunne slire greit rundt pælen. Så ble jeg firt ned og halt over til hyllen nedenfor. Selv denne operasjon var temmelig vrien.

I mellemtiden var Rubenson ved den arktiske milepæl og ute av syne. Et seksti fots reservetau ble knyttet til det lange vi hadde brukt. Schjelderup klatret tyve, tredve fot lenger opp på fjellryggen og holdt i tauet mens Rubenson bandt seg fast i den andre enden og begynte nedstigningen. Tauet slirte nydelig rundt den glatte pæl mens Rubenson steg ned til toppen av styrtningen. Så svingte han seg forsiktig over kanten, og – som Schjelderup sa: «der hang han og dinglet som en edderkopp i enden av en lang tråd og svaiet i blåsten som en pendel.» Vi halte ham forsiktig inn, den andre enden av tauet slirte flott rundt pælen, og dermed sto vi i god behold i en liten kløft på fjellryggen.

Denne korte, men farlige, klatring hadde kostet oss to timers hårdt og omhyggelig arbeide, men vi hadde unngått den leie skorsten, som ville ha lagt beslag på alle våre krefter og evner, uten å gi oss tilsvarende moro for pengene.

Resten av ryggen, eller fremspringet, bød på meget av interesse, og skjønt det ikke var tvingende nødvendig, ble en taulengde kuttet av ved hammeren ovenfor «Så langt»-varden. Så brukte vi «nedfiringsmetoden», som nu er blitt altfor almindelig, og sto snart på den store sadel. Klatringen var unnagjort. Herfra bar det nedover i sydøstlig retning via knauser, sauebeiter og fjellterrasser dekket av urskog. Det var varmt, og ikke altfor lett når farten skulle holdes.

I rette tid nådde vi en liten grend og satte tillivs store kvanta deilig melk. Efter en vandring på seks miles gjennem frodige og veldyrkede trakter kom vi atter en gang til Kjerringø, hvor det ventet oss et lekkert aftensmåltid, skjønt klokken var 1.

Det var ikke lett å reise fra et så deilig og fornøyelig sted, og det var med tungt hjerte vi sa farvel til vår snille vert og vertinne og andre gode venner. Mine kamerater skulle til Lofoten, hvis tinderad sto klart frem mot blå himmel. Da vi forlot Kjerringø, var klokken bare 5. Strandåtind og de skogkledde åser nedenfor var badet i et purpurrødt skjær, som på grunn av det varme vær ikke hadde vært så almindelig iår som ellers om sommeren.

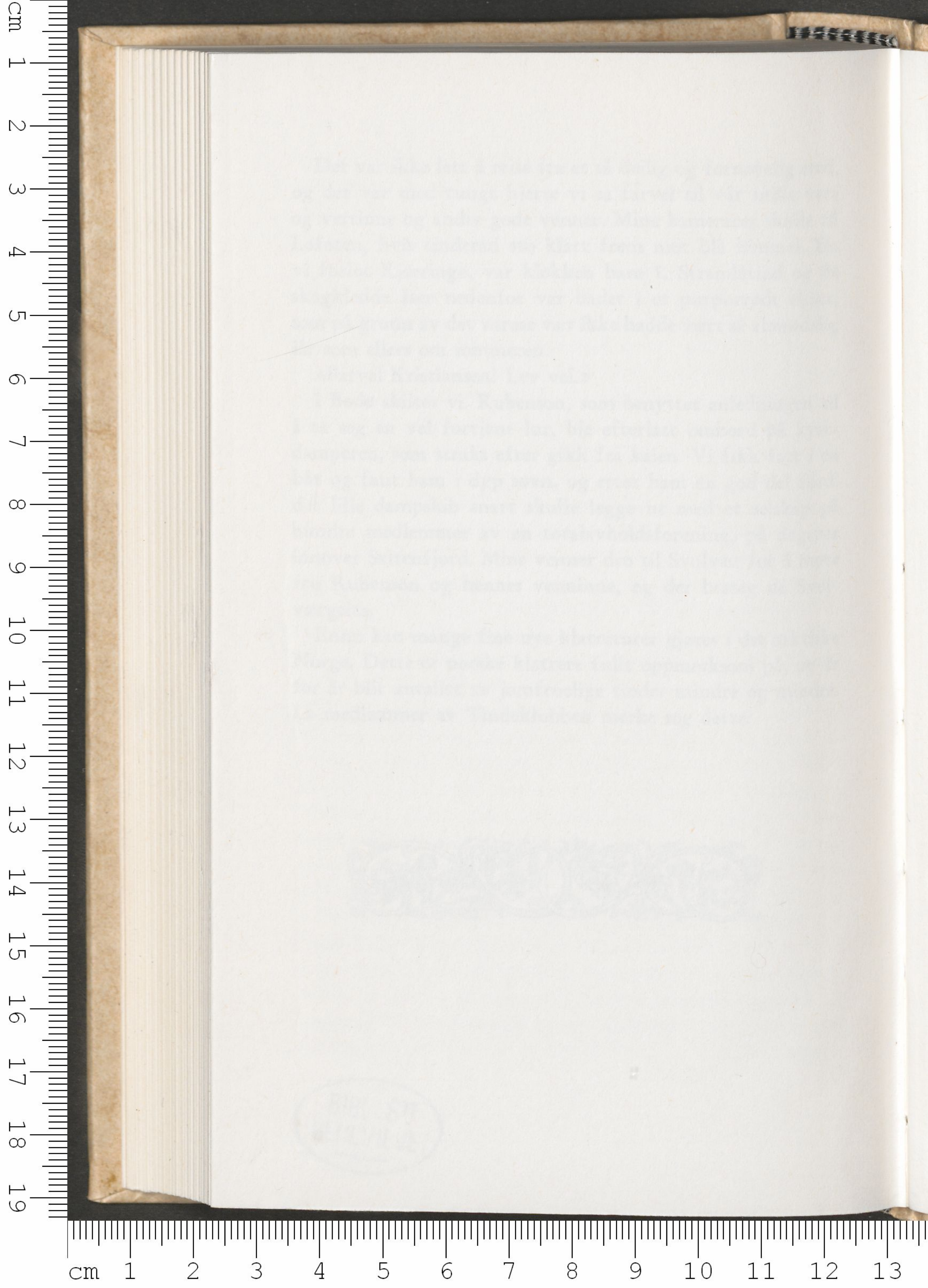
«Farvel Kristiansen! Lev vel.»

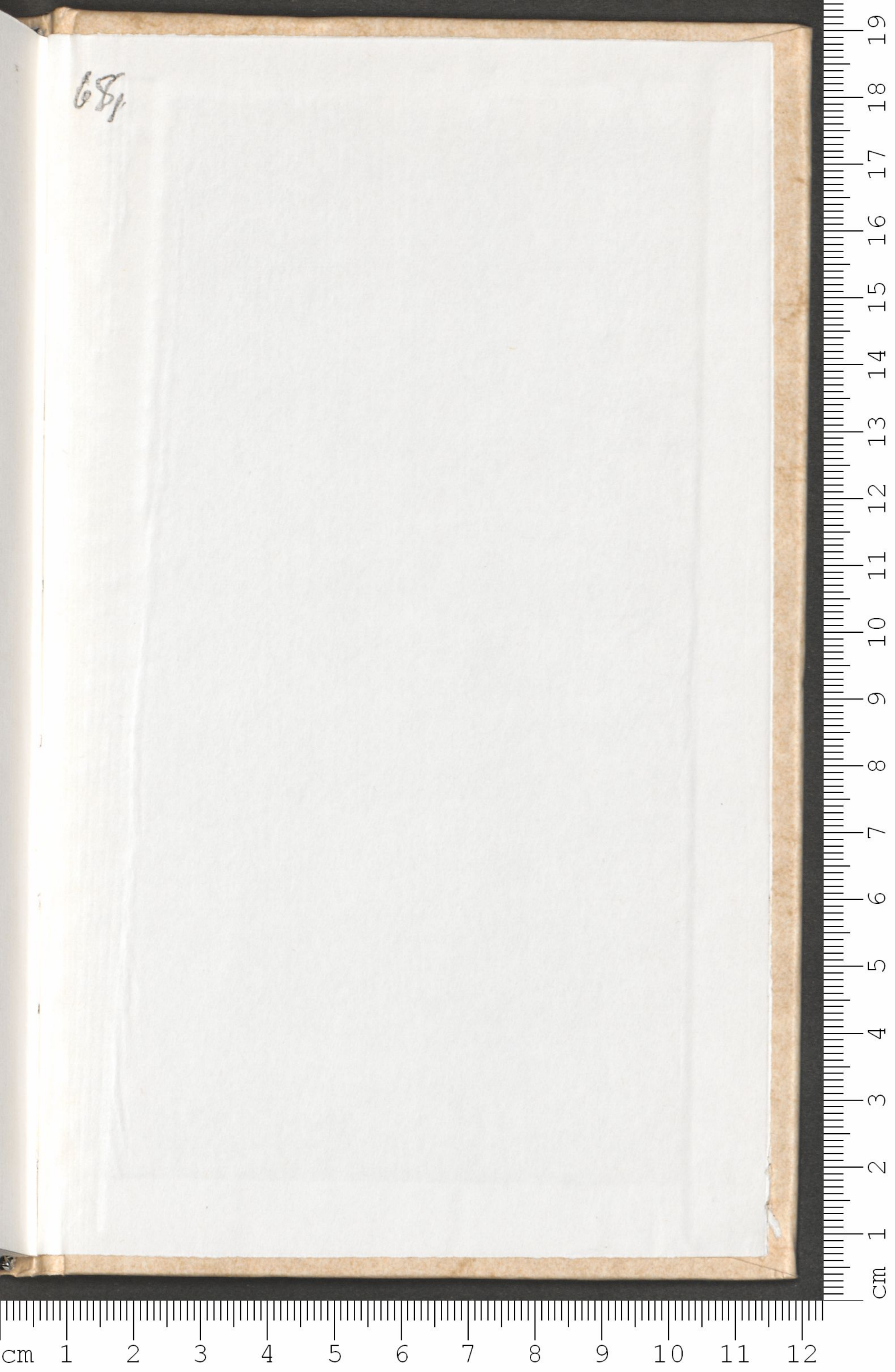
I Bodø skiltes vi. Rubenson, som benyttet anledningen til å ta seg en vel fortjent lur, ble efterlatt ombord på kystdamperen, som straks efter gikk fra kaien. Vi fikk fatt i en båt og fant ham i dyp søvn, og ertet ham en god del fordi det lille dampskib snart skulle legge ut med et selskap på hundre medlemmer av en totalavholdsforening, på dagstur innover Saltenfjord. Mine venner dro til Svolvær for å møte fru Rubenson og hennes venninne, og der besteg de Svolværgeita.

Ennu kan mange fine nye klatreturer gjøres i det arktiske Norge. Dette er norske klatrere fullt oppmerksom på, og år for år blir antallet av jomfruelige tinder mindre og mindre. La medlemmer av Tindeklubben merke seg dette.

Som så mange andre briter av sin generasjon hadde Slingsby prøvd krefter med fjellene både hjemme i Storbritannia og i Alpene. Men det var til Norges fjellheim han tapte sitt hjerte, og gjennom en menneskealder kom han gang på gang tilbake hit. Ved sin sportslige innstilling og rettskafne fremferd vant han seg en stor skare norske venner både i og utenfor klatrernes rekker.

I 1904 utkom i Edinburgh hans bok «Norway – the Northern Playground» – en velskreven, fengslende og uhøytidelig beretning om Slingsbys opplevelser i Norges fjell og om mange av de mennesker han møtte her. Boken ble i 1941 på ny gjennomgått og revidert av Slingsbys datter, og den norske oversettelsen ved Thor Bryn bygger på denne forkortede utgaven.

Til fjells i Norge

En mannsalder er gått siden William Cecil Slingsby, «norsk tindesports far», la vandringsstaven ned for godt. Men hans bok har bud til nålevende som til svunne generasjoner. Den gir et friskt og levende portrett av en navngjeten brite som har betydd uendelig mye for friluftslivet i vårt land, og er samtidig en sjarmerende natur- og kulturhistorisk beretning om forholdene i Norge for trekvart århundre siden.

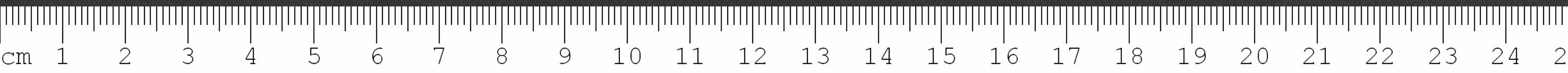
«Det er nesten ikke til å tro»

skriver Waldemar Brøgger om «Til fjells i Norge», « – at denne klassikeren aldri tidligere er kommet på norsk. Jeg har lest den med glupsk interesse og stort utbytte».

ISBN 82-02-04307-7

SLINGSBY

Til fjells i Norge

W. C. SLINGSBY

Til fjells i Norge

CAPPELEN

WILLIAM CECIL SLINGSBY er blitt kalt «norsk tindesports far». Han var kanskje den aller fremste blant de pionerer som henimot slutten av forrige århundre åpnet nordmennenes øyne for fjellverdenens skjønnhet og deres hjerte for gleden og berikelsen ved fotturer i fjellet. Best huskes han saktens som den første som besteg Store Skagastølstind – det skjedde sommeren 1876 da han var 27 år gammel. Men han hører samtidig med blant Jotunheimens pionerer; og i en tid da de færreste nordmenn hadde satt sin fot nord for Trondheim, så denne uforferdede briten også de sportslige muligheter og utfordringer som Nord-Norges fjell bød på. Han ble æresmedlem av Norsk Tindeklub i 1908 og av Den Norske Turistforening i 1909.

J. W. CAPPELENS FORLAG